

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio II. De objecto materiali fidei Theologicæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

formidine credi possit articulus vt à Deo reuelatus, quamuis enim autoritas illa physicè loquendo sit fallibilis, moraliter tamen est omnino infallibilis vt postea dicitur.

Solutio primæ dubitationis. Ad primam Respondeo, eo argumento probari tantum quod regulariter nemo credere tenetur nisi quod Ecclesia proponit. Hæretici quando fingunt se priuato spiritu duci, conuincuntur id omnino fingere, quia non credunt ea quæ proponuntur ab Ecclesia. Est autem impossibile vt habeatur priuata reuelatio Dei, contraria iis quæ docet Ecclesia. Imò reuelatio priuata non potest credi, nisi facta fuerit euidenter credibilis per signum aliquod diuinum: dicant autem Hæretici, quo signo diuino sua præbent somnia.

Secundæ. Ad secundam Resp. illos omnes quibus sit priuata reuelatio si eis sufficienter proponatur teneri eam credere: eos autem quibus non sit reuelatio, quantumuis euidenter proponatur, posse quidem credere illam Fide diuinâ, sed non obligari tamen regulariter ad illam credendam, sed posse sustinere assensum: tenentur quidem illi tunc non negare, id quod reuelatur, sed non tenentur præbere positivè assensum, nisi eis aliundè constaret, quod Deus voluit illos obligare ad hoc credendum.

Tertiæ. Ad tertiam Respondeo posse nos per eundem habitum Fidei credere reuelationem priuatam & publicam, quia illæ sunt circumstantiæ solum extrinsecæ pertinentes tantum ad propositionem, non autem ad obiectum formale Fidei, quod difficilè illi ostendunt qui negant obiectum Fidei esse reuelationem omnino puram præscindendo ab omni propositione. Quod Fides nostra Catholica sit, est accidentarium Fidei diuinæ, quæ non potest niti reuelatione priuata, propterea est Fides Catholica, sed tantum propterea est diuina. Ille qui non crederet reuelationem diuinam sufficienter propositam, esset infidelis, non tamen Hæreticus, quia ille solum infidelis appellatur Hæreticus, qui ea negat quæ proponit Ecclesia. Denique reuelationi priuatae sufficienter propositæ possumus assentiri omnino firmiter.

SECTIO V.

Corollaria de resolutione Fidei.

Corollaria. Vltimò componitur, vnde dicitur à Philosopho, quod compositio & resolutio sunt inter se oppositæ; compositio enim incipit à primo medio, & desinit in vltimo medio & in ipso fine: resolutio autem incipit in ipso fine ac vltimo medio, & desinit in primo, vt cum ædificas domum incipis à fundamentis & in tecto desinis, cum verò destruis, incipis à tecto, & in ipso fundamento desinis: resoluitur ergo domus in ea ex quibus componitur in lapides nimirum, & ligna: & mixtum dicitur resoluti in elementa ex quibus constat. Itaque resoluti dicitur Fides, in ea quæ componunt suo modo Fidem, sunt autem obiectum materiale, quod creditur, obiectum formale propter quod creditur, regula credendi quæ dirigit in credendo, motiua credibilitatis, quæ inducunt vt velim credere, causam efficientem per quam producitur actus Fidei.

Quid sit resolutio Fidei. Ex iis igitur quæ disputata sunt hæcenus, primò constat, quod resolutio Fidei, est redditio rationis vltimæ quare credam, verbi gratiâ, Deum esse. Illud autem, (quare) vel significat rationem formalem propter quam credo, & appellatur resolutio formalis, vel significat regulam quæ me dirigit ad credendum, & est resolutio directiua, vel significat id quod me inducit vt velim credere, vocaturque re-

Tom. I.

solutio inductiua, vel significat id quod iuuat effectiue vt credam, & dicitur resolutio effectiua. Vbi vides quadruplicem resolutionem Fidei.

Constat secundò: resolutionem Fidei formalem fieri semper in solam & puram reuelationem primæ veritatis, quia sola prima veritas reuelans, est vltima & tota ratio formalis propter quam credo, & quarenti quare formaliter credam non possum respondere aliud nisi quia Deus prima veritas dixit. Et hic sistit intellectus sine vllò vltiori progressu. Resolutionem directiuam fieri vltimò in auctoritatem Ecclesiæ, quæ vltima regula est omnium quæ creduntur infallibiliter. Resolutionem inductiuam fieri etiam vltimò in motiua credibilitatis quæ sunt prauæ dispositiones quibus inducitur voluntas ad credenda quæ Deus dixit. Motiua enim hæc signa sunt quædam diuina ex quibus euidenter mihi constat quod prudenter & sine periculo erroris credere possum hæc esse à Deo dicta. Denique resolutio effectiua facilis est, principia enim efficientia Fidei assensum sunt intellectus, habitus Fidei, & auxilium gratiæ.

QVÆSTIO II.

De obiecto materiali Fidei Theologicæ.

S. Thom. quæst. 1.

Explicatis iis quæ circa motiua formale Fidei erant difficiliora, de materiali eius obiecto, (sic enim appellatur omne quod credimus propter diuinam reuelationem,) quinque sunt disputanda, primò quodnam illud sit. Secundò, vtrum illud semper & infallibiliter sit verum. Tertio vtrum necessariò sit ineuidentis. Quarto, an sit euidenter credibile. Quintò, an sit propositum per regulam infallibilem. Quæ omnia magnam ad dirigendos fideles habere possunt vtilitatem.

SECTIO I.

Quodnam sit obiectum materiale Fidei Theologicæ sine quanam sint ea quæ creduntur.

S. Thomas art. 2. 6. 7. 8. 9.

Multa hoc titulo complector, quæ per plures articulos explicat S. Doctor, & tria breuiter propono, Primò vtrum Deus sit obiectum adequatum Fidei. Secundò, vtrum illud obiectum sit aliquid complexum an incomplexum. Tertio, vtrum obiecta Fidei conuenienter numerentur in symbolo vbi pauca video difficilia.

Certum igitur primò, est solum Deum quatenus est Deus, esse obiectum attributionis Fidei Theologicæ, non tantum primarium, sed etiam adequatum, obiectum autem Fidei simpliciter adequatum esse rem quamlibet reuelatam aut reuelabilem.

Primæ partis ratio est, quia obiectum principale attributionis in habitibus intellectus, illud appellatur cuius cognitio præcipuè in eo habitu intenditur, sed Fides præcipuè intendit vt melius Deus cognoscatur, *Fidei enim præcipuum officium est, (inquit Augustinus lib. 4. Ciuit. cap. 29.) vt credatur in verum Deum:* ergo Deus est obiectum principale attributionis.

Secunda pars asserens quod Deus est etiam adequatum obiectum attributionis Fidei diuinæ à nonnullis Theologis negatur, sed immerito, nam obiectum

Obiectum attributionis Fidei.

A A A A 2

adequa

adæquatum attributionis est illud quod licet non attingatur per omnes actus, omnia tamen obiecta illorum actuum, ordinantur ad illud magis complete cognoscendum, huiusmodi est Deus solus, ad quem ordinantur omnia quæ creduntur Fide, vel enim auertunt à Deo, ut peccata, vel ordinant ad Deum ut actus boni, ergo Deus secundum se est obiectum adæquatum attributionis. Neque dicas non apparere quomodo faciat ad Dei cognitionem, id quod in Scriptura traditur de cane Tobia. Respondeo enim non pertinere quidem per se, sed tanquam partem historiae, in qua commendatur eximie Dei bonitas.

Obiectum
adæqua-
tum Fidei.

Tertia pars de obiecto simpliciter adæquato patet, quia obiectum habitus simpliciter adæquatum dicitur illud quod complectitur omnia quæ attinguntur per actus illius habitus, sed constat quod Deus non attingitur per singulos actus Fidei, alia enim multa reuelata sunt & reuelari à Deo possunt, id est omne quod scire Deus potest & dicere, ergo Fidei obiectum adæquatum est omne reuelabile.

Obiectum
materiale
Fidei.

Certum est secundò, obiectum materiale Fidei aliquando esse aliquid in se ipso incomplexum & omnino simplex, quamvis ex parte credentis, id est pro ut est obiectum actus Fidei sit complexum. Ita docet S. Thomas art. 2.

Primæ verò partis ratio est, quia illud obiectum est secundum se incomplexum, quod est omnino simplex secundum se. Sed ex iis quæ attinguntur per actus Fidei quædam sunt in se ipsis composita, ut creaturæ de quibus aliquid creditur, quædam sunt omnino simplicia ut Deus, de quo solo loquutus est Sanctus Thomas quando dixit obiectum Fidei esse incomplexum ex parte rerum quæ creduntur.

Secunda pars facilis etiam est, quia obiectum Fidei ex parte credentis seu pro ut terminat actum Fidei est integra propositio constans subiecto, prædicato, & copula, sed illa sine dubio complexa est cum constet tribus conceptibus, alioqui omnis propositio esset identica ut probabam alibi, subiectum enim & prædicatum non differrent conceptu.

Ordo arti-
culorum
Fidei.

Certum est tertio, ea quæ credi debent conuenienter distincta esse in certos articulos, inter quos est aliquis ordo, habentur autem omnes in tribus Symbolis, neque successione temporis creuerunt, quamvis multa nunc explicitè credantur quæ non sunt explicitè credita in lege veteri.

Prima pars asserens obiecta credenda distribui debuisse in certos articulos constat ex eo quod articuli vocantur vniuersim partes alicuius totius inter se coaptatæ, sed obiectum materiale Fidei, est aliquod totum sub quo partes sunt plures habentes coaptationem ratione difficultatis credendi, nam in quibusdam distincta omnino est difficultas quæ in aliis non reperitur omnino eadem, ergo distribui debuerunt credibilia in varios articulos. Vocatur autem Fidei articulus, non quælibet propositio credenda, sed ea propositio quæ vel pertinet ad beatitudinem, quam speramus, vel quæ ordinatur ad illius assequutionem, Fides enim dicitur substantia rerum sperandarum.

Secunda
pars pro-
batur.

Secunda pars quod inter illos etiam articulos credendos aliquis sit ordo tum dignitatis tum credibilitatis, evidens est, quia prius est necesse credere vnum quam alium, nam ille qui primò credit, prius quam res alias credat reuelatas, credere debet Deum esse primam veritatem, inò & Deum esse. Ceterum eadem certitudine articuli omnes creduntur, cum idem in omnibus sit motuum credendi.

Porrò res illæ quas credimus pluribus modis solent diuidi. Prima diuisio credendorum complectitur duo

membra, occultum diuinitatis, & mysterium humanitatis, quia pertinent ad Fidem, omnia ea quorum visio efficit nos beatos, & omnia ea quæ pertinent ad æternam vitam, occultum autem diuinitatis efficit beatos, & occultum humanitatis in gloriam introducit. Sub primo sex comprehenduntur articuli, Dei vnitas, personarum Trinitas, creatio, sanctificatio, mortuorum resurrectio, æterna vita. Sub secundo capite item sex, conceptio & natiuitas ex Virgine, passio, descensus ad inferos, resurrectio, descensus ad iudicium. Alij omnes articulos reuocant ad Dei existentiam, & providentiam. Hæc omnia tribus continentur in symbolis approbatis ab Ecclesia, quorum præcipuum est sine dubio Apostolicum, quod non est Scriptura sancta, quia traditum est non Scriptum, est autem brevis summa credendorum, & formula profitendi Fidem. Denique numerus credendorum quomodo creuerit, satis constat ex antea dictis.

SECTIO II.

Verum materiale obiectum Fidei sit semper verum.

S. Thomas art. 3.

PRIMA proprietas mysteriorum quæ Fide credimus est omnimoda, infallibilis, & indefectibilis veritas: hæc autem pender ex duplici principio, primum est quod quæcunque Fide diuina credimus à Deo verè sint reuelata, & non apparenter tantum, quod iam supra probatum est: alterum est quod quæcunque Deus dicit vera sunt, quod tamen si videatur esse per se notum.

Prima pro-
prietas my-
steriorum.

Ratio tamen dubitandi est primò, quia variæ sunt Scripturæ in quibus videntur non fuisse vera quæ Deus dixit tum per se, tum per alios, verbi gratia, Genesios 22. Abraham dicit ex instinctu Dei, *Expectate hic, ego & puer postquam adorauerimus reuertemur ad vos*, ubi tamen mentitus est Abraham, & contra mentem loquutus? Similiter quoque Iacob ex eodem impulsu Dei dixit, *Ego sum primogenitus tuus Isaac*, quod sciebat non esse verum. 3. Regum 22. *Quis decipiet Regem Achab, &c. Dedit Deus spiritum mendacem in ore omnium Prophetarum.* Confirmatur, quia omnis effectus verus & realis potest à Deo produci, sed voces significantes falsum, sunt effectus veri & reales, ergo Deus potest illas dicere.

Ratio pro
ma dubi-
tandi.

Secundò, Deus potest infundere intellectui habitum & actum erroris, sed tunc testificabitur aliquid falsum, ergo Deus testificari potest aliquid falsum. Probatur minor, ut Deus mihi loquatur falsum, sufficit ut causet in me iudicium quo ego iudicem aliquid esse verum, quod tamen sit falsum, iudicem hanc esse Dei mentem, & illam etiam ad me dirigi, sed Deus potest infundere mihi actum erroris quo ego illa tria iudicem, ergo potest mihi testificari aliquid falsum.

Secunda.

Tertio, etsi mendacium ita sit intrinsecè malum ut in nullo casu illud possit dici à Deo tamen uti amphibologiis, & restrictione mentali, potest esse licitum posita causa legitima, sed si Deus veri potest amphibologiis veritas eorum quæ Deus reuelat tam est incerta, quam incerta esset, si Deus posset mentiri, ergo ea quæ credimus non sunt vera infallibiliter.

Tertia.

Dicendum tamen est, certum omnino esse quod Deus neque secundum potentiam ordinariam, neque secundum absolutam potest dicere, vel promittere aliquid falsum. Sed ea omnia esse & omni ex parte infallibiliter vera. Ita tenent & ex variis Scripturis ac Patribus probant Doctores Catholici contra Priscilianistas.

Deus non
potest di-
cere vel
promittere
aliquid
falsum.

lianitas & Robertum quendam Holcot qui ausi sunt Deum qui veritas est in simulare mendacij.

Probat ex Scripturis. Primò autem evidentes eam in rem sunt Scripturæ ubi dicitur Deum esse veracem, esse impossibile ut mentiretur, esse fidelem in omnibus verbis, sed expressissimè Apostolus 2. ad Timoth. 2. *Ille fidelis permanet, se ipsum negare non potest*, quasi dicat quod si mentiretur desineret Deus esse, quod argumentum est Athanasij l. de incarnat. Verbi: *Absurdum est (inquit) Deum in suis verbis mentiri, non enim esset Deus*, Dionysij c. 8. *de divinis nominibus*, Augustini l. de fide ad Catechumenos: *Mori non potest, falli non potest, se ipsum negare non potest*, & mirabiliter idem affirmat & inculcat Apostolus Hebræorum 6. *Volens Deus ostendere immobilitatem consilij sui, interposuit ius iurandum, ut per duas res immobiles, (promissionem nimirum & iuramentum) quibus est impossibile mentiri Deum firmissimum solatium haberemus*. Alia innumera possem addere.

Probat rationibus. Rationes tamen secundò manifestè id probant si auctoritas deesset. Prima sit, quia mendacium intrinsecè malum est, & naturam dedecens rationalem, quo commercium destruitur inter homines, & universa societas humana violatur, adeò ut Deus nunquam dispensare in eo possit. Deus ergo si mentiretur peccaret & non esset sanctus. Deinde esse primam veritatem quæ neque falli neque fallere vquam possit, est perfectio simpliciter simplex quæ propterea necessariò Deo convenit, implicat ergo mentiri Deum. Denique Deus non est Deus si non habet tantam in loquendo auctoritatem, ut illi loquenti omnino infallibiliter credi debeat, si autem posset aliquando fallere non posset infallibiliter illi loquenti credi: sicque tota nutaret Fides, neque obligari possemus ad credendum.

Solutio primæ rationis dubitationis. Ad primam Respondeo nunquam Deum in Scripturis per se, vel per alios falsa loquutum esse. Abraham si eo loco mentitus est, non est loquutus ex instinctu Dei, si dixit ex instinctu Dei prophetavit, id quod firmiter sperabat, Isaac statim post mortem suscitatum iri, ut docet Augustinus *serm. 71. & 72. de tempore*: Iacob non est mentitus quando dixit se esse primogenitum Isaac, quia ex iure & ex Dei decreto erat primogenitus. De prophetis Achab per spiritum mendacem deceptis, quod additur non significat nisi permissionem divinam; mandatum verò non significat. Ad confirmationem responderè optimè Augustinus *lib. 22. de Civitat. cap. 25*. Deum esse maxime omnipotentem quia mentiri non potest: *Si voluit invenire (inquit) quid non posset omnipotens, prorsus ego dicam mentiri non potest*. Quia scilicet ad omnipotentiam satis est quod entitatem illarum vocum producere possit Deus, quæ significarent falsum exhibendo concursum generalem homini mentienti: Deinde quod possit illas producere significando illas esse falsas.

Secundæ. Ad secundam Respondeo concedendo quod Deus infundere potest intellectui humano habitum imò si posset se solo infundere potentia vitali actum vitalem, non dubito quin posset etiam infundere actum erroris, ut dixi olim: Sed nego hinc sequi quòd Deus testificaretur aliquid falsum, ut rectè probant Vasques 1. 2. *disputat. 9. De Lugo de Fide disput. 4. sect. 3. Hurtadus disput. 18. sect. 6.* Contra Suarem, Granadum, Salas & Coninck. Ratio est quia Deus per illum actum erroris, non loqueretur, sicut non loquitur quoties homo per causas naturales decipitur: sicut ergo non pugnat cum infinita Dei vita quod velit hominem mori, nec cum infinita sapientia, quod velit ignorantiam hominis, sic cum infinita veritate non pugnat quòd errorem hominis velit.

Itaque ad loquutionem quæ dicat mihi Deus mundum æternum esse, fateor ea tria requiri, ut causet iudicium in me quod mundus sit æternus, ut significet mihi suam hanc esse mentem, & ut ordinet illud obiectum ad me ut ego cognoscam hanc esse suam mentem si unum ex illis desit, loquutio non est sed vera representatio rei falsæ: sicut pictor qui representat mendacium in tabula, non mentitur tamen quia non significat se habere hoc in mente, neque ordinare ut homines credant hoc esse verum. Potest igitur Deus infundere mihi actum erroris, quo iudicem mundum æternum esse, & habere hoc in mente, non posset infundere actum erroris quo iudicem Deum hoc ordinare ad me ut ego talem notitiam habeam quod hoc sit verum.

Ad tertiam Respondeo primò quidem quod quantumvis æquivocationes verborum, & restrictiones mentales essent licitæ implicaret tamen contradictionem, ut quando Deus obligat hominem ad credendum id quod dicit, utatur vlla restrictione mentali, adeò ut verba quæ dicit in propria significatione, non significant verè ac propriè aliquid verum, alioqui Deus non posset me vquam obligare ad credendum. Vtrum autem restrictiones illæ mentales illicitæ sint, fusè tractat Sanches in Decalogum *lib. 3. cap. 6. & lib. 1. de Matrimonio disput. 10.* qui putat eas positæ sufficiente aliquâ causâ esse posse licitas. Suares *tom. 2. de Religione tract. 4. lib. 3. cap. 10. & 11. Coninck disput. 10. dub. 3. De Lugo disput. 4. sect. 4.* qui omnino putant illos tam esse illicitas quàm mendacium, cum nulla ratio prober istas restrictiones esse posse licitas in aliquo casu, quæ non ostendat mendacium esse posse licitum. Semper ergo verba quæ dicuntur debent in se ipsis habere verum sensum. Secundò de vocibus ambiguis quæ duplicem possunt habere sensum, certum est Deum non posse uti huiusmodi vocibus reuelando aliquid quod velit credi nisi evidenter credibile faciat qualis sit sensus in quo id reuelat.

SECTIO III.

Verum Materiale Fidei obiectum sit necessariò inenidens.

Altera proprietas mysteriorum quæ Fidei credimus obscuritas est ut sapè dixi, videmus enim per speculum in Enigmate, & fides definitur argumentum non apparentium, quia scilicet fides est credere quod non vides, ut sapè loquitur Augustinus. Et ratio est, quia medium prorsus extrinsecum quale est testimonium dicentis non ostendit obiectum in se ipso neque facit evidens. Sed ita tamen obscura est Fides, & septa tenebris ut appelletur tamè visio & lumen, quia certò & distinctè proponit ea quæ prius prorsus erant incognita, nam omne quod manifestatur lumen est, imò & appellatur ab Apostolo illuminatio scientiæ claritatis Dei in facie Iesu Christi, quia comparatur legi veteri, quæ umbra erat futurorum, fides autem nostra est ipsa imago rerum longè distinctius omnia proponens quam lex antiqua proposuerit: *Quid enim est verus testamentum (inquit Augustinus lib. 16. de Civitate cap. 16.) nisi occultatio novi, & quid est quod dicitur novum nisi veteris reuelatio.*

Quo posito circa obscuritatem hanc Fidei triplex est difficultas: Prima de habitu Fidei an & quomodo esse possit cum habitibus evidenter & cum eorum actibus: Secunda de actu Fidei an & quomodo esse possit cum actibus scientiæ & opinionis: Tertia de actu eodem, vtrum idem ille qui

AAAa 3 actus

Tertius

Secunda
proprietas
Mysterio-
rum.

actus est Fidei, possit simul esse actus scientiæ, & opinionis, imò & visio beata.

§. I.

Verum possit habitus Fidei esse simul cum habitu & actu scientiæ.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia principia actuum contrariorum sunt inter se contraria, sed habitus Fidei opinionis & scientiæ sunt principia actuum inter se contrariorum, nam actus certus & incertus, actus evidens & inevidens sunt contrarij inter se, ergo illi habitus sunt contrarij: Maior probatur, quia idè tantum habitus temperantiæ & intemperantiæ, sunt inter se contrarij, quia principia sunt actuum inter se contrariorum, ergo scientiæ & fides similiter sunt contrariæ, cum vna sit principium actus evidenter, altera principium actus inevidenter.

Secunda.

Secundò, habitus Fidei stare non potest, cum lumine gloriæ, & cum visione beata propter pugnam evidentiam cum inevidentia, ergo habitus quoque Fidei ob eandem causam non poterit stare cum habitu & actu scientiæ, non est enim vlla ratio propter quam non stet similiter cum lumine gloriæ.

Tertia.

Tertiò, habitus Fidei non potest stare cum habitu erroris contra Fidem, & cum vilo actu erroris, cum nullus sit error contra Fidem per quem rotus non destruat habitus Fidei, ergo neque potest habitus ille Fidei stare cum scientiæ & opinione, videtur enim par esse ratio cum æquè per diuersa media sint error & fides, ac fides & scientiæ.

Assertio prima.

Dico primò, posse naturaliter stare habitum Fidei cum habitu & actu scientiæ ac opinionis. Ita docent Scholastici communiter contra Caietanum & Capreolum.

Primò enim habitus fidei, & scientiæ non possunt esse inter se contrarij cum sint virtutes intellectuales: Deinde constat eum Catholicum qui sit postea Philosophus non amittere propterea habitum Fidei, non enim minus firmiter assentitur articulis reuelatis quam prius. Deinde probat eadem ratio quod habitus Fidei esse potest cum actu scientiæ, quia nunquam habitus opponitur vili actui. Imò si habitus scientiæ non posset esse cum actu fidei, sequeretur quòd nullus vnquam homo doctus posset iustificari sine actu enim fidei nemo iustificatur, & si habitus Fidei esse non posset cum actu scientiæ nemo vnquam Christianus fieri posset Philosophus.

Solutio primæ rationis dubitandi.

Ad primam Respondeo maiorem illam simpliciter esse falsam, principia contrariorum actuum contraria sunt, nam idem intellectus est principium assensus & dissensus, ab eadem voluntate profluunt amor & odium. Deinde falsum etiam est quod actus fidei & scientiæ per diuersa media sint contrarij, actus temperantiæ & intemperantiæ, mansuetudinis & iracundiæ sunt verè inter se oppositi, vt postea explicabitur, quia temperantia prohibet subiecto in quo est, intemperantiam & illam negat in eo subiecto: actus verò inevidens non negat evidentiam in subiecto in quo est, sed tantum in actu in quo est, ex vltis medij.

Secunda.

Ad secundam Respondeo habitum Fidei per se loquendo esse posse cum visione beata & cum lumine gloriæ, sed moraliter tamen non posse cum illis stare, quia scilicet habitus Fidei manere non debet in statu illo perfectissimo in quo esset æterno tempore inutilis, esset autem inutilis in homine beato, quia vbi est visio intuitiva obiecti alicuius, ibi est inutilis obscura cognitio: habitus autem Fidei non est inutilis neque otiosus in eo qui habet scientiam abstra-

ctiuam naturalem, eo quod sæpè ille qui habet scientiam naturalem possit & teneatur elicere actus Fidei supernaturales qui sunt certiores & perfectiores quam omnis scientia naturalis.

Ad tertiam Respondeo habitum Fidei non destrui physicè per vllum actum erroris circa Fidem, sed moraliter tantum destrui, quatenus error circa fidem destruit gratiam, & sufficienter disponit ad destruendum habitum Fidei. Habitum autem erroris nihil repugnat esse simul cum habitu Fidei, nam infidelis recens cõuersus omnino seruat omnes habitus viciosos, quamuis acquirat nihilominus habitum Fidei,

§. II.

Verum actus Fidei, & actus scientiæ etiam beata possint esse simul.

Actum Fidei obscuræ comparare possumus, vel cum actu scientiæ purè naturalis, vel cum actu scientiæ supernaturalis tùm abstractiue, tùm intuitiue, qualis est scientia beatorum per quam videri potest obiectum reuelatum, vel etiam ipsa reuelatio vtrum scilicet credi possit obscurè, id quod videtur etiam in Verbo, præsertim si reuelatio ipsa etiam videatur.

Ratio autem dubitandi est primò, quia ex Scripturis & ex Patribus planè constat, credi non posse id quod videtur, quod expressè docet Apostolus cum appellat fidem *argumentum non apparentium*: Ex quo loco impugnatur à Patribus sæpè Manichæi dicentes nihil credi, nisi quod euidenter demonstratur, esset autem inutilis Patrum argumentatio si posset idem credi simul & videri, quod etiam negant sine dubio Athanasius *orat. de aduentu Christi*, vbi ait fidem non posse dici quæ sit concepta de rebus euidentibus: Chrysostomus homil. 27. in epistolam ad Hebræos: *Quid est quod vultis videre vt excidatis à fide*: Augustinus tractatu vigesimo primo, in Ioannem: *Hanc esse fidei laudem si quod creditur non videtur*: notum est illud Gregorij homil. 29. in Euangelia: *Quæ apparent iam non habere fidem*: Vnde Patres communiter asserunt S. Thomam cui dixit Christus *quia vidisti me credidisti*, aliud vidisse aliud credidisse, vidisse hominem, credidisse Deum: illis autem facilius fuisset dicere, quod S. Thomas vidit & credidit. Et sanè docet experientia nunquam nos credere propter autoritatem loquentis, id quod videmus, si enim mihi dicat nunc aliquis diem esse, credam quia video, non quia id mihi ab alio dicitur.

Secundò, euidentia & inevidentia eiusdem obiecti pugnant contradictoriè, actus Fidei habet inevidentiam, actus verò scientiæ habet euidentiam, ergo actus Fidei & scientiæ pugnant inter se contradictoriè. Neque satisfacit communis responsio quod euidentia & inevidentia respectu eiusdem medij pugnant contradictoriè, si autem sint respectu diuersorum mediorum, nullo modo pugnant inter se. Non satisfacit (inquam) quia tam pugnant inter se inevidentia & euidentia, quam visus & cæcitas, sed implicat vt idem homo respectu diuersorum mediorum cæcus sit & videns. Quis enim dicat posse aliquem esse cæcum & videntem respectu diuersorum mediorum: similiter actus quo formidamus actu non potest esse simul cum actuali certitudine, quantumvis diuersa sint media, ergo actus formaliter inevidens, & actus formaliter euidentis non possunt esse simul, nulla enim disparitas videtur posse assignari. Imò si possunt esse simul euidentia & obscuritas, esse possunt etiam simul error & scientia.

Tertiò,

Tertiò, tunc actus intellectus non est obscurus quando nihil omnino est in obiecto talis actus quod sit obscurus, sed quando aliquod obiectum clarè videtur in Verbo, nihil in eo manet obscurum, videtur enim totum secundum omnem formalitatem, cum supponatur videri, & obiectum & reuelatio, ergo tunc obiectum credi non potest.

Quarta. Quarta, sicut se habent in voluntate plena possessio boni, & desiderium illius obtinendi, sic se habent in intellectu possessio veri per visionem immediatam, & cognitio eiusdem obiecti per aliquod medium: sed plena possessio rei alicuius excludit eius desiderium & electionem mediorum quibus bonum obtineatur, ergo plena possessio veri per visionem immediatam, impedit fidem quæ cognitio est per medium. Probatur maior, ideò non possum desiderare & eligere media ut obtineam quod possideo, quia non est mihi necessarium vllum medium ut obtineam quod possideo, sed pariter intellectus non indiget vlllo medio, ad cognoscendum id quod videt immediatè, ergo sicut se habet, &c.

Assertio secunda. Dico secundò, posse actum Fidei diuinæ simul esse, cum actu scientiæ cuiuslibet naturalis tum abstractiue, tum intuitiue: Imò & per potentiam saltem absolutam, esse posse actum Fidei cum quolibet actu scientiæ supernaturalis etiam visionis beatæ.

Primam partem negant Thomistæ omnes, quibus fauet S. Thom. sed inter alios ferè cõmunis est. Primò enim cõstat ex eo quod Thomæ Christus dixit: *Quia vidisti me Thomæ credidisti*, vbi loquitur sine dubio de Christi resurrectione quam videbat Thomas, quia scilicet Christus de illo loquitur quod Thomas prius non crediderat, sed resurrectionem non crediderat, cum dixerit, *Nisi videro in manibus eius, &c.* Ergo Christus dicit Thomam credere tunc resurrectionem quam videbat. Et sanè valde absurdum videtur dicere, quod in Virgine Deipara, & Apostolis non fuit cognitio multorum Mysteriorum Fidei, quod v.gr. Beata Virgo non potuerit credere se concepisse Virginem, Apostoli Christi mortem, & resurrectionem quarum testes oculati erant.

Deinde certum est, quod totum symbolum omnibus indifferenter proponitur doctis & indoctis, sed multa in eo sunt quæ docti euidenter sciunt, v. grat. Deum esse, mundum creatum esse, ergo multa credunt quæ sciunt. Quod confirmari euidenter ex eo potest, quia si vir doctus non posset elicere actus fidei supernaturales circa ea obiecta, quæ cognoscit euidenter, imperfectius obiecta Fidei cognosceret quàm rusticus, quia non exerceat actus nisi naturales circa ea obiecta, rusticus verò haberet supernaturales, cum enim doctus cognoscit Deum esse, non possunt non ei redire in memoriam media euidentia quibus Deum cognoscit esse.

Denique à priori ratio est, quia isti actus fidei & scientiæ non habent inter se repugnantiam, quia duæ veritates & duæ virtutes intellectuales non possunt habere inter se repugnantiam, ut magis constare poterit ex sequentibus.

Tertia pars. Secunda enim pars aduersarios plures habet, qui negant posse credi obiectum quod videtur in Verbo clarè.

Probatur autem primò, non magis implicat credi obiectum, quod in verbo videtur intuitiue, quàm idem obiectum cognosci ut præsens per scientiam intuitiuam in Verbo, quod cognoscitur ut absens per scientiam abstractiuam, sed certum est posse multa obiecta cognosci à beatis abstractiue, quæ videntur in Verbo intuitiue, ergo credi possunt ea quæ videntur in verbo intuitiue. Probatur maior, quia non magis repugnant obiectum clarè visum, & creditum ob-

scure, quàm obiectum absens & præsens, neque vlllo argumento probari potest, fidem & scientiam esse non posse simul, quod non similiter probet scientiam intuitiuam & abstractiuam de obiecto eodem esse non posse simul.

Probatur, ratio cur simul possint esse scientia intuitiua & abstractiua est, quia scientia abstractiua non exigit ut obiectum sit absens intellectui qui cognoscit, sed tantum ut non sit præsens vi medijs propter quod cognoscit: sed similiter fides non exigit obscuritatem in intellectu credente, sed vi medijs propter quod credit, ergo par omnino ratio est. Deinde actus scientiæ supernaturalis, & actus fidei sunt duæ veritates positiue quarum vna non excludet aliam, ergo possunt esse simul, quantumvis reuelatio ipsa videatur in Verbo; nam illa etiam tunc seruat rationem totam puri testimonij & credi potest, ut ostendi nuper ergo propter illam ut purum testimonium est, credi possunt ea quæ videntur in Verbo. Denique illi actus non pugnant inter se, si euidentia & ineuidentia pugnant quidem in eodem actu, non pugnant autem in eodem intellectu, euidentia & ineuidentia licet pugnent in eodem actu, non pugnant tamen in eodem intellectu, quia euidentia non tollit ineuidentiam in intellectu sed in actu tantum, cum enim habeo actum ineuidentem, dico tantum quid ex vi talis actus non video obiectum, quamvis fortasse illud videam ex vi alterius actus euidentis. Fides videlicet & scientia non comparantur ut forma & priuatio, sed ut imperfectum ad perfectum, sicut parua lux ad maiorem lucem quæ non se inuicem excludunt.

Tertia tamen pars addebat hæc esse tantum verà secundum potentiam absolutam, vltro enim fateor quod naturaliter esse non possunt simul fides & scientia beata de obiecto eodem.

Ratio est, quia constat experientiâ, quod intellectus habens, scientiam intuitiuam alicuius obiecti, & ad eam necessitatus non se applicat per voluntatem ad idem obiectum per medium ex quo maiorem non hauriat certitudinem: si enim videam diem esse, certè quantuncumque mihi aliquis asseruerit diem esse, non ego illi assentiar propter testimonium, sed quia video, & propter eam rationem in patria nulla est fides. *Scientes* (inquit Apostolus 2. ad Corinthios cap. 6.) *quoniam autem sumus in corpore peregrinamur à Domino, per fidem enim ambulamus non per speciem: audemus autem & bonam voluntatem habemus peregrinari à corpore, & præsentem esse ad Dominum.* Vnde

Ad primam Respondeo nihil omnino ex illis testimonijs concludi nisi quod naturaliter & per potentiam ordinariam fides & scientia supernaturalis nunquam sunt simul, vel certè quod obiectum creditum prout creditum formaliter, non est cognitum nisi obscurè per ipsam fidem, esto aliunde sit euidenter cognitum.

Ad secundam Respondeo euidentiam & ineuidentiam eiusdem obiecti per diuersa media nullo modo pugnare inter se. Quando ergo dicitur euidens & ineuidentis opponuntur, distinguendum est, opponuntur respectu eiusdem actus & eiusdem motiui, concedo, respectu diuersorum actuum & diuersorum motiuorum in eodem intellectu, nego; actus enim ineuidentis (ut nuper dixi) dicit ineuidentiam in intellectu respectu talis motiui, nō dicit omnimodam ineuidentiam in intellectu respectu quoruncumque motiuorum. Vnde ad primam probationem respondeo rationem esse valde disparem; nego enim hanc maiorem, sicut pugnant inter se visus & cæcitas, sic pugnant euidentia & ineuidentia, est enim manifestum discrimen quia

Tertia pars.

Solutio prima dictionis.

Secunda.

quia visus & cæcitas pugnant inter se sicut forma & priuatio, vnde pugnant inter se ratione eiusdem subiecti, cæcitas enim negat in eodem homine omnem facultatem videndi, euidentia verò & ineuidentia sunt duo positiua quorum vnum non negat aliud in eodem intellectu, sed tantum in eodem actu ex eodem motiuo, vnde possunt esse simul in eodem intellectu, cum tamen implicet, vt cæcitas & visus sint in eodem homine: quæ disparitas est perspicua. Neque difficilior est altera probatio, formidinem enim actualem, & certitudinem actualem assensum & dissentium per diuersa media, aliqui Theologi concedunt esse posse simul, quia si respiciunt diuersa media, non implicat illa esse simul. Sed probabilius tamen hoc alij negant esse possibile: implicat enim vt certò cognoscam Petrum existere, & vt tamen actu formidinem vtrum existat, an non: Nemo enim de vna & eadem re dicere simul potest, est, & non est.

Disparitas igitur est quoniam actus euidentis scientiæ, & actus ineuidentis fidei, affirmant existentiam eiusdem obiecti, vnde actus ineuidentis negat tantum euidentiam in se ipso, non negat illam in intellectu in quo est, ideòque opponuntur tantum illi actus euidentis & ineuidentis ratione obiecti formalis. Actus verò formidinis actualis negat existentiam obiecti, quam affirmat actus certus, ideòque formido negat certitudinem non tantum in eodem actu, sed etiam in eodem intellectu qui actu formidat, quia nemo simul & semel dicere potest aliquid pro certò esse, & dubitare an sit, assentire quod sit, & dissentire. Et hæc est eadem ratio cur nemo possit simul habere scientiam & errorem de obiecto eodem, quia scilicet error negat id quod affirmat scientia. Similiter implicat vt aliquis ex vno motiuo sit temperans, & intemperans ex alio circa idem obiectum materiale, quia actus temperantiæ non excludit neque prohibet tantum motiuum intemperantiæ, sed prohibet etiam obiectum materiale intemperantiæ.

Tertia.

Ad tertiam Respondeo vt nuper, distinguendo minorem, quando aliquod obiectum clarè videtur in Verbo nihil in eo manet obscurum prout est visum in Verbo concedo, prout est obiectum ipsius actus fidei, & puro Dei testimonio nititur nego. Illud enim obiectum prout obiectum est visionis totum est euidentis & prout est obiectum Fidei totum est obscurum, quia fides illi assentitur præcisè propter testimonium primæ veritatis, quia testimonium est, non quia videtur, vt supra sæpè dictum est.

Quarta.

Ad quartam Respondeo esse disparitatem inter actus istos mediatos intellectus, & actus mediatos voluntatis: fateor enim eum qui plenè possidet aliquod bonum non posse illud desiderare, neque media eligere ad illius assequutionem, quia desiderium semper fertur in assequutionem realem alicuius boni, si autem bonum possidetur realiter, iam non possum illud assequi realiter, atque adeò non possum illud desiderare, alioqui desiderarem impossibile, si enim perfectam habeo possessionem boni, non possum illud de nouo possidere. Actuum verò intellectus alia longè ratio est; nam intellectus cognitionem habens immediatam potest de nouo assequi obiectum, & nouo modo illud possidere, quia intentionaliter illud possidet non realiter, possessio autem intentionalis potest esse multiplex, non est ergo mirum, quòd intellectus possidens obiectum vna cognitione, nouo modo illud possideat, alioqui nemo posset habere cognitionem intuitiuam simul & abstractiuam,

Vtrum possit idem actus esse simul actus Fidei & actus Scientiæ.

Hæc quæstio purè physica est, si enim potest vnus & idem actus habere diuersa obiecta formalia totalia, potest, sine dubio idem actus intellectus esse actus fidei, opinionis, & scientiæ, nulla enim ratio affertur potest quæ hoc probabiliter neget, tractant fuscè quæstionem istam quidam recentiores Theologi, mihi pauca hæc satis erunt.

Ratio ergo dubitandi primò sit, quia nulla est ratio cur eadem species impressa & expressa possit representare plura obiecta, idem autem actus non possit tendere in plura obiecta formalia, sed certum est dari species vniuersales per quas plura representantur obiecta, nam admittuntur vulgò in Angelis species vniuersalissimæ, quibus plura obiecta cognoscantur, ergo potest idem actus intellectus habere plura motiua formalia, atque adeò esse actus Fidei & scientiæ. Probatur maior, species quæ representat album & nigrum, hominem & equum habet, plura obiecta etiam formalia diuersa, album enim & nigrum specie differunt, ergo non implicat etiam quod actus habeat plura motiua totalia.

Secundò certum est, quod potest saltem diuinitus idem effectus habere plures causas totales effectiuas, ergo potest etiam idem actus habere plura motiua totalia, imò plures causæ finales sunt plura motiua, potest idem effectus habere plures fines totales, vt ex physica constat, ergo potest idem actus tendere in motiua diuersa.

Tertiò, quando duo ignes produciunt eundem calorem causant illum partialiter tantum quem tamen causarent totaliter si essent soli, ergo motiua fidei & scientiæ, si formaliter causent eundem actum erunt motiua solum partialia, essent autem totalia si essent sola: Sed non implicat vt idem actus pendeat à pluribus motiuis partialibus, ergo potest idem actus esse fidei & scientiæ, non enim habebit plura motiua totalia, sed partialia tantum si sint coniuncta in eodem actu.

Dico tertiò, implicare contradictionem vt idem actus simul sit fidei & scientiæ.

Ratio vnica hæc sit, quia tam implicat vt idem actus habeat duas rationes vltimas formales, quàm implicat vt idem animal sit leo simul hircus & capra, sed implicat vt idem animal simul sit leo, hircus & capra, ergo implicat vt idem actus habeat plures rationes vltimas, seu plura motiua formalia fidei & scientiæ. Probatur maior ideò implicat vt idem animal sit leo simul hircus & capra quia illud haberet plures essentias, sed actus qui haberet motiua plura formalia fidei v.gr. scientiæ & opinionis, æquè haberet plures essentias, ergo tam implicat actus qui simul sit fides & scientia, quàm animal quod sit leo, hircus & capra. Neque dicas distingui posse vtramque maiorem, implicat enim vt idem actus habeat plures rationes vltimas totales & plures essentias totales, non implicare vt habeat plures partiales.

Contra enim insto, fides, scientia, & opinio, non minùs sunt plures essentia totales quàm leo, hircus & capra, iste actus haberet essentias fidei, opinionis & scientiæ, ergo tam haberet plures essentias totales, quàm animal quod esset leo, hircus & capra. Si autem dicatur fidem, scientiam & opinionem esse totales essentias quando solæ sunt, quando autem sunt coniunctæ illas esse partiales tantum, sicut duæ guttæ aquæ si separatae sint, singulae sunt vnum totum, si autem sint coniunctæ sunt partes totius. Si (inquam) hoc

hoc dicatur instari efficaciter potest, si fides scientia & opinio sunt essentia totales quando sunt separatae, partes autem quando sunt coniunctae in vno actu, similiter dici potest leonem, hircum, & capram esse totales essentias quando sunt separatae, partiales autem essentias quando sunt coniunctae in eodem animali, ergo sicut idem actus potest esse fides opinio & scientia, sic idem animal esse potest leo, hircus, & capra.

Ratio à priori proponitur. Ratio ergo à priori est, quia licet tota homogenea, quae sunt verè completa quando sumuntur separatim, iungi tamen possunt & componere vnum totum: tota tamen eterogenea, non possunt vniri & componere vnum totum, alioquin homo & Angelus possent vniri & efficere vnum ens per se; vnde concluditur quod idem actus non potest esse fides, scientia, & opinio.

Solutio primae dubitationis. Ad primam Respondeo manifestam disparitatem esse inter speciem impressam vniuersalem, & actum intellectus & voluntatis, species enim licet habeat plura obiecta materialia quando representat plura, non habet tamen plura obiecta formalia, quia plura illa representat sub vna tantum ratione formali: nego enim quod album & nigrum verbi gratia quatenus representantur per speciem sint plura obiecta formalia, sunt enim plura obiecta materialiter tantum, cum represententur sub ratione colorati. Hic autem ponitur actus qui simul sit fides & scientia, atque adeo habens plura obiecta formalia quod implicat.

Secunda. Ad secundam Respondeo posse actum eundem pendere à pluribus causis extrinsecis totalibus effectiuis & finalibus, quia cum illa sint extrinsecæ, non sequitur quod actus habeat plures essentias, non posse verò eundem actum pendere à pluribus causis formalibus totaliter specificantibus, quia sic actus haberet plures essentias quod implicat: verum est quod idem actus externus potest habere plures fines totales, quia per illos non specificatur intrinsecè: implicat autem vt idem actus internus habeat plures fines intrinsecos totales, quia finis est motuum intrinsecè specificans actum internum, cum tamen non specificet actum externum nisi extrinsecè, vt ex morali patet.

Tertia. Ad tertiam Respondeo verum esse quod duo ignes producentes calorem, producant illum totaliter quando solitarie agunt, producant autem partialiter quando simul agunt, quia scilicet quando agunt soli non habent eundem influxum, quem habent tunc cum agunt simul vt probatur in physica: at verò motiua Fidei, opinionis & scientia si specificent eundem actum, eundem influxum habent quando sunt sola, quem habent quando essent sola, quia specificant per modum causæ formalis, quæ semper causat secundum se totam, erunt ergo totalia, siue sint sola, siue non.

SECTIO IV.

Vtrum materiale Fidei obiectum sit euidenter credibile.

HÆC est tertia & sanè mirabilis proprietas obiecti materialis quod Fidei creditur, quod quamuis ineuidens & obscurum sit, euidentis tamen sit quod credi debeat infallibiliter, quia scilicet quamuis obscura sit eius veritas, euidentis tamen sit eius credibilitas. Quod quomodo se habeat magni omnino interest scire tum vt agnoscant fide-

Tom. I.

les, quam prudenter credant, tum vt infideles videant quam imprudenter Christianos arguant, quod sine ratione ad credendum adduci se sinant vt habent Nazianzenus *Orationibus contra Iulianum*, Basilii in *Psalmum centesima decima quinta*, quod ego vt proponam exactissime, tria mihi videntur dicenda. Primò quid propriè sit obiectum fidei fieri euidenter credibile. Secundò vtrum necesse fuerit vt fieret euidenter credibile. Tertiò vtrum & quomodo sit euidenter credibile.

S. I.

Quid sit euidentia credibilitatis & quam exigit.

Certum est primò, quod dupliciter articulus Fidei dicitur credibilis: primò proximè, ac formaliter, secundò remotè ac dispositiue; credibilitas proxima illa est quæ obiectum aliquod potest credi verum propter diuinam reuelationem, credibilitas remota est illa, quæ ostenditur intellectui, quod tale obiectum possit & debeat credi tanquam à Deo dictum, id est quæ euidenter cognoscitur obligatio credendi. Hæc posterior credibilitas multum à priore differt, nam primæ credibilitatis formale obiectum est reuelatio, materiale articulus qui creditur: Alterius autem materiale obiectum est ipse actus fidei, formale sunt signa diuina, quibus ostenditur nos obligari ad eliciendum actum fidei circa tale obiectum, de hac vltima credibilitate sermo nobis est hoc loco.

Credibilitas proxima & remota quid sit.

Certum est secundò, quod iudicium de obligatione credendi, potest esse vel probabile vel euidentis physicè, vel euidentis tantum moraliter, tunc iudicium erit probabile quando non excludit prudentem formidinem oppositi, id est quando secundum regulas prudentiæ poterit aliquis dubitare, vtrum id quod proponitur vt à Deo dictum, sit verè dictum à Deo an non, si nimirum signa quibus aliquid proponitur vt à Deo dictum poterunt ab eo fieri qui proponeret aliquid falsum: tunc iudicium illud de obligatione credendi euidentis est physicè quando ita excludit omnem formidinem oppositi vt intellectus non possit vllò modo credere oppositum: quod continget si quis euidenter cognoscat sibi aliquid à Deo dici, tunc enim oppositum non poterit ab eo credi, tunc iudicium de obligatione credendi, est euidentis tantum moraliter, quando excludit omnem formidinem prudentem oppositi, id est quando intellectus potest quidem absolute dubitare vel etiam iudicare contrarium per imperium voluntatis, quod continget quoties erit impossibile vt signa quæ ostendunt obligationem credendi, fiant ab eo qui proponeret obiectum falsum. His positis

Iudicium credendi quale sit.

Quæritur quid sit iudicium hoc esse euidentis quo cognoscitur obligatio credendi, siue quænam exigit illud iudicium vt sit moraliter euidentis.

Sensus questionis

Ratio enim dubitandi est primò, quia iudicium euidentis de obligatione credendi est actus intellectus qui affirmat euidentiam obligationis credendi, sed implicat actus intellectus qui affirmet euidentiam obligationis credendi, ergo implicat iudicium euidentis de obligatione credendi. Probatur minor, implicat actus intellectus qui omnino directè affirmet se ipsum, sed actus qui affirmat euidentiam obligationis credendi, affirmat se ipsum: ergo implicat actus qui affirmet euidenter obligationem credendi. Probatur minor, omnis obligatio includit cognitionem

BBBb

cognitionem obligationis, si enim non cognoscam me obligari non obligor. Unde argumentor, evidentia obligationis est iudicium evidens de obligatione, nam evidentia tota se tenet ex parte actus & cum illo identificatur, ergo iudicium quod affirmat evidentiam obligationis affirmat se ipsum.

Secunda. Secundo, si obligatio credendi semper includit cognitionem evidentiam obligationis credendi, sequitur progressus infinitus in cognitionibus, nam quamvis habeas iudicium evidens de obligatione, potes tamen adhuc per iudicium probabile cognoscere tale iudicium evidens, ergo potes dubitare utrum habeas iudicium evidens, & sic ab ea excusaris: & rursus si tale iudicium reflexum est evidens potest etiam cognosci per iudicium probabile, ergo dubitare iterum poteris de obligatione, & sic in infinitum, ergo nunquam integra erit obligatio sine infinitis iudicijs evidentibus. Nunquam enim integra est obligatio quandiu possum dubitare utrum obliget, sed posito primo iudicio evidenti de obligatione, possum dubitare utrum obliget, quia possum cognoscere illud primum iudicium evidens per iudicium probabile, ergo necessarium est secundum iudicium evidens, & rursus etiam tertium & sic in infinitum.

Tertia. Tertiò, posito iudicio speculatio probabili de honestate aut obligatione alicuius actus potest voluntas prudenter velle elicere talem actum, ut varijs exemplis probari potest, nam ille qui honestè ac prudenter vult dare Eleemosinam illi, quem probabiliter iudicat esse pauperem, honestè facit dando Eleemosinam: qui adorat hostiam quam probabiliter iudicat esse consecratam facit etiam honestè, ergo posito iudicio probabili de obligatione credendi posset aliquis prudenter velle credere Fide divina.

Assertio prima. Dico primò, certum esse quod obiectum Fidei nunquam est sufficienter credibile nisi quando ostenditur evidenter moraliter illud esse à Deo dictum: nunquam autem ita ostenditur nisi signum aliquod interueniat quod non possit esse nisi à Deo: evidentia ergo credibilitatis est quæ per aliquod signum divinum evidenter moraliter cognoscitur aliquid posse ac debere credi ut à Deo dictum.

Prima pars. Prima pars, asserit quod requiritur ad credibilitatem evidentiam: Probatur, quia voluntas credendi, est talis voluntas quæ nolit retrahi à credendo per aliud vllum motiuum qualecunque illud sit: sed nisi adsit evidentia motiuorum quæ inducunt ad credendum, voluntas non potest prudenter velle credere firmissimè non obstante alio quolibet motiuo, ergo ad credendum requiritur evidentia motiuorum quæ inducunt ad credendum: Probatur minor, tunc voluntas non potest prudenter, velle credere firmissimè non obstante quolibet alio motiuo quando potest prudenter non velle credere, sed quando habet rationes credendi tantum probabiles, potest probabiliter non velle credere, quia prudenter potest sequi sententiam probabilem, & stante iudicio tantum probabili possum habere iudicium probabile de opposito, ergo sublatâ evidentiam motiuorum voluntas non potest velle credere immobiliter. Deinde tunc prudenter non possum velle credere infallibiliter, quando in credendo possum falli: sed si non habeo evidentiam motiuorum possum falli credendo, imò est mihi probabile quod fallor, ergo si non habeo evidentiam motiuorum non possum prudenter velle credere infallibiliter, sed de hoc statim plenius dicetur.

Secunda pars, negat requiri physicam evidentiam, sed moralem sufficere. Probatur, quia evidentia physica illa dicitur quæ ita continet intellectum ut liber non sit ad dissentendum, sed intellectus semper liber esse debuit ad dissentendum obiecto Fidei, alioqui nihil meretur fides ergo non requiritur ad fidem evidentia physica, sed moralis sufficit, illa enim evidentia sufficit quæ posita non possum prudenter formidare, sed posita morali evidentia non possum prudenter formidare, ergo illa sufficit.

Tertia pars, explicat requiri ad hanc evidentiam signum aliquod quod evidens sit esse non posse nisi à Deo: Probatur, quia evidentia ad fidem requisita debet excludere omne periculum imposturæ, & tollere omnem prudentem formidinem, sed quandiu non proponitur mihi signum quod evidens sit esse non posse nisi à Deo non excluditur omne periculum imposturæ, neque tollitur omnis formido prudens, ergo requirit hæc evidentia signum aliquod quod esse non possit nisi à Deo. Probatur minor, quia tandiu est periculum imposturæ in eo qui proponit obiectum credendum, quandiu eo tantum modo proponit quo ille posset proponere, qui falleret, sed quandiu aliquis proponit rem credendam non ostendens aliquod signum quod evidens sit esse non posse nisi à Deo, proponit eo tantum modo quo posset proponere ille qui falleret, posset enim illa omnia signa facere quæ non sunt soli Deo propria ergo tandiu est periculum imposturæ, quandiu non fiunt ea signa quæ à solo Deo fieri possunt, hæc ergo tria videntur notatu dignissima.

Ad primam Respondeo obligationem credendi aliam esse obiectivam & fundamentalem aliam esse formalem, obiectiva est quæ mihi proponuntur motiva divina, & ego illa cognosco saltem per primas apprehensiones, quæ obligatio est solum inchoata. Obligatio formalis & completa dicitur illa per quam ego ex talibus motivis reflexè indico me verè obligari ad credendum, quæ nimirum includit directam cognitionem motiuorum, & alteram quasi reflexam de obligatione credendi præter eas autem duas cognitiones non requirit aliam, quia non est necesse ut cognoscatur secunda ista cognitio reflexa, sed sufficit ut cognoscatur sufficientia motiuorum, cognitio autem cognitionis inutilis est; sic enim daretur infinitus progressus, sufficit ergo ad obligationem credendi cognitio obligationis fundamentalis & obiectivæ, id est sufficientiæ motiuorum. Similiter evidentia alia est obiectiva, alia formalis: Prima est manifestatio motui quod intellectus negare prudenter non potest: formalis est ipsa cognitio sufficientiæ motui, quod intellectus prudenter non potest negare, prima se tenet ex parte obiecti, secunda ex parte conceptus. Quando habeo evidens iudicium de credibilitate obiecti non est necesse ut cognoscam evidentiam formalem sed solum obiectivæ cognitio sufficit.

Ad argumentum itaque videtur clara esse responsio. Negatur enim quod iudicium evidens de obligatione credendi affirmans obligationem credendi, asseret se ipsum, quia non asserit obligationem formalem, sed obiectivam: obligatio autem formalis & completa includit cognitionem obligationis fundamentalis & obiectivæ, non includit cognitionem obligationis formalis. Sic enim ut dixi iudicium huiusmodi non affirmaret nisi se ipsum, neque haberet obiectum aliud præter ipsum iudicium. Cum autem cognoscit hominem obligari per signa hæc evidentia ad credendum cognoscit aliquid distinctum à se ipso ut patet.

Ad

Ad secund. Resp. eodem modo disting. maiorem, si obligatio credendi semper includit cognitionem evidentiam obligationis datur processus in infinitum, si includat cognitionem obligationis formalis concedo, si cognitionem obligationis solum fundamentalis & obiectivæ nego; si cognitionem obligationis formalis concedo. Non enim progredior in infinitum si cognoscam sufficientiam motuorum, cum sistam in ea cognitione. Reliqua omnia quæ in argumento ponuntur video esse inutilia, cum dicitur quod iudicium evidens possum cognoscere per iudicium probabile, primò enim non est necesse ut cognoscatur illud iudicium evidens, ut ostendi, deinde implicat ut obiectum evidens cognoscatur probabiliter cum obiectum evidens illud sit quod intellectui non relinquit facultatem disensus. Imò quoties non adest iudicium nisi probabile, nunquam obligatio potest esse certa, quoties agitur de honestate actionis, quia cum conscientia probabili possum operari vel non operari, ergo implicat ut per iudicium probabile cognoscatur evidens & certa obligatio.

Tertia.

Ad tertiam Respondeo longè disparem esse rationem Fidei, & aliarum virtutum, in alijs enim virtutibus distinctis à Fide, idè sufficit iudicium speculativum probabile, quia illæ non obligant operantem ut cohibeat omnem formidinem circa obiectum quod proponunt, possum enim velle dare illi Eleemosinam qui prudenter apparet pauper, licet eodem tempore, fieri posset ut iste pauper non sit, quantumvis appareat pauper. Possum velle adorare hostiam quæ prudenter apparet consecrata, etiam dicam, fieri fortasse posset ut non esset consecrata, & eadem est ratio aliarum virtutum in quibus satis est habere iudicium probabile quia non debet in illis cohiberi omnis formido. At verò in virtute Fidei longè diversa ratio est, quia illa ita certa est ut excludat omnem formidinem, idèoque in illa requiritur iudicium omnino evidens, neque sufficere potest iudicium probabile, quo posito adhuc possum & debeco prudenter formidare.

S. II.

Necessitas evidentie credibilitatis.

Dixi hæcenus quid sit evidentia credibilitatis, & ferè omnimodam eius necessitatem satis demonstrasse video.

Prima ratio dubitandi.

Ratio tamen dubitandi ulterius est primò, quia implicat ut obiectum fidei cognoscatur evidenter credibile, quin cognoscatur evidenter esse verum & possibile, sed mysteria Fidei non cognoscuntur evidenter esse vera & possibile, ergo non evidenter cognoscuntur esse possibile. Probatur maior, implicat aliquid fidei divina credi firmissimè tanquam à Deo dictum, quin sit verum & possibile: sed quod est evidenter credibile potest credi firmissimè tanquam à Deo dictum, ergo quod est evidenter credibile est evidenter verum & possibile. Confirmatur quia ista consequentia est bona, illud obiectum est evidenter falsum & impossibile, ergo est evidenter incredibile: ergo ista etiam consequentia erit bona, hoc obiectum est evidenter credibile, ergo est evidenter verum, nam hæc regula logica optima est, ab opposito antecedentis benè arguitur ad oppositum consequentis, ut si dicas Petrus videt, ergo vivit, benè arguere licet, Petrus non vivit ergo non videt.

Secunda, non videt.

Secundò, si nemo credere tenetur nisi qui habet

Tom. I.

evidentiam credibilitatis, sequitur quòd Rustici, & pueri non tenentur unquam credere Fide divina, quia ille non habet evidentiam credibilitatis qui non cognoscit sufficientiam motuorum, sed certum est quòd Rustici & pueri neque sciunt ea motiva, neque illa ita penetrant ut cognoscant illa esse non posse nisi à Deo, credunt enim articulos Fidei quos audiunt sibi proponi à ministris Ecclesiæ. Videtur autem esse periculosum dicere quòd Deus per internas illustrationes eos illuminat, & facit ut cognoscant eam evidentiam. Primò enim hoc gratis dicitur, quia nullus puer aut Rusticus hanc experitur evidentiam. Deinde hoc fauet hæreticis dicentibus se credere privato spiritui, hoc est sibi à Spiritu Sancto inspirari ut credant ea quæ credunt, quòd idem dici potest de illis infidelibus qui de novo ad Fidem convertuntur sine ullis miraculis.

Tertia.

Tertiò, Mysteria Fidei vel sunt evidenter credibilia fide divina & infallibili, vel fide tantum acquisita & fallibili. Si primum ergo est evidens nos posse credere fide infusa, quòd absurdum est, quia hic est tantum articulus Fidei, qui non cognoscitur nisi obscure. Si secundum ergo est tantum evidens nos eo modo posse credere ut possimus credendo decipi, ergo non tenemur credere firmiter & fide divina infusa. Quod probò, non obligor credere nisi eo modo quo evidenter cognosco me obligari, sed non cognosco evidenter me obligari ad credendum nisi fide acquisita & fallibili, ergo non teneor credere nisi fide acquisita & fallibili.

Assertio prima.

Dico secundò, ad hoc ut aliquis credat fide divina esse omnino necesse ut mysteria sic ei proponantur vel immediate ab ipso Deo vel ab homine Dei legato, ut reddantur evidenter credibilia ex motivis quæ non possint fieri ab eo qui veller decipere: adeò ut ante sufficientem illam propositionem nemo teneatur aut etiam possit credere fide divina. Ita docent Catholici omnes Doctores.

Primò enim aliqua sine dubio propositio mysteriorum requiritur ad Fidem, quia omne obiectum quod non cognoscitur evidenter ab intellectu debet illi proponi per aliquid distinctum, sed mysteria fidei obscure cognoscuntur, neque se ipsis sunt manifesta, ergo debent proponi per aliquid distinctum, siue ille sit Deus qui per se ipsum manifestet obiecta & ostendat se dicere, siue proponat per Doctores delegatos. Delyrant enim Sectarij qui docent nihil nos posse credere nisi quòd Deus immediate per se ipsum proponit ut reuelatum, quòd erroris conuincunt Bellarminus, Valentia, Suares & vulgò Doctores Catholici, & sanè non video quomodo istos homines suæ non pudeat inscitia. Vel enim Deus evidenter singulis immediate per se ipsum reuelat & proponit id quod debent credere, vel obscure loquitur; primum est manifestè falsum, quia repugnat experientia, si proponit obscure, ergo Dei reuelatio & propositio debet fieri evidenter credibilis per aliquam aliam propositionem, ergo mysteria Fidei debent proponi ab aliquo alio Dei legato. Deinde Deus non minus facere potest suam reuelationem evidenter credibilem loquendo per alios, quàm loquendo per seipsum? Quomodo enim Rex non æquè potest per alios suas nobis manifestare voluntates, quàm per se ipsum? Deinde ut quid missi essent ab initio Prophetæ? ut quid Apostoli delegati à Christo ad prædicandum gentibus Evangelium, & obligationem credendi, si per se ipsum proponere debet mysteria credenda, nam prædicare obligationem credendi est proponere evidentiam motuorum. Denique quòd privatus ille spiritus ad quem confu-

BBBB 2 giunt

giunt hæretici non sufficiat ad fidem dicetur in sequentibus. Si enim ut credam aliquid Fide diuina satis est quod dicam sic mihi reuelari à priuato spiritu, nullus hæreticus conuinci potest erroris, dicer enim ita sibi suggeri à priuato spiritu. Sed hæc postea.

Secundò, requiritur propositio sufficiens, quâ nimirum euidenter mihi fiat credibile Deum reuelasse quod proponitur, per ostensionem signorum quæ non possint esse nisi à Deo, probauit prima conclusio.

Ratio enim à priori est quia, ut velim prudenter credere aliquid certò & immobiliter, debeo esse certus quod possum ita credere. Sed nò possum habere tale certitudinem, nisi habeam euidentiam, nulla enim est certitudo, excepta Fide, quæ non sit coniuncta cum euidentia, & quæ in ea non fundetur, ergo ut prudenter velim certò credere, oportet omnino ut habeam euidentiam credibilitatis. Deinde nemo prudenter vult certò ac immobiliter credere, si prudenter possit formidare vel etiam nolle credere, sed si obiectum non sit credibile nisi probabiliter possum prudenter nolle credere, ergo non possum prudenter velle immobiliter credere.

Solutio
primi ar-
gumenti.

Ad primum Respondeo concedendo quod obiectum fidei eodem modo est euidenter verum & possibile, quo est euidenter credibile, sicut autem illud non est euidenter credibile proximè ac physicè, sed moraliter tantum & remotè, ita euidenter moraliter & remotè verum est, non autem euidenter proximè ac physicè: quâ distinctione video totum solui argumentum & eius confirmationem; verum enim est quod moraliter & prudenter loquendo implicat, aliquid credi Fide quæ prudenter & moraliter existimetur diuina quin sit verum & possibile, sed non implicat physicè, si constaret euidenter physicè quod fides illa esset verè diuina quâ credere tenemur, obiectum etiam esset euidenter verum, sed quod est euidenter credibile ut dixi, potest & debet credi Fide quæ prudenter & moraliter existimetur diuina, non potest credi fide quam physicè constet non posse aliam esse quam diuinam. Neque ad confirmationem alia videtur esse necessaria responsio. Fateor enim quod hæc vtraque consequentia est bona, istud obiectum est euidenter moraliter incredibile, ergo euidenter moraliter est falsum. Hoc obiectum euidenter moraliter est credibile, ergo euidenter moraliter est verum. Scio à Doctoribus axioma illud dialecticum quod ab opposito antecedentis benè arguitur ad oppositum consequentis, dicitur esse verum quando illa sunt opposita contradictoriè, non quando sunt opposita contrariè: sed hoc est difficile, neque videtur esse hoc loco necessarium.

Solutio
secundi.

Ad secundum Respondeo verum esse quod Rustici, & pueri non penetrant sufficientiam motiuorum, quantum necesse est ut illa penetret homo doctus, neque vident motiua quæ homini docto possunt sufficere, sed motiua tamen habent quæ sunt sufficientia respectu capacitatis quam habent, illa enim non exigit tantam penetrationem, neque tanta motiua quanta exigit capacitas hominis docti. Homini enim indocto satis est, quod videat homines sapientissimos fidem illam amplecti ut omnino certam, quod audiant illam multis miraculis esse confirmatam, quod ostendatur illam esse rationi consentaneam, & quod hoc fiat illis moraliter & humano modo certum. Quod sit verbi gratia cum pueri audiunt à parentibus, cum Rustici à Parochis, cum infideles à Prædicatoribus. Sed quia tamen aliquando est insufficiens propositio motiuorum, vi-

detur omnino certum quod Deus non raro supplet per internas illuminationes, id quod deest propositioni externæ sufficienti. Hoc autem plurimum differt à priuato illo spiritu hæreticorum, qui putant illum sufficere quantumvis sit contrarius sensui Ecclesiæ Catholicæ: ego verò istam illuminationem internam nego sufficere quoties Ecclesiæ repugnat.

Ad tertium Respondeo mysteria Fidei esse credibilia euidenter Fide diuinâ & infallibili ex parte obiecti, non diuina & supernaturali ex parte principij: id est euidenter nobis patet articulum illum credi debere ut à Deo dictum, non nobis patet illum articulum credi debere per principium infusum à Deo, obligor velle credere eo modo quo obligor credere ex parte obiecti, non eo modo quo credere obligor ex parte principij.

S. III.

Verum Mysteria Christiana Fidei sint euidenter credibilia.

HOc est tertium & vltimum punctum, quod proposueram de credibilitate mysteriorum quæ Fide Christianâ credimus: id est de certitudine ac euidentia quam habemus Christianam religionem esse veram, certam, infallibilem, ab omnibus tenendam, prudentissimè facere illos omnes qui eam sequuntur: alias autem religiones omnes esse superstitiosas, erroneas, falsas, & scholas Satanae. Quo argumento nihil video esse magis in vita necessarium, quam ut persuadeat sibi quisque, atque alios doceat infallibiliter, tenendam omnino esse hanc Fidem ut salutis anchoram, credenda ea esse quæ docet quasi præsentia oculis ac manibus tenerentur; tamen si difficultia sint, obscura, & à sensibus remotissima. Hoc sanè quisquis fuerit assequutus, ille haud dubiè magnum vitæ huius solatium, magnum ad Virtutes omnes præsidium inuenit.

Triumphant in hac euidentia credibilitatis Fidei demonstranda sancti Patres, & plerique Doctores Catholici, v. gr. Iulianus Martyr: *In oratione exhortatoria ad Gentes*; & in *Apologia duplici pro Christianis*, Tertullianus in *Apologia lib. de præscriptionibus*, & alijs quibus impugnat Marcionem, Valentinianum, & Idolorum cultores. Cyprianus *lib. de Idolorum vanitate*: Athenagoras in *Apologia*, Minucius Felix in *Octauio*, Arnobius *ad Gentes*, Eusebius *II. De præparatione Evangelica*, Lactantius in *libris institutionum*, Athanasius *Orat. contra Idola*, Nazianzenus *duobus orationibus contra Iulianum*, Hieronymus *Dialogo contra Luciferianos*, Augustinus *Libris de vera Religione de vilitate credendi*, contra Epistolam Manichæi, & de *Ciuitate Dei*, Vincentius Lyrinensis in *commonitorio*. Elaborant etiam in hoc argumento felicissimè Doctores Scholastici, ut demonstrent Christianæ Fidei credibilitatem euidentissimam, & certissimam veritatem: sanct. Thomas *libro primo, contra Gentes, capite sexto, & sequentibus*, Scotus in *prologo quæstione secundâ*, Michaël Medina *libro secundo, de recta in Deum in Fide*, Suarez *disputatione quarta, sectione tertia & quarta*, Lessius in *consultatione*, Campianus Martyr *eximius in libello aureo decem rationum ad Academicos*, Valentia in *Analyti Fidei*, & hic *quæstione prima p. 4.* Bozius *de signis Ecclesiæ*, Bellarminus *rom. secundo, lib. 4. de Ecclesiâ militante*. Ego ut de argumento tam graui & tam necessario disparem breuissimè.

Dico tertio, Fidei Christianæ mysteria tam euidenter

Solutio
tertij.

Scitus
quæstio

Patrum &
Doctorem
sententia

Assensio
tercia.

denter esse credibilia, ex motu quæ omnino euidenter diuina sunt, ut nemo nisi omnino imprudenter dubitare possit Christianam religionem solam esse veram & sanctam, mysteria eius omnia firmissimè credenda esse, alias omnes Sectas esse damnandas & deferendas. Hæc est firmissima persuasio, quæ innumeris Martyribus dedit constantiam in tormentis, innumeros Eremitas duxit in desertum, innumeras Virgines fecit immaculatas, Doctores, Confessores, Sanctos omnes per mille virtutes duxit ad coronam.

Probatur
ratione.

Probatur autem euidenter ratione quam indicat S. Thomas lib. 3. contra Gentes, & videtur sic proponi posse, est certissimum dari necessariò debere religionem aliquam verè diuinam in qua homines ritè Deum colentes iter sibi certò muniant ad salutem, & hoc lumine naturæ notum est. Deinde certissimum etiam est & notum naturæ lumine religionem hanc veram esse non posse nisi vnicam, alias omnes præter illam vnicam falsas esse. Præterea notum etiam est illam religionem vnam & veram euidenter posse dignosci à nobis per signa quædam certa & infallibilia, quæ omnino constet esse non posse nisi à Deo, & quæ demonstrent illam verè diuinam. Denique notum, & euidens est Religionem Christianam habere motiua & signa quæ non possunt esse nisi à Deo & quæ demonstrant illam esse verè diuinam. Ergo religio Christiana sola vera est, sola diuina, eius mysteria omnia certius credenda, quàm quæ videntur oculis, manibus tenentur, ratione comprehenduntur: antecedens quatuor habet partes sigillatim probandas, ex quibus certa & infallibilis sequitur conclusio quam proposui.

Probatur
prima pars
antecedentis.

Prima pars erat dari debere religionem aliquam inter homines à Deo institutam, quod sic probatur ex S. Thoma loco nuper allegato. Notum est naturæ lumine quod Deus sicut est perfectus in essendo & causando sic est perfectus etiam in gubernando, sed si non daretur illa inter homines religio à Deo instituta & verè diuina, in qua piè homines Deum colant, & salutem assequantur, Deus non erit perfectus in essendo, causando, & gubernando, imò nullo modo erit Deus, ergo notum est naturæ lumine dari religionem aliquam veram, infallibilem, à Deo institutam, in qua colatur Deus, & salus obrineatur: Maior non eget probatione, nam constat omnino ex dictis prima parte dari vnum ens primarium, purissimum, perfectissimum, quod ex abundantia suæ bonitatis & perfectionis, omnibus existentibus esse largitur, non necessitate naturæ, sed secundum suæ arbitrium voluntatis: vnde consequens est ut omnium operum suorum sit perfectissimo modo dominus, nam super ea quæ voluntati nostræ subduntur, dominamur, si autem dominus est perfectissimus, gubernat etiam illa perfectissimè, id est in proprios fines illa dirigit propter quos sunt ab ipso condita. Eorum enim quæ per agentis voluntatem producuntur, vnumquodque ab agente in finem aliquem ordinatur. Deus igitur triplici eo modo est perfectissimus.

Minoris
probatio.

Minor ergo probatur, ut Deus perfectissimus sit in gubernando, necesse est ut dirigat actiones liberas agentium intellectualium in finem singulis proprium qui est cognitio & amor Factoris ipsorum Dei, sed non potest dirigere illa in talem finem nisi per veram religionem in qua diuino modo Deum cognoscant, anent, glorificent, & sic ad possessionem eius plenissimam se disponant, finem enim suum vnaquæque res per propriam consequitur actionem, & quidem quæ intellectu caret à Deo ipso semper infallibiliter

diriguntur in suos fines, agentia verò libera sic diriguntur ut se ipsa etiam dirigant per proprias actiones in proprium finem, quæ si in sua directione regimini diuino subdantur, ad consequendum vltimum finem admittuntur ex regimine diuino, repelluntur si secus egerint: actiones autem quibus supernaturalis finis obtinetur sunt actiones religionis diuinitus institutæ in qua cognoscitur & colitur Deus, ergo Deus dirigere non potest homines in finem diuinum nisi per religionem omnino diuinam. Quæ ratiocinatio, est certa & euidens demonstratio.

Secundæ
partis anteceden-
tis
probatio.

Secunda pars antecedentis erat religionem hanc verè diuinam esse non posse nisi omnino vnicam, quod negare dicuntur perditissimis his temporibus homines perditissimi quos Deistas appellant asserentes saluari posse quemlibet in quavis religione quæ Deum agnoscat, Deum videlicet maximum regem esse cui placeat à subditis coli diuersis modis. Quo errore nihil dici potest stultius, probatur ratione hac euidenter, implicat contradictionem esse plures religiones veras si forma essentialiter constitutiva religionis non possit esse nisi vnica, ubi enim forma constitutiva vna erit, certè constitutum etiam vnum erit, implicat contradictionem ut forma constitutiva religionis sit multiplex, sed necessariò est vna, ergo implicat contradictionem ut veræ religiones sint plures quàm vnica. Probatur minor, forma constitutiva religionis & distinctiva eius ab aliis omnibus, est veritas Fidei, & amoris veri Dei, sed implicat contradictionem ut veritas Fidei & amoris veri Dei sit multiplex, ergo implicat contradictionem ut forma constitutiva religionis sit multiplex. Maior nota est, nam id quod constituit religionem non sunt ceremoniæ, non externa signa, sed cognitio Fidei quam reuelat Deus, & amor quem præcipit, reliqua sunt appendices & accidentia, essentia religionis & veluti anima est fides & amor. Minor non est minus clara, implicat enim ut contradictoria sint simul vera, sed si veritas Fidei constitutiva religionum esset multiplex contradictoria essent simul vera, nam religio Christianorum constituitur per hanc veritatem quod Christus sit Deus, Mahometes autem sit impostor: Religio Turcarum dicit Christum esse purum hominem, Mahometem verò esse Prophetam: si hæc duæ religiones veræ sunt, ergo verum est quod vtræque credit, sed ea quæ vtræque credit opponuntur contradictoriè, ergo si hæc duæ religiones veræ sunt, duo contradictoria simul sunt vera: quæ demonstratio est perspicua, & obstruit os loquentium iniqua, & dicentium veram quidem esse Christianam religionem, sed posse alias religiones esse veras, quos manifestissimè stultitiæ cōvincit allata ratio. Contra quos iterum sic arguo, si Christiana religio est religio vera & diuina nihil docet falsum, sed Christiana religio docet alias omnes religiones esse falsas & Sathanicas, ergo si Christiana religio est vera & diuina aliæ omnes falsæ sunt & Sathanicæ.

Tertia pars
primi anteceden-
tis
probatio.

Tertia pars primi antecedentis erat religionem hanc vnicam & verè diuinam dignosci omnino posse ac debere per signa quædam infallibilia, quæ constet euidenter esse non posse nisi à Deo, & quæ demonstrent illam esse diuinam, probatur ratione sapientis repetita quia religionem illam diuinam & à Deo institutam homines omnes Deo subditi tenentur sequi ex præcepto Dei, sed nemo tenetur sequi & eligere potest religionem illam & Fidem diuinam, si non possit eam dignoscere ac discernere ab aliis religionibus falsis per signa infallibilia, quæ non possint esse nisi à Deo, & quæ demonstrent euidenter illam esse diuinam ut satis probatur, ergo religio à Deo instituta

BBBb 3 debet

debet dignosci à nobis per signa diuina. Illa ergo religio vera erit & infallibilis, & erit sola, in qua erunt signa quædam illam testificantia, quæ non possint esse nisi à Deo & quæ illam demonstrent esse non posse nisi diuinam. His tribus sic demonstratis.

Quarta
pars ante-
cedentis
probatur.

Quarta pars antecedentis quod probamus erat, Religionem Christianam habere motiua & signa quæ non possint, nisi à Deo esse, testificantia illam esse diuinam. Probatur argumento manifestissimo, signa diuina quibus religio diuina discernitur & probatur euidenter, petuntur necessario ex triplici capite, primum est doctrina quæ non potest esse nisi à Deo data, secundum personæ quæ non possunt esse facta nisi à Deo. Illa tria certum & euidenter esse in religione Christiana, ergo religio Christianorum habet motiua & signa, quæ non possunt esse nisi à Deo illamque esse diuinam, vnde sequitur certa & euidenter conclusio, ergo certum est & euidenter quod religio Christianorum diuina est, atque adeo sola eligenda, tenenda, defendenda.

Maior non
indiget
probatio-
ne.

Maior non videtur egere vlla probatione, quia signa quæ dari à Deo possunt vt veram nobis Religionem clarissime commonstret esse alia non possunt nisi ex doctrina, ex personis, ex operibus, quæ tria si à Deo fuerint, erit etiam illa religio euidenter diuina.

Minorem ergo per singula membra probare accuratè videtur operæ pretium, vt sic euidenter persuasum maneat testimonio Dei credibilia facta esse nimis.

§. V.

Prima demonstratio euidentia credibilitatis ex conditionibus Doctrinæ diuinæ.

Probatio
prima.

Sic igitur aduersus prophanas omnes Sectas primò licet argumentari: illa religio inter alias omnes euidenter vera & diuina est cuius doctrina non potest esse nisi à Deo ipso data, id est, omnes habet notas doctrinæ diuinæ datæ, Christiana religio sola inter omnes omnino Sectas doctrinam habet in qua omnes sunt notæ doctrinæ reuerà diuinæ, ergo sola religio Christiana vera & diuina est. Minor probatur, nam doctrina verè ac infallibiliter diuina tres habet notas quas habere nulla doctrina potest nisi diuina fuerit: Prima est diuina puritas, secunda diuina efficacia, tertia Prophetia quæ non potest esse nisi à Deo, quæ tria expressisse videtur Dauid Psalmo 14. in quo Dei notitiam insinuat primum ex operibus naturæ *Cæli enarrant gloriam Dei*: Deinde verò ex operibus gratiæ quorum primum est lex siue doctrina morum, *Lex Domini immaculata*, ecce puritatem, *conuertens animas*, en efficaciam, *testimonium Domini fidele*, hæ sunt prophetiæ: Deinde tria illa iterum sapius explicans: *Iustitia* (inquit) *Domini recta lætificantes corda*, *præceptum Domini lucidum illuminans oculos*, ecce iterum puritatem, efficaciam, & prophetiam. In sola doctrina Catholica, reperiuntur immaculata puritas, efficacia diuina, veritas prophetica, ergo sola doctrina Catholica est verè diuina.

Puritas do-
ctrinæ Ca-
tholicæ,
prima con-
ditio.

Ordior ergo à puritate quam infallibiliter doctrinæ à Deo dictæ annexam esse, lumen naturæ docet: *Eloquia enim Domini casta argentum igne examinatum, &c.* Hæc autem puritas doctrinæ in tribus consistit, quod sit expertus omnis mendacij & erroris, quod sit expertus omnis vitij & peccati, quod omnium virtutum perfectissimum præcipiat exercitium, & media suggerat ad illud.

Primum igitur motiuum euidentia credibilitatis est puritas doctrinæ nostræ ab omni errore specu-

latino, quod nimirum nihil profus contineat, quod conuinci possit rectæ rationi speculatiuæ contrarium. Quod argumentum latè tractant Eusebius libro octauo, *preparationis*, Clemens Alexandrinus libro septimo, *Stromatum*, Athenagoras in *Apologia*. Nam tametsi mysteria nostra lumen naturale sapè multum superent, nihil tamen in illis est quod ostendi possit esse contrarium huic lumini. Imò ea quæ credimus partim naturalia sunt, partim supernaturalia, nihil ex naturalibus rebus credimus, quod non perfectè quadret cum naturali ratione, vnum esse Deum effectorem omnium, immensum, æternum, infinitum: animam esse immortalem, Deum esse incomprehensibilem, omnipotentem,tribuenda illi esse omnia, sublimiorem illum esse conceptibus nostris, atque adeo fieri posse ab eo plurima, quæ captum nostrum omnino superent, vnde sic vt etiam naturaliter cognoscamus res aliquas esse supernaturales quas non possimus agnoscere naturaliter, quod etiam pertinet ad perfectum illum quem habere decet conceptum de Deo, cum tamen nihil planè sit quod leuissimi mendacij argui iure possit.

Aliæ autem omnes Sectæ mirum profectò est quantos errores admixtos habeant, imò somnia, & insanias pueriles narrent, nam primò Ethnicis Deos asserunt esse plures faciunt illos mendaces, adulteros, sceleratos: feles, simias, ligna, lapides adorant, alia innumera delirant. Secundò Mahometani errant etiam apertissimè, nam ad voluptatem corporis omnia referunt, immortalitatem animæ negant: deinde in Alcorano habent innumerabiles ineptias & contradictiones vt accuratè ostendit Medina libro primo, capite quarto. Tertiò Iudei post Christum amplexi sunt Thalmudistarum fabulas, quibus dici nihil potest absurdius, vt refert optimè Granatenfis, in *Catechismo parte quarta*, capite vigesimo secundo. Quarto hæretici contra rationis lumen dicunt præcipi à Deo impossibilia, nullam esse in hominibus libertatem voluntatis, Deum esse authorem & impulsorem peccati: quæ tria tam apertè falsa & absurda sunt vt statim cuius pateat stultam esse illorum doctrinam. Sola ergo Christianorum doctrina est in qua omnis rationi sic congruant, vt quamuis aliquando sint supra eam, non possint tamen vllius vniquam erroris conuinci.

Secundum motiuum credibilitatis etiam euidenter erat eiusdem doctrinæ puritas ab omni errore practico, id est quod nihil omnino approbetur quod non sit honestum & sanctum, nihil sit turpe ac vituperabile, quod non damnet & veter, hoc videlicet ad doctrinam diuinam est omnino necessarium: *Non enim qui operantur iniquitatem in vijs eius ambulauerunt* inquit propheta Regius. Est autem Christianæ Philosophiæ puritas adeo accurata & immaculata vt eam ne cogitando quidem & fingendo assequi vnquam potuerint Ethnicis sapientes, quippe cum cogitationes etiam ipsas, & internos concupiscentiæ motus, si fuerint liberè admissi, non minùs damnet quàm opera, sed neque ab ea puritate quemquam excuset, imò eam indifferenter omnibus imperet, & multis etiam ita persuadeat, vt Angelicam in terris æmulentur vitæ puritatem, omnes qui ex Catholica doctrina regulis vitam dirigunt. Adde quod sola inter omnes Christiana doctrina quantum in ipsa est vitia omnia non solum damnat & prohibet, sed impedit etiam quantum est in ipsa imperando confessionem peccatorum etiam secretissimum, docendo satisfactionis necessitatem, proponendo æternas pœnas ob vnicum peccatum mortale quodcunque illud tandem sit.

Motiuum
secundum
ex puritate
doctrinæ
Catholicæ.

In aliis omnibus Sectis puer dicere quàm horribilia permittantur scelera, de Paganis incredibilia referunt Athenagoras, Minucius, Tertullianus & alij citati: Mahometanis nihil esse turpe quod non approbetur ut docet ibidem Medina, hæreticos ab Ecclesia non auertit, nisi proiecta mens ad libidinem & omnium licentia peccatorum. Quomodo enim sceleratus non sit qui sibi persuadat non esse hominē liberi arbitrij ad resistendum peccato: agi quemlibet à Deo ad turpitudinem, nullum scelus imputari ei qui fidem habet, omnia opera nostra peccata esse, nemini præcepta Dei esse possibilia. In nostra verò lege omnia quàm aliena sunt ab his sordibus tam est certum illam esse diuinam.

De sanctitate doctrinæ catholicæ. Tertium motium.

Tertium motium erat eiusdem doctrinæ sanctitas quatenus in ea traditur & præcipitur absolutissima, & plenissima perfectio virtutum omnium: illa enim profectò doctrina quæ sola fauet puritati & sanctitati promouendo & suadendo exercitium omnium virtutum, non potest esse à dæmone, virtutum omnium & sanctitatis aduersario infestissimo, huiusmodi est haud dubiè doctrina Christianorum, quam edocuit in morte Christus Saluator, ut manifestaret eius sublimitatem, edocuit eam aperiens os suum, quia secretissima erat & nusquam audita inter homines, initium eius est beatitudo, quia certissima est ad beatitudinem via, principia eius sunt paupertatem amandam esse ac præferendam diuitiis, mansuetudinem esse tenendam in maximis contumeliis, luctum & mortificationem sensuum omnium sequenda esse, delicias omnes abiiciendas, & cætera huiusmodi sublimia & sanè mirabilia, nunquid ergo apud Christianos vlla est virtus quantuncunque difficilis & perfecta fuerit quæ non sit in præcepto aut consilio, diligere ipsos etiam inimicos quo nihil est difficilius, peccata omnia etiam occultissima Sacerdoti aperire, quo nihil durius, ieiunare, macerare carnem, ieiuniis, ciliciis, flagellis, & alia huiusmodi usurpare, omnino contraria sensibus, & superantia vim humanam. Quæ tamen omnia videmus à plerisque tanta cum facilitate usurpari, ut satis appareat mutasse illos fortitudinem, ac proinde prouehente illos gratia, currunt & non laborant, ambulant & non deficiunt.

Adde his consilia renuntiandi omnibus, colendi Virginitatem, & cætera quorum ne imaginem quidem alie vnquam Sectæ adumbrare imitando potuerunt *Philosophi enim non verbis sed factis sumus* (inquit Cyprianus) quo argumento nihil opinor efficacius posse dici, quomodo enim religio hæc diabolica est, quæ sola fauet sanctitati & puritati, quæ ab affectu terrenorum auocat mentes, & ad cælestium amorem traducit, qui religioni videtur esse finis præcipue propositus, sola verò est Christiana religio quæ abstinere suadet ab illecebris carnis, & à fallacia sæculi nequam: imò sola illa est in qua innumeri quotidie homines rebus terrenis contemptis, nuncium sæculo remittunt, colunt solitudines, cœnobis ingrediuntur, egentes, afflicti, angustati, quibus dignus non est mundus: in aliis verò Sectis vbi sunt qui contemptis diuitiis nudum Christum sequantur nudi? vbi vitæ sanctitas? vbi eminentissima virtutum opera? Nimirum hæc extra Christi scholam ne quaras qui solus via est veritas & vita.

Altera doctrinæ à Deo traditæ conditio erat efficacia quadam eius & mirabilis energia, sermo enim Dei viuus & efficax, & penetrabilior omni gladio accipiti. Video autem hanc efficaciam ex tribus potissimum notis conuinci esse diuinam: prima est eius mirabilis propagatio, secunda est constans eius perseverantia, tertia est morum mutatio per ipsam mi-

rabiliter effecta. Quod argumentum visum est Augustino efficacissimum, qui hæc habet verba grauissima, l. contra epistolam fundamenti, c. 4. *Multa sunt quæ in Ecclesia Catholica me iustissime tenent, consensio populorum & Gentium, auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, Charitate aucta, vetustate nutrita, tenet ab ipsa sede Petri Apostoli cui pascendas oves suas Dominus mandauit usque ad præsentem Episcopatum successio Sacerdotum, tenet denique ipsum Catholica nomen, quod etiam inter tam multas hæreses sola hæc Ecclesia obtinuit.*

Primum igitur motium credibilitatis ex hac efficacia, est prima doctrinæ Christianorum in mundum introductio, & mirabilis propagatio, quod esse miraculorum omnium maximum rectè ponderat Augustinus l. 22. *Ciuitatis*, c. 7. si enim consideretur attentius mirabilis ille modus quo primum cepit in mundum introduci Fides hæc quam sequimur, liquebit omnino statim dixisse ibidem verissime Augustinum, quod mundus in Christum crediderit, virtutis fuisse diuinæ, non persuasionis humanæ. Primum enim à paucissimis hominibus, omni humano præsidio destitutis, egentibus, ignaris, idiotis, ignotis introducta est ista Fides, non habebant opes, non scientiam, non potestatem, non eloquentiam, & tamen homines vilissimi toto eam orbe disseminarunt. Secundò id perfecerunt obnitentibus in contrarium omnibus humanis viribus, cum vbique gentium ignes, catastræ, cruces, imperia, tyranni, tormenta, omnia contra omnibus adhibitis machinis niterentur: persuasa tamen est Principibus, sapientibus, potentibus, illa est Fides quæ docet omnia contraria sensibus, aspera carni, difficillima intellectui, vtrum posset vnquam hoc aliquis assequi nisi Deus. Tertio, quibus præsidiiis fulti, non humana sapientiâ non potentia, non eloquentia, non benevolentia potentiorum, sola propositione doctrinæ inaudita ac stupenda, quæ assereret Deum esse fixum in patibulo, id ita persuadere ut profuso etiam sanguine illud confiterentur & firmiter tenerent, omnis conditionis, omnis sexus, omnis ætatis, viri, pueri, puellæ, totus orbis terrarum, ac præter cæteros Roma illa terrarum domitrix, arx imperij, domicilium potestatis cedere coacta est doctrinæ illi ac Fidei, quam tanto furore, tanta contentione, tantis adhibitis conatibus impugnauerat: nunc in ea pulsus Imperatoribus, prostratis legionibus, Idololatria deleta, adoratur Christus, colitur piscator Petrus, imperat istius successor, illius Vicarius. Hoc certè adeo magnum & mirabile per miracula perfectum est, fecit omnino Deus: si absque miraculis hoc sanè miraculum est longè maius & euidentius, quod efficere non potuerit nisi Deus, quod argumentum est efficacissimum Augustini l. 22. *Ciuit.* c. 5.

Aliæ omnes Sectæ introductæ in orbem sunt, vel armorum ut Mahometismus, vel proposita vitæ licentioris turpitudine ut omnes hæreses.

Secundum motium ex hac efficacia, illud est quod tanti æstimat loco citato Augustinus perseverantia, & duratio inconcussa Fidei huius semel in mundum introductæ, aduersus armatas inferni totius phalanges paganismum, hæresim, impietatem quarum omnium victrix Ecclesia egregiè describitur psalm. 9. confitetur enim David omnino in toto corde suo, ut Dei enaret mirabilia, *Labor & exultabo in te psallam nomini tuo altissime. In conuertendo inimicum meum retrorsum infirmabuntur à facie tua.* Quomodo enim diuinum non est quod labefactari lex illa nunquam potuerit, per crebras & sæpè reperitas ethnicorum persecutiones, nec per exortas hæreses concuti. Omnibus videlicet sæculis à mundi exordio

Introductio doctrinæ catholicæ, primum motium.

Secundum motium ex efficacia doctrinæ.

exordio creditum saltem implicite fuit idem quod nos modò credimus: à temporibus autem Apostolorum eadem omnia Christiani omnes ubique terrarum explicitè crediderunt quæ à nobis nunc tenentur, quod euidenter ostendit continua series, & successio perennis Pontificum ac Episcoporum, vnde omnino constat Ecclesiam illam Catholicam quæ nunc est fuisse à temporibus Christi Domini, atque adeò esse veram Ecclesiam, vt vrgebo postea fusiùs, estque argumentum hoc prorsus ineluctabile aduersus hæreticorum omnium nouas factiones dicant enim aduersarij omnes si possunt quandonam cœperint Pontifices esse Romæ, nunquid illi successere Petro & continua post ipsum serie ad nos ducti sunt? quandonam cœperit Missa celebrari, quando credi alia omnia quæ nos credimus. Nos autem designamus annum & diem quo cœpit Lutherus lasciuire, furere Zuinglius, apostatate Caluinus, cum ante ipsos dici nulloquam possit credita esse illa omnia, quæ illi credunt. Quod esse certissimum hæreseos signum tradunt Tertull. *l. de præscript. c. 31. & 32.* Irenæus *l. 3. c. 3.* Augustinus *epist. 161. 165.* Quis ergo neget doctrinam hanc esse Apostolicam quæ per successionem continuam deriuata est ab Apostolis, esse Catholicam, quæ omnibus sæculis & in omnibus locis illibata permanfit esse vnam, quæ nullam mutationem vnquam pari potuit.

Tertium
motium
ex effica-
cia doctri-
næ Catho-
licæ.

Tertium denique argumentum diuinæ huius efficacæ sit mirabilis illa rerum mutatio quæ per ipsam in toto terrarum orbe causata est. Prima est quod imperij Romani supremam Monarchiam armatam aduersus Christianos, subiecerit tamen sibi & cruci. Secunda quod idololatriam & vniuersam impietatem subuerterit, vt ostendunt deiecta templa, confracta simulachra, Gentium sacrificia extincta. Tertia quod mirabilem in hominibus à quibus suscepta est morum conuersionem effecerit, ac efficiat etiamnum quotidie, vt ostendunt mansueti barbari, impiorum mores correcti, auocati à terrenis homines & cœlestium amore inflammati. Quomodo enim diuina non est efficacia quæ centum totis annis Paulum derinuit in eremo solum & vacantem Deo? Stylitam annis octoginta in columna stantem, & cœlestium planè ciuem: Alexium annis septendecim exulem in paterna domo, &c.

Quar-
tum & vl-
timum
motium
ex doctri-
næ Catho-
licæ effica-
cia.

Vltimus diuinæ doctrinæ isque omnino conspicuus character erat Prophetia, solius enim illa Dei propria est, *Annunciate nobis futura & sciemus quia diestis*, vt expendit eleganter Tertull. *c. 20. Apolog. Idoneum* (inquit) *testimonium diuinitatis est veritas diuinationis.* Hoc enim aduersus omnes religionis Catholicæ hostes gloriari magnificè possumus quod dicitur 2. Petri 1. *Habemus firmiorem his Prophetarum sermonem*, quo argumento necesse prorsus est illos conuinci, quia non potuit nisi ab ore Dei emanare doctrina illa in qua sunt veræ ac propriæ Prophetiæ non vna solum sed innumera, non de rebus minimis leuissimis, obscurissimis, sed de maximis, grauissimis, notissimis: vbi expendenda sunt tria, ex quibus argumenti huius inuicta vis elucescit.

Vtrius-
que Te-
stamenti
Propheti-
cæ.

Primum est quod vtrumque testamentum claris plenum est Prophetiis, quarum aliæ pertinent ad Christum, nam eius aduentum, vitam, mores & mortem tam apertè prædixerunt Prophetæ quàm Euangelistæ postea narrarunt: v. g. tempus aduentus Christi expressè signauit Iacob *Genesios 49.* Daniel *c. 9.* circumstantias natiuitatis vitæ totius, & mortis Isaias *c. 9. 10. inò in toto libro.* Aliæ pertinent ad excidium Ierosolimæ, destructionem templi, Iudæorum dispersionem, interitum Synagogæ, vt habetur Danielis 9. deinde Math. 24. Marci 13. Lucæ 19. sigillatim ex-

primuntur omnia quæ facta postmodum narrauit Iosephus Iudæorum historicus. Denique aliæ pertinent ad conuersionem gentium, Idolorum excidium, Ecclesiæ splendorem, quæ non vacat recensere omnia.

Secundò, expendendum est illa ferè omnia expleta iam esse adeò euidenter vt negare ipsi nequeant aduersarij, nunquid aunit eo tempore natus eo modo & loco est, vixit, mortuus est ille homo Christus. Nunquid excisa est Ierosolima, templum dirutum, dispersi per orbem Iudæi, & vinea Domini Sabaoth data est in direptionem? nunquid conuersæ sunt Gentes ad Christum excisa Idola, læratur nimirum deserta & inuia exultat solitudo & floret quasi lilium iuxta vaticium Isaiæ *c. 35.* vbi gloria Ecclesiæ gentium longe ante prænunciatur. Impleta illa sunt, sicut prædicta.

Expleta
sunt Pro-
phetia.

Tertiò, quod caput est dici nullo modo potest quod hæc à Christianis conficta sunt ad libitum vaticina? quia scilicet Scripturas has in quibus confignata sunt Iudæi seruantes hostes nostri, & contra se ipsos arma circumferunt quibus debellari possint à nobis, vt expendit optimè Augustinus *epist. 59.*

Prophetia
certissima.

Vnde concluditur argumentum euidentissimum ductum ex Prophetiis cui cedant necesse est hostes Fidei Christianæ insensissimi, vbi enim euidentes & certæ sunt Prophetiæ, ibi est Dei lingua, Prophetias habet certas Fides nostra, ergo loquuta illam est Dei lingua.

S. VI.

Secunda demonstratio euidentia credibilitatis ex personis, quæ doctrinam hanc confirmarunt.

EX his etiam ducitur luculentissimum argumentum quo Fidei nostræ perspicua est credibilitas. Illa enim Fides diuina est, quam stabilierunt & propagarunt Doctores missi à Deo: confirmarunt fuso sanguine innumeri Martyres à Deo confortati: amplexi sunt viri diuina virtute ac sanctitate mirabiliter ornati. Huiusmodi est sola religio Christianorum, quod probare aggredior accuratè.

Primum
motium
ex Docto-
ribus Fidei
Catholicæ.
Primum
Doctores
Christus
Iesus.

Primum enim motium petitur à Doctoribus huius Fidei per quos primum illata est mundo, deinde propagata, illustrata, propugnata; scriptis libris, susceptis laboribus, periculis aditis, regionibus peragratis. Primum omnium est Christus Iesus omnino à Deo missus, & vt testatur Iosephus Iudæus *l. 18. c. 4.* vir sapiens si tamen eum virum dicere fas est, erat enim mirabilium operum parrator, Christus hic erat. Et sanè probauit omnino se à Deo missum esse, patris innumeris miraculis in confirmationem suæ missionis: quid quod multa prædixit, quæ nunc constat omnia euenisse, excidium Ierosolimæ, conuersionem Gentium, Apostolorum martyrium, prædicationem Euangelij, peccatorum Petri & Magdalene nomen toto celebrandum orbe. Accedit quod intimas cogitationes hominum sæpè vidit, ea quæ loco remota erant narrauit: adde his sanctitatem & omnimodam innocentiam, *Quis vestrum arguet me de peccato?* dicendi vim admirabilem ad permouendos hominum animos, nunquam sic loquutus est homo sicut hic homo incredibilem ad illum hominum concursum, ad audiendos sermones, ad recuperandam sanitatem, ad videnda miracula, opprimebant eum turbæ ambulantes per vicos ciuitatum, sequebantur in deserta loca sui & suorum obliti, omnes manicabant ad eum, mirabantur loquentem cum potestate, & in verbis gratiæ quæ ab

ab eius ore profluebant. Quomodo quæso ille vir non erat à Deo missus.

Secundus Doctor Apostoli.

Secundò, Apostoli viri rudes & imperiti tam repente à Deo mutati ut orbis Doctores momento effecti sint, ausi statim prodire in aciem, & aduersus imperij legiones congregari, aduersus Sæctas Philosophorum, aduersus rabiem tyrannorum, trophæa Crucis erigere, & opima etiam spolia referre moriendo. Nunquid hi homines armati à Deo erant viribus innicti.

Tertius Doctor in numeris Patres,

Tertiò, ex eorum cineribus continuata statim serie prodire singulis sæculis noua lumina, quæ mirabiliter illustrarunt Ecclesiam Irenæi, Iustini, Athanasij, Basilij, Gregorij, Cyrilli, Augustini, Ambrosij, Hieronymi, tanto numero, tanto splendore doctrinæ, tanta vitæ sanctitate, tanto propagandæ Fidei zelo ut cæcum oporteat esse illum qui hoc non videat, nec ad hanc lucem splendidissimam exciteatur.

In alijs sectis contrarium est.

In alijs sectis quæso vtrum aliquid æquale proferri possit, Mahometes latro, Stigmaticus Calvinus, ebriosus Lutherus, proferant infideles similem Christo ducem, similes Apostolis nuncios Evangelij: proferant hæretici Augustinos, Hilarios, Athanasios, an verò errare valeamus cum illis, & viam veritatis doceant duces imperitissimi. Habeo videlicet pro me innumeros illos Doctores, & spiritualis tabernaculi missos à Deo Beselees ut loquitur Lyrinensis in commonitorio, habeo tot Conciliorum suffragia, habeo sæculorum vocem, prodeat aduersus illos hinc Cynædus stigmaticus, hinc Epicuri de grege porcus, hos ego potius salutis authores sequar quam tot concilia Oecumenica, tot Doctorum lumina, consensum tot sæculorum. Næ infans ego sim si hoc fecero.

Secundum motium constantia Martyrum

Secundum motium illudque sanè illustrissimum est martyrum inuicta, & à Deo prorsus inspirata constantia, vbi tria expendenda sunt prorsus admirabilia & stupenda.

Numerus Martyrum pendit infinitus.

Primum est numerus eorum, qui passi sunt, quomodo & propter quid, quomodo enim propter res à sensibus remotissimas, martyres innumeri omnis ætatis & sexus, omnis conditionis & status, tam alacriter inò cupide, tormenta horribilia, ignium catastarum, ferri, rotarum equuleorum, passi essent & quotidie paterentur, si diuinitus non tribuerentur eis vires ad tolerantiam. Numera si potes stellas illas Ecclesiæ sanguine suo purpuratas, viginti martyrum milliones si dixeris haud aberraueris à vero, illi omnes ne committerent peccatum mortale vnicum, obiecerunt se ipsos supplicij atrocissimis, & per mille mortes iter sibi ad gloriam munierunt.

Cremetur Christianorum.

Secundum quod expendo est mirabile post tot martyria cremetur Christianorum, non terrebantur Christiani supplicij ad quorum exultabant conspectum, crescebat fidelium numerus quo plures moriebantur, irrigabatur sanguine martyrum ager feracissimus ut fructus ferret vberiores.

Clades tyrannorum in Ecclesiam funestissima.

Tertiò, denique mirabilis est in hoc genere clades funestissima omnium tyrannorum qui crudelius fœuere in Ecclesiam, ut testatur exitus funestissimus Decij, Valeriani, Diocletiani, Iuliani. Accedunt signa mirabilia diuinitus facta in gratiam eorum qui patiebantur; ignes innoxij, belluæ oblitæ feritatis, hebetatæ gladiatorum acies, equulei contracti, quibus exemplis pleni sunt annales etiam ad stuporem. Proferant aliquid si-

mile aduersariorum omnium factiones & intelligant se tot purpuratis Iudicibus condemnatum iri, quot Martyrum sanguine illorum amentia nunc conuincitur.

Tertium motium petitur ex mirabili sanctitate plurimorum ex illis qui hanc omnibus sæculis religionem sequuti sunt: pro certo enim fieri non potest ut religio falsa perducatur ad veram sanctitatem, aut ut vera sanctitas cum falsa religione consistat, quia tanta est corruptæ naturæ ad corruptionem propensio, ut sine diuino munere nemo viuere possit immaculatus, fuerunt autem omnibus sæculis, & nunc etiam sunt viri adeò insigniter sancti, ut ne aduersarij quidem audeant negare: Quis enim nescit Antonios, Hilariones, Stylitas, Thaumaturgos, Nicolaos, Rhemigios, Bernardos, Dominicos, Franciscos, quorum splendore vitæ, miraculorum fama, virtutum omnium laude plenæ fuerunt aures etiam infidelium, fuerunt autem Catholici, cum eorum plerique monachi fuerint, illi omnino placuerunt Deo, quod sine vera religione assequi nemo potest. Imò si eorum religio mala fuit, illa fuit à diabolo, atque ita diabolus author esset etiam sanctitatis & pietatis. Quis autem credat viris adeò pijs & sanctis negatum esse lumen ad veram religionem cognoscendam, quod à Deo sapius postularunt? Accedunt tot religiosæ animæ sanctam in terris agentes vitam, hoc ne humanum est? In alijs verò sectis vtrum aliquid simile fingi potest.

Tertium motium ex sanctitate mirabili plurimorum.

§. VII.

III. DEMONSTRATIO.

Euidencia credibilitatis ex operibus mirabilibus quæ fidem hanc comprobarunt.

Hæc est tertia & postrema probatio huius Euidentiæ longè illustrior & euidetior quam duæ præcedentes, ducitur enim ex effectibus mirabilibus quos euidentis sit non posse tribui nisi Deo. Potest autem demonstratio tota sic confici; illa religio pro certo vera est, in cuius confirmationem plurima & verissima facta sunt opera excedentia omnem vim humanam, & quæ non potuerunt fieri nisi à Deo: huiusmodi est sola religio Christiana in qua non omnibus tantum sæculis, sed omnibus fere annis noua & noua semper audita sunt mirabilia opera quæ negare nemo possit esse à Deo, ergo, &c. Maiorem & minorem si probauero, nihil erit opinor vltra, quod addi possit demonstrationi.

Tertia demonstratio ex operibus humanam vim excedentibus,

Ratio tamen dubitan. esse primò potest, quia grauius quidam Theologi asserunt fieri posse ut Deus concurrat ad vera miracula cum aliquo qui velit uti miraculis illis ad confirmandum falsum, potest enim Deus homini dare donum sanitatis tribuendæ alijs miraculose, quo dono ipse postea vtatur ad confirmandam falsam doctrinam, eo modo quo Rex tribuere alicui potest Chirographum aut sigillum regium, quo ille postea vtatur ad aliquid iniustum, cuius particeps Rex non erit. Probatur manifestè quia potest aliquis uti potestate consecrandi sibi diuinitus concessa ad maleficium, quæ potestas miraculosa est, & posset etiam ea uti si fieret sensibiliter, ergo poterit uti dono miraculorum sibi concessò ad persuadendum mendacium.

Prima ratio dubitandi.

Secundò, nullum opus est ita miraculosum, vt illud saltem apparenter imitari non possit Dæmon: verbi gratia, si mortuus suscitetur illudere oculis potest Dæmon, & fingere suscitatum esse hominem qui suscitatus non sit, & alia facere quæ facturus esse dicitur Antichristus, & videbuntur esse vera miracula, cum tamen non sint nisi præstigiæ. Deinde constare nunquam potest de fine propter quem miraculum hoc perficitur, si enim mortuus suscitetur ad preces alicuius Sancti, qui hoc miraculum ob alium finem à Deo poposcit. Imo Deus ob alium finem potuit decernere tale miraculum, & hoc mihi reuelare, potero autem nunc notitia ea vt ad confirmationem dogmatis falsi, tunc enim non à Deo fiet hoc miraculum vt confirmet falsum, ad quem tamen finem putabunt omnes intuentes illud fieri à Deo.

Tertiò, sicut Deus tanquam naturæ author dare potest causis secundis liberis virtutem operandi, & concursum etiam ad actus malos, neque tamen erit author mali, sic quatenus agens supernaturale dare alicui potest facultatem operandi miracula supra vim naturæ, neque tamen author erit aut testis falsi si patruerit ille miracula vt testetur rem falsam. Denique vel erit euidenter miracula esse vera, & sic Fides nostra libera non erit, vel non est euidenter, & sic ex illis non fit euidenter credibilitas mysteriorum.

Assertio
prima pro-
batur.

Dicendum nihilominus primò est, implicare omnino contradictionem vt Deus faciat, aut etiam fieri permittat verum aliquod miraculum, ad persuadendam rem aliquam falsam. Ita ferè vnanimiter asserunt Theologi, quibus immeritò se opponunt pauci aliqui cum Hurtado *disputatione vigesima sexta*.

Ratio est, quia verum miraculum est testimonium Dei loquentis à quo solo illud esse potest, sed implicat vt Deus sit, vel etiam vt appareat esse testis rei falsæ, alioqui verax non esset neque vllus teneretur ei credere, ergo implicat vt permittat fieri verum miraculum ab eo qui velit testificari aliquid falsum. Deinde ille qui facit miraculum ad testificationem alicuius rei, non solus illam testificatur sed qui cooperatur miraculo, ille sine dubio focius est testimonij falsi, ergo si Deus cooperetur miraculo cum homine qui vult persuadere aliquid falsum, certè Deus esset testis falsi. Quemadmodum si Rex alteri traderet suum sigillum & illud etiam imprimeret tunc cum nouit contineri falsum aliquid in diplomate reus esset falsitatis & iniustitiæ. Implicat ergo vt Deus fieri permittat miraculum, quin omnino constet illud non fieri ad testificandum falsum: ex quibus maior primæ demonstrationis est perspicua quod si miracula vera fuerint apud nos, omnino euidenter est Fidem nostram non esse falsam.

Assertio
secunda
explicatur
& probatur.

Dicendum igitur est secundò, tria esse opera mirabilia quibus Fidei Christianæ veritas potissimum fit euidenter credibilis, primò miracula & clarissima & innumera, secundò conuersio totius orbis, tertiò omnium Ecclesiæ persecutorum tristissimus exitus. De conuersione mirabili orbis terrarum satis dixisse videor in prima demonstratione: de clade omnium hostium Fidei, testes sunt Annales etiam infidelium: de solis miraculis superest, dicere.

Primò ergo ex miraculis ducitur clarissimum & inuictissimum argumentum, constar enim plurima, & manifestissima miracula facta esse, ac etiamnum quotidie virtute diuinâ fieri in Ecclesia vt eleganter

probat Sanctus Thomas 1. parte quæst. 105. art. 7. & 8. libro 3. contra Gentes capite 101. vbi expendenda sunt tria: primum est negari non posse quin de Christo, Apostolis, & pluribus Christianis plura narrentur opera miraculi rationem veram participantia quibus nulla desit conditio veri miraculi, narrantur enim opera extraordinaria & superantia virtutem omnem agentis creati, huiusmodi erat Lazari quadriduani & iam fœrentis publicè facta suscitatio: filij quoque viduæ Nahim in oculis totius Ciuitatis excitatio, curatio Cæci nati, & alia innumera, neque verò illæ potuerunt esse præstigiæ, quod constabat, tùm ex eo quod diu durabant, opera enim dæmonis citò euanescent, cum sint adumbrata, tùm ex illorum experientia in quibus miracula illa perficiebantur, cæcus enim experiebatur se tunc primum videre, tum denique quia omnibus clara erant & adiunctas habebant circumstantias in quibus de illorum veritate dubitari nequaquam poterat. Secundò expendo negari nullo modo quin ea verè facta sint vt narrantur: quippe narrantur ab authoribus fide dignissimis, quorum sæpè in oculis gesta illa sunt: scribuntur eo tempore quo facillè potuerunt redargui falsitatis cum narrentur esse facta publicè, denique non ab vno tantum sed à multis referuntur, quos est impossibile omnes sic conuenire ad mentientium, aded vt hoc negare multò sit stultius quàm si negares omnia monumenta vetera historiarum. Vtrum enim est aliquis qui ausit dicere falsa narrasse Athanasium qui Antonij narrat miracula, Basilium & Nyssenum, qui scribunt mirabilia opera Gregorij Thaumaturgi, Gregorium magnum qui scribit gesta Sancti Benedicti, Bernardum qui miracula Sanctæ Malachiæ, Bonauenturam qui de Sancto Francisco dicit plurima: nunquid illi fuerunt ignari, vt facillè acceptauerint mendacia, nunquid fuere scelerati vt voluerint falsa scribere, quod execrabile scelus esset. Tertiò expendo illa non potuisse perfici ope dæmonis cum virtutem eorum prorsus excederent, quales erant mortuorum suscitatio, illuminatio cæcorum, &c. Imò quis credat homines aded sanctos habuisse commercium cum dæmonibus. Neque dicas aliqua legi miracula etiam Ethnicorum verbi gratia, Vespasiani, quem dicunt restituisse cæco visum & claudo gressum, imò referuntur etiam miracula quædam Donatistarum, & aliorum Hæreticorum. Negatur enim quod in illis conditiones omnes repertæ fuerint veri miraculi, vt ostendunt authores initio citati, erant enim illi ficti morbi quos curauit Vespasianus & somnia esse quæ vulgò iactabant Donatistæ probat Augustinus libro de unitate Ecclesiæ.

Ad primam Respondeo dupliciter dici posse quod Deus homini concedat potestatem miraculorum, primò ita vt faciat illa miracula quando constabit finem ob quem illa fiunt esse aliquid bonum intentum à Deo, & omnino distinctum à testificatione falsi. Secundò ita vt faciat opera illa miraculosa etiam tunc quando nullus alius finis est miraculi nisi testificatio rei falsæ; primus modus possibilis sine dubio est, secundus autem implicat contradictionem, quia faceret Deum testem falsi, verbi gratia, si dederit tibi Deus potestatem restituendi aegroto sanitatem, poteris illam restituere quoties constare poterit illud miraculum fieri ob alium finem, quàm ad confirmandam doctrinam falsam, sicut qui à Deo accepisset donum linguarum posset illo vt loquendo hebraicè mendacium, sed non posset vt quando con-

Solutio
primi ar-
gumenti.

stans

SECTIO V.

Utrum materiale obiectum Fidei proponi debeat per regulam aliquam infallibilem.

S. Thomas, art. 10.

EX discursu toto superioris sectionis constare nifallor omnino potest omnibus tum fidelibus, tum infidelibus Christianam Fidem esse ita veram ut eam omnes infallibiliter possint & debeant amplecti: nunc sequitur altera non minus utilis & necessaria controuersia, quomodo constare possit ijs qui Christianam amplexi sunt Fidem, de articulis illis quos credere Fide diuina teneantur.

Eò videlicet pertinebat prior disputatio ut cognosceretur vniuersim quam sit religio profitens veram fidem, ista eò spectat ut sigillatim cognoscatur quinam articuli spectent ad istam fidem. Difficultas enim est vtrum necessaria sit nobis auctoritas aliqua index & magistra Fidei, cuius proprium sit munus proponere infallibiliter & absque periculo erroris omnia illa quæ credi debent: de qua regula quatuor mihi ponenda nunc sunt, primò vtrum admittenda necessario sit aliqua huiusmodi regula infallibilis, & quænam illa sit, vtrum videlicet illa sit Ecclesia, an Scriptura, vel traditio: secundò quid sit Ecclesia, quænam illius notæ, quanta potestas & auctoritas in Fidei decretis: tertio in quam Ecclesiæ parte suprema illa & infallibilis auctoritas resideat, vtrum in Concilio an in Pontifice Romano: quartò quomodo infallibilis illa regula sua illa potestate uti possit in tradendis, & proponendis toti Ecclesiæ Fidei articulis.

Statu
questio-
nis.

§. I.

Utrum necessaria sit infallibilis aliqua regula proponens obiecta Fidei, & vtrum illa sit Ecclesia.

NOMINE (regulæ) intelligitur auctoritas aliqua creata, suprema, infallibilis, permanens, & vniuersalis ita proponens obiecta Fidei ut credi omnino debeant quæcunque ipsa proposuerit. Primò enim creata est, quia est id quo diuina reuelatio nobis applicatur. Secundò est suprema quia supra se solum habet Deum cuius immediata interpret & lingua est. Tertio est infallibilis, quia doctrina eius tantæ auctoritatis est, ut credi certò debeat etiam si aliunde non confirmetur. Quarto permanens est auctoritas illa & quasi habitualis, non autem actualis tantum, est enim etiam quando filer & nihil proponit: denique vniuersalis est quia sine illa nihil omnino credi Fide diuina potest.

Quid per
Regulam
hic intel-
ligatur.

Ratio tamen dubitandi multiplex omnino & difficilis est; Primò quia prædicator quilibet priuatus sufficienter proponens obiecta Fidei obligat ad credenda ea quæ proponit, ergo priuatus Doctor est infallibilis auctoritatis apud audientes, adeò ut mentiri tunc nequaquam possit alioqui non obligaret, ergo nulla necessaria est regula permanens infallibilis. Deinde posita sufficienti propositione per moriua, obligor credere, ergo ut obligor ad credendum non requiritur alia vlla regula, imò ante Christum & Moysem vera erat Fides, neque tamen vlla erat regula huiusmodi sensibilibis & vniuersalis.

Prima
ratio du-
bitandi.

Secundò, auctoritas huius regulæ neque purè humana est alioqui esset fallibilis, nec est purè diuina, nam alioqui non esset nisi reuelatio insensibi-

Secunda.

CCCC 2 lis

staret te illo diuino dono vti ad faciendum ut Deus appareret testis rei quam dicis. De Rege qui daret sigillum suum legato qui eo postea malè vteretur, dispar ratio est, quia Rex præuidet tantum quod legatus iste malè possit uti suo sigillo, tunc autem quando vtitur non concurrit, neque scit quid contineatur in diplomate, si enim hoc sciret, malè sanè faceret tradens sigillum aut subscriptionem: Deus autem in casu proposito non tantum daret potestatem faciendi miraculum, sed actu etiam postea concurreret & sciret hoc fieri in testimonium falsi. De potestate consecrandi quod additur est dissimile, quia quando Sacerdos potestate illa vtitur in malum finem, Deus non est propterea testis & approbator illius malitiæ: quòd si effectus consecrationis poneretur sensibilibiter, non posset Sacerdos ea uti, quando constaret finem illius alium non esse quam testificationem rei falsæ, posset uti quando constaret esse alium aliquem finem.

Secundi.

Ad secundam Respondeo miracula illa quibus nititur Fides nostra vt motiuis credendi esse omnino certa moraliter ita vt prudentem omnem tollant formidinem, sed non esse physice ita certa & euidentia vt tollant facultatem omnem formidandi. Nihil enim adeò est mirabile quod Dæmon saltem secundum apparentiam non possit imitari, vt patet ex mirabilibus quæ patraturus est Anti-Christus. Sed addo tamen pertinere ad Dei prouidentiam vt non permittat vquam tantam euidentiam in miraculis, quæ sunt in confirmationem falsi vt si ferid examinentur non possit facile quisque deprehendere illa esse mentita miracula.

Tertij.

Ad tertiam nego paritatem concursus naturalis quem Deus præbet facienti malum, & miraculi quod fieret à Deo in testimonium falsi, quia per concursum illum vniuersalem Deus non censetur loqui falsum, Deus enim non loquitur specialiter per illum actum, at verò per miraculum Deus loquitur specialiter, & se ipsum præbet testem illius rei ob quam confirmandam sit miraculum, ideòque Deus esset testis falsi permittens tale miraculum, non est testis falsi præbens generalem concursum.

Ex his omnibus quæ hæcenus dixi concludere omnino licet rationationem initio positam, hoc modo; si datur religio aliqua diuina inter homines, implicat contradictionem vt alia vlla præter Christianam & Catholicam, sit vera & diuina religio: sed naturæ lumine notum est esse inter homines veram aliquam religionem à Deo institutam, & illam esse omnino vnicam, ergo notum est solam Christianam religionem esse verè diuinam. Maior demonstratur, si detur Dei prouidentia, & religio aliqua inter homines implicat vt religio illa sola non sit vera quæ sola continet doctrinam adeò immaculatam, perfectam & sanctam, tam mirabiliter introductam, tam constanter persenerantem, tam efficaciter in hominum animos influentem, tot prophetijs plenissimam, quam tanti Doctores stabilierunt & propagarunt, tam multi Martyres confirmarunt, viri tam eximie sancti coluerunt, quæ tam multis & tam clavis confirmata est miraculis ad quam conuersæ sunt Gentes omnes vbique terrarum, cuius omnes aduersarij miserrimè perierunt, impossibile, inquam, est vt religio illa sola non sit vera, & vt in die iudicii Deus propter illam religionem me damnet cui sanè cum Richardo à S. Victore lib. 1. de Trinitate cap. 2. audacter dicerem, Domine si error est quem credimus, à te decepti sumus, ista enim nobis ijs signis confirmata sunt, quæ non nisi à te fieri potuerunt.

Tem. I.

lis & obscura, regula verò est quâ cognoscitur & proponitur clare ac sensibilibiter reuelatio: nec est autoritas simul diuina & humana nimirum Ecclesia Spiritum sanctum assistentem habens, sic enim daretur in quolibet actu Fidei vitiosus circulus, vel processus infinitus in regulis: probatur quia, quod Spiritus sanctus Ecclesiam faciat infallibilem ex assistentia sua, est Fidei articulus quem naturaliter non cognoscimus: vnde argumentor, tunc committitur vitiosus circulus in aliqua ratiocinatione, quando duæ propositiones ignotæ per se ipsas mutuò probantur, hoc autem contingit in actu Fidei, quia credo Ecclesiam esse infallibilem & Spiritum sanctum illi assistere, quia Deus dixit, & credo Deum dixisse, quia Ecclesia est infallibilis ex assistentia Spiritus sancti, ergo est apertus circulus. Imò regula Ecclesiæ non potest se ipsam testificari, ergo hic articulus, Ecclesia est infallibilis habet aliam regulam & hæc aliam, & sic infinitus est progressus. Denique vitari saltem hic non poterit vitiosa petitio principij, tunc enim illa contingit quando duæ propositiones æquè ignotæ per se inuicem notificantur, sed infallibilis autoritas Ecclesiæ ex assistentia Spiritus sancti, & reuelatio Dei præsertim de tali articulo sunt nobis æquè ignotæ, secundum se, & ex motiuis credibilitatis æqualiter notificantur, ergo si illa se inuicem probent erit petitio principij.

Tertia. Tertio, non videtur posse vitari vitiosus circulus quando Ecclesia probatur esse infallibilis per Scripturam, & Scriptura probatur esse infallibilis per Ecclesiam, non enim recurri potest ad diuersum genus causarum in quo se mutuò causent, nam & Scriptura regula est per quam cognoscitur Ecclesia, & Ecclesia regula est per quam cognoscitur Scriptura, ergo Ecclesia, & Scriptura sunt sibi mutuò regulæ. Similiter traditio probat Scripturam, & Scriptura probat traditionem, ergo in istis regulis circulus est inuitabilis.

Quarta. Quarto, regula cognoscendi alterum prius cognoscitur quam per eam aliquid cognoscatur, sed diuina Ecclesiæ autoritas non prius cognoscitur quam cognoscatur diuina reuelatio de infallibilitate Ecclesiæ cum infallibilitas Ecclesiæ cognoscatur per reuelationem, ergo infallibilitas Ecclesiæ non est regula vniuersalis cognoscendi esse diuinam reuelationem, ergo aliquid credimus quod autoritas Ecclesiæ diuina non proponit, sed ad summum autoritas eius humana.

Conclusio prima probatur.

Dicendum primò est, necessariam omnino esse fidelibus ad credendum in hoc rerum statu auctoritatem aliquam omnino certam & infallibilem quæ sit vniuersalis regula omnium credendorum. Conueniunt in hac certissima veritate hæretici ferè omnes cum Catholicis, quam etiam fusè probant auctores statim citandi.

Ratio breuiter sit, quia nemo potest credere infallibiliter id quod Deus dixit si non discernat ea infallibiliter ab iis quæ Deus non dixit, sed nisi detur aliqua regula credendorum infallibilis, nemo nunc in statu rerum in quo sumus scire poterit infallibiliter ea quæ debet credere, neque discernere illa poterit ab iis quæ non debet credere, vel enim debet immediate ab ipso Deo hæc addiscere, quod repugnat experientiæ & statui in quo sumus, essetque magnis obnoxium incommodis, quia falsas & priuatiu factas reuelationes vnusquisque posset obtendere, vel disceret à priuato aliquo Doctore, quod fieri sine periculo imposturæ non potest, nisi vel regulam proponat infallibilem, vel nouum aliquod miraculum ostendat, quod non fit, ergo supposito statu

rerum in quo singulis nouis miraculis, credimus ea quæ olim reuelata sunt, necessaria est aliqua regula vniuersalis & infallibilis omnium credendorum.

Dicendum est secundo, auctoritatem illam Fidei magistræ, & vniuersalem regulam esse necessariò debere auctoritatem aliquam viuam, præsentem & sensibilem, quæ proinde nec esse potest sola Scriptura, nec sola traditio, sed sola Ecclesia est iudex & regula vniuersalis & infallibilis omnium quæ Fide diuina credimus.

Hoc est primarium & capitale punctum in quo à Catholicis dissident omnes quotquot hætenus extiterunt hæretici, hæc enim omnium illis errorum radix & causa est, vt rectè monent Cyprianus lib. de Vnitate Ecclesiæ. Vbi originem caput, & compendium veritatis constituit in eo quod Petri & successorum eius agnoscatur auctoritas: Augustinus lib. de Vtilitate credendi cap. 16. & reliqui omnes Patres. Vnde de hoc argumento differunt accuratissimè Catholici omnes Doctores, verbi gratia eruditissimus Cardinalis Perronius in elegantissimo opere ad regem Angliæ, neque vlla re illo minor Cardinalis Richelius in aureo libro de methodo hæreticos adducendi ad veram Fidem, Cardinalis quoque Bellarminus, in libris de verbo Dei scripto, & de Ecclesia militante, Sanderus de visibili Ecclesiæ Monarchia, Hosius in Apologia Fidei, Petrus Soto contra Brentium, Bosius, Valdensis, Valentia, puncto 7. Suares disputat. 5. & 9. & in libro defensionis contra Regem Angliæ.

Ratio certa & efficax est, quia vt fidelis quilibet infallibiliter credat quæ continentur in vera Scriptura & traditione necesse est vt cognoscat duo, primò quænam sit vera Scriptura & vera traditio, secundo quis sit legitimus vtriusque sensus: Illa enim duo sunt obscura & controuersia, sed sine regula viuente neutrum eorum potest cognosci, sine illa enim distinguere nemo potest libros Scripturarum quos verè dictauit Spiritus sanctus, ab aliis quos falsò fingit hæreticus, neque scire potero traditionem aliquam esse veram nisi viuens regula id definiat. Deinde certum est sententiam Scripturæ multiplicem esse, quomodo autem sciam quis eorum verus sit & legitimus, si per regulam loquentem non proponatur, ergo euident est quod necessaria nobis est animata regula præter Scripturam & traditionem quæ se ipsas non explicant. Deinde necesse est vt in omnibus dubiis Fidei circa Scripturam & traditiones consuli possit auctoritas infallibilis, illa si non sit viuens non potest consuli ergo notum est naturæ lumine quod præter regulas inanimatas, Scripturam & traditionem necessaria est regula quadam viuens quæ regulas illas duas tradat infallibiliter. Alias octo rationes euidentes habet Valentia puncto 7. §. 3. ad 13. Dices si potest se ipsam Ecclesia testificari quare non id similiter poterit Scriptura & traditio? dici enim similiter potest, oportet cognosci à nobis veram Ecclesiam, & dignosci à falsâ, sicut enim dicis quod sine Ecclesia non possum distinguere veram & falsam Scripturam, sic neque potero sine altera regula cognoscere veram & falsam Ecclesiam.

Respondeo manifestam esse disparitatem, quia veram Ecclesiam distinguimus à falsâ per motiua credibilitatis quæ immediatè docent quænam sit vera Ecclesia, quæ cum sit animata suam probat auctoritatem: nulla verò sunt motiua quæ potius probent hanc esse veram Scripturam quam alteram, hunc illius esse verum sensum non autem alium. Vnde necessaria est animata regula quæ hoc definiat, & ad quam recurrere in omnibus dubiis liceat.

Ad

Assertio
secunda.

Probat
conclusio

Instantia
cui ref.
pondetur.

Solutio
primæ ra-
tionis du-
bitandi.

Ad primam Resp. disting. esse illam propositionem, Doctor priuatus sufficienter obiectum fidei proponens obligat ad credenda ea quæ proponit, si ea proponat vel nomine totius Ecclesiæ, vel cum aliquo signo diuino, concedo, si proponat illa tanquam ex se ipso, & sine vilo miraculo nego; Nam autoritas Doctoris priuati quoties loquitur tantum ex se ipso, nulla omnino est, vnde nego consequentiam hanc, ergo non requiritur regula permanentiter infallibilis in eorum statu in quo absque nouis miraculis obligamur credere; est enim necessaria vt dixi autoritas fidei magistra, per se ipsam infallibilis quæ tunc obliget credere quando sine nouis signis proponuntur credenda. Deinde fateor quod facta sufficienti propositione reuerà obligor credere, sed nego illam sufficientem propositionem in statu rerum aliter fieri quàm per regulam Ecclesiæ, quia omnia motiua credibilitatis (vt dixi) ostendunt tantum immediatè quod sequenda sit Ecclesia Christiana, imò si Ecclesiam nunc tollas nullam exhibetur nobis motiuum sufficiens credibilitatis, in quo non sit periculum aliquod imposturæ. Ante Christum & Moysen aliqua semper fuit regula viuens vt postea dicam agens de Pontifice.

Secundæ. Ad secundam Respondeo non esse in hoc Fidei progressu circulum vllum vitiosum, neque processum infinitum, neque petitionem principij.

Et primò quidem quod ad circulum illum attinet de quo tam grauis censetur esse controuerfia hoc vnum videtur sufficere quod prima quæstione dictum sæpius est, circulum vitiosum tunc duntaxat esse in cognitionibus & discursibus, quoties duo æquè ignota eodem modo se inuicem certificant & probant in eodem genere causæ, fateor quidem nihil ab homine Christiano credi quod non credatur propter Dei reuelationem, & propter Ecclesiæ autoritatem, credo enim Ecclesiam esse infallibilem, quia Deus dixit, & credo Deum dixisse, quia Ecclesia infallibiliter hoc proponit, neque tamen ibi est circulus, quia primò quidem reuelatio probat infallibilitatem Ecclesiæ vt ratio formalis, & infallibilitas Ecclesiæ probat reuelationem vt regula ministerialis; eo modo quo in physica dicitur quod causa instrumentalis non influit nisi virtute causæ principalis, & eodem cum ipsa influxa influit, & in moralibus autoritas Regis proposita per auctoritatem magistratus ab ipso instituti, sic me mouet ad obediendum, vt neutra moueat sine altera, non enim obedio magistratui, nisi quia Rex à quo ille institutus est, proponit nobis per illum id quod vult, nec obedio Regi nisi prout eius voluntas innotescit mihi per magistratum.

Deinde non est verum quod Dei reuelatio, & infallibilitas Ecclesiæ sint æqualiter ignotæ, quia in hac materia hoc est diligenter obseruandum quod motiua credibilitatis omnia immediatè probant hanc esse veram & infallibilem Ecclesiam quæ omnium credendorum regula esse possit, hac enim cognitione posita Ecclesiæ veræ ac infallibilis venio in cognitionem reuelationis, & per reuelationem. Probo deinde à priori Ecclesiam esse infallibilem regulam credendorum sicut ergo progressus ille demonstratiuus vitiosus non est in quo per risibilitatem notam ex effectibus probo rationale, & per rationale probo à priori risibile, sic non est vitiosus ille progressus Fidei in quo per auctoritatem Ecclesiæ notam ex motiuis, probo Dei reuelationem, & per reuelationem probo à priori auctoritatem Ecclesiæ. Fateor itaque semper esse vitiosum circulum, quoties duæ propositiones ignotæ se mutuo probant non esse circu-

lum si duæ propositiones se mutuo probent quarum vna sit aliunde nota, quàm per aliam illam propositionem.

De progressu infinito in regulis nihil est quod addam, quia sicut reuelatio ita est ratio formalis credendi, vt non credatur nisi propter se ipsum vt rationem formalem credendi, sic Ecclesia ita est regula, vt non credatur propter aliam regulam, sed in ea vt regula intellectus sistat vltimo. De petitione principij non restat difficultas, quia negaui duas illas propositiones, Ecclesia est infallibilis, & Deus dixit Ecclesiam esse infallibilem, esse æquè ignotæ, cum motiua credibilitatis prius & immediatius probent infallibilitatem Ecclesiæ.

Ad tertiam Respondeo eandem etiam valere propositionem pro Ecclesia & Scriptura quæ se inuicem probant in ratione regulæ.

Primò enim non se probant in eodem regulæ genere cum Ecclesia tanquam animata regula probet Scripturam, esse regulam inanimatam, & Scriptura vt regula inanimata confirmet Ecclesiam regulam viuentem. Deinde quod caput est Ecclesiæ regulæ viuents autoritas probatur immediatius & prius per motiua credibilitatis, & deinde sic cognita probat Scripturam, quæ in diuerso postea genere probat Ecclesiam.

Ad quartam similiter Respondeo necesse omnino esse vt autoritas Ecclesiæ saltem humana prius cognoscatur per fidem acquisitam, quam cognoscatur reuelatio per Ecclesiam vt regulam. Non est autem necesse vt autoritas Ecclesiæ diuina, prius fide diuina cognoscatur, quàm reuelatio Fide diuina cognoscatur per ipsam. Deinde absolute nego esse necesse vt regula & causa cognoscendi prius cognoscatur actu distincto quàm cognoscatur aliud propter ipsam: nam sæpe contingit vt aliqua duo cognoscantur eodem actu, quorum tamen vnum sit causa cognoscendi alterum, verbi gratia cum effectus cognoscitur in causa tanquam in medio prius cognito. Dico itaque auctoritatem Ecclesiæ, & diuinam reuelationem cognosci eodem indiuisibili actu Fidei, cum mutua tamen prioritate rationis ita vt reuelatio prius ratione cognoscatur in ratione motiui, & autoritas Ecclesiæ prius in ratione instrumenti proponentis reuelationem.

S. II.

Quidditas, nota, autoritas Ecclesiæ, prout est Fidei regula.

Habemus quod soli Ecclesiæ conuenit propria ratio regulæ vniuersalis & infallibilis omnium credendorum, nunc cum ratio illa regulæ conuenire non possit Ecclesiæ nisi ei quam instituit ipse Christus, sequitur vt dicam quid illa sit, quibus potius possit discerni ab Ecclesijs falsis, quæ sunt synagoga satanæ, & quanta eius autoritas ac potestas sit. Explicant autem ista omnia fusiùs præter cæteros Suarez *disputatione nona*, Valentia p. 7. §. 16. & sequentibus, Bellarminus in libro de Ecclesia militante, & eximie Cardinalis Richelius in libro *Methodi*, nihi pauca hæc satis erunt.

Dicendum igitur primò est, vulgarem Ecclesiæ definitionem optimam esse, requiri ad eam certas aliquas notas euidentis, quibus infallibiliter dignosci possit, quas omnes euidentis est soli Ecclesiæ Romanæ conuenire.

Prima pars, Ecclesiæ definitionem vindicat à calumnia, est enim cæteris hominum vera in Christi-

Terziæ.

Quartæ.

Affertio
prima.

Prima
pars.

stum fide, ac communione vnus sacrificij & sacramentorum, sub vno communi capite Christo, & sub eius vicario Pontifice Romano colligatus.

Ratio est, quia vt constet essentia tota Ecclesiæ distingui debent in ea tria, primum est veluti materiale, secundum interna forma & velut anima, tertium exterior membrorum omnium quæ eadem informantur anima compositio & colligatio materiale vt explicetur, dicitur cæterus plurium hominum, qui conficiunt corpus Ecclesiæ, id est Christi Domini, quibus dicit Apostolus: *Vos estis corpus Christi & membra de membro*, id est inuicem membra. Interna forma & velut anima constituens Ecclesiam Dei viui, est vera in Christum fides: *Vnum corpus, vnus spiritus*, sicut *vocati estis in vna spe vocationis vestre, vnus Dominus, vna fides vnum baptisma, vnus Deus & Pater omnium qui est super omnes & per omnia, & in omnibus nobis*, vt habetur Ephesiorum 4. Denique compositio membrorum & colligatio consistit in externa professione Fidei, participatione sacrificij eiusdem & sacramentorum, sub eodem capite visibili qui est Pontifex, & potissimum inuisibili qui est Christus, iuxta illud Apostoli ibidem: *Veritatem autem facientes crescimus in illo per omnia qui est caput Christus*. Vnde concluditur pertinere ad Ecclesiam illos omnes qui eandem interiùs fidem habent, & eam exterius profitentur, qui sacrificium idem offerunt, eadem participant sacramenta, & idem caput visibile agnoscunt eique subiacent: Vnde ad Ecclesiam nullo modo pertinent hæretici nec Schismatici, nec Catechumeni: peccatores autem & excommunicati membra sunt Ecclesiæ sed putrida.

Tertia pars.

Secunda pars, asserit Ecclesiam cognosci omnino posse ac infallibiliter discerni à Synagoga satana, quod naturæ lumine notum esse probat eruditissime Richelius & ex dictis de necessitate euidentiæ credibilitatis manet euidens, Deus enim obligat ad veram Ecclesiam sequendam extra quam nemini via patet ad salutem, sed non potest ad eam obligare nisi per signa infallibilia reddat eam visibilem, adeò vt sensibilibus & quasi visibilibus pateat nobis quam illa sit, ergo notum est naturæ lumine quod Ecclesia certò & euidenter cognosci potest à quolibet homine, quia *in sole posuit tabernaculum suum*, id est in manifestatione posuit Ecclesiam, vt loquitur Augustinus in Psalmum 14. & Epistola nonagesima sexta. *Ipsa est* (inquit) *Ecclesia in sole posita*, id est *in manifestatione vsque ad terminos terre*: Vt autem cognoscibilis eo modo sit Ecclesia necesse est quoddam illam habere notas, ex quibus planè manifestetur, has notas vulgò dicunt Theologi esse quatuor vt sit vna, vt sancta, vt Catholica, vt Apostolica.

Prima quod sit vna.

Primo vna esse debet, itavt de illius essentia sit summa & perfecta vnitas, vbi enim definit aliquid esse vnum definit etiam esse, tolle vnitatem, tollis entitatem de cuius ratione intrinseca vnitas est, consistit autem vnitas Ecclesiæ, in eo quod omnia eius membra consentiant in vnam fidem & doctrinam, vnum habeant caput, idem sacrificium, eadem sacramenta: *Extra domum hanc* (inquit Hieron.) *quisquis agnum comedit mihi prophanus est*.

Secunda quod sit sancta.

Secundò, essentialis est Ecclesiæ veræ sanctitas, habet enim caput sanctissimum, fidem, doctrinam, leges sanctissimas, multa etiam membra valde sancta, cum extra eam nemo possit esse sanctus, vt dixi ex Hieronymo, & meritò Cyprianus Ecclesiæ applicet quod dictum est Rahab à Iosue: *Quicumque exierit ostium domus tua, reus erit*.

Tertiò, essentialis ei est vniuersalitas est enim Catholica & vt rectè notat Augustinus: *Hic primum eius character, hoc verum nomen est*, vniuersalis enim est ratione temporis quia durauit ab initio sæculorum, & durabit in finem, quia thronus est regis Christi cuius regni non erit finis: neque aduersus Ecclesiam præualere poterunt portæ inferi. Ratione locorum quia nullus est locus in terris quò lux veritatis pro aliquo saltem tempore non peruenerit: ratione saluandorum, quia extra corpus hoc neminem viuificare potest Spiritus Christi: ratione doctrinæ, quia intra eam omnia Fidei dogmata reposita sunt. *Statim felix Ecclesia* (inquit Tertullianus lib. de præscriptionibus cap. 38.) *cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine profuderunt, vbi Petrus passioni Dominica coquatur, &c.*

Quartò, necesse est vt sit Apostolica, quia post Christum ab Apostolis initium habuit, & per illos transmissa est ad nos incorrupta, eorum enim doctrinam habet, & continua Episcoporum successione ad nos sine vlla interruptione propagata est, quæ certa est & infallibilis Ecclesiæ veræ nota, quia Ecclesia illa esse non potest falsa quæ continua serie ab Apostolis ad nos propagata est. Vnde

Tertia pars, manifesta est, notas illas omnes vni conuenire Ecclesiæ Romanæ, quæ sola inter omnes est vna, sancta, Catholica, & Apostolica, aliæ omnes ab ea diuise, sunt hæreticæ, sceleratæ, diabolicæ. Illa videlicet sola ostendere potest vnitatem cum eadem vbique Gentium fidem profiteatur, idem offerat sacrificium, eadem sacramenta tribuat, idem caput habeat in terris visibilem locum tenens capitis inuisibilis, aliæ omnes Ecclesiæ neque fidem habent vnam cum pro libito aliæ vnum credant, aliæ aliud, neque sacrificium, neque caput. Illa ostendere potest sanctitatem omnium legum, omnium dogmatum, & plurium etiam membrorum, in illa est vniuersalitas temporum quia durat ab initio, locorum quia vbique Gentium sparsa est, dogmatum quia nihil est ad salutem necessarium quod illa non doceat. Denique antiquitatem ab Apostolorum ætate deriuatam & continua serie propagatam illa sola probare potest, quod sæpè monui esse argumentum certissimum veritatis, hoc autem habet Ecclesia Romana inter cuius Episcopos, neminem primum inuenies nisi sanctum Petrum, vt meritò concludere debeat quique cum Irenæo lib. 3. cap. 3. Sed quoniam longum est omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ, & antiquissimæ & omnibus notissimæ, à gloriosissimis Apostolis Petro & Paulo Romanæ constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones Episcoporum prouenientem vsque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui per sui placentiam malam, vel vanam gloriam præter quam oportet colligunt, ad hanc enim Ecclesiam propter potentioris principatus potestatem oportet omnem conuenire Ecclesiam, in qua semper ab ijs qui sunt vndique conseruata est ea quæ ab Apostolis est traditio.

Dico secundò, authoritatem Ecclesiæ ad proponenda obiecta Fidei alteram esse humanam duntaxat quæ vnum est ex motiuis credibilitatis, non autem regula Fidei altera est diuina & infallibilis ex assistentia Spiritus Sancti omnino certa & indefectibili, & hæc est regula omnium credendorum, consistens in eo quod antiquas reuelationes infallibiliter explicet, non autem quod proponat nouas.

Prima pars, statuit humanam esse in Ecclesia authoritatem in eo genere maximam, quæ vnum sit motiuum

Tertia quod sit Catholica.

Quarta quod sit Apostolica.

Tertia pars.

Assertio secunda.

Prima pars.

motium credendi, probaturque, quia motiua credibilitatis hæcenus exposita immediatè ostendunt maximam esse auctoritatem illius Ecclesiæ, cuius doctrina sit adeò pura, adeò efficax, & prophetica, in qua tot sint Doctores tot Martyres, tot viri sancti, tot miracula, & omnis generis opera diuinitus parrata cæteris enim hominum huiusmodi præsidij instructus magnam in loquendo habet auctoritatem: ergo Ecclesiæ præcisè ut est cæteris visibilis cum tot motiuis credibilitatis etiam abstrahendo ab assistentia Spiritus sancti magnam habet auctoritatem in proponendis Fidei articulis.

Secunda pars, tribuit Ecclesiæ auctoritatem etiam diuinam ex perenni assistentia Spiritus sancti propter quam nunquam errare possit proponendo ea quæ credi debent, probatur à doctores Catholicis. Primum ex Christi promissionibus Matth. 16. *Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam, & rursus si Ecclesiam non audieris sit tibi sicut Ethnicus & publicanus* & Matthæi ultimo, *ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi*. Deinde probant ex Apostolorum suffragijs, Actorum 3. *Visum est Spiritui sancto, & Nobis*, 1. ad Timotheum, 3. appellatur Ecclesiæ columna & firmamentum veritatis, quæ aliæque testimonia clarissima sunt: Patres infinitum esset referre de quibus dicam aliqua §. sequenti. Ratio autem facilis est, quia necessaria est, ut dixi, regula quæ infallibiliter proponat credenda, sed hoc fieri non potest sine auctoritate prorsus infallibili & diuina, si enim errare potest, non obligabit ad credendum infallibiliter, illa regula Ecclesiæ est, non autem Scriptura sola vel traditio, ut probauimus, ergo Ecclesiæ in proponendis credendis auctoritatem infallibilem habet & diuinam, quam sine assistente iugiter Spiritu sancto habere nequit.

tertia
pars pro-
batur.

Tertia pars, explicat quid Ecclesiæ auctoritas ceterò proponat & definiat, non enim nouas proponit reuelationes, sed ea solum definit & explicat quæ à Deo reuelata sunt primis Ecclesiæ fundatoribus, quia videlicet dixit illis Christus quod Spiritus sanctus omnem veritatem eos esset edocurus. Ille autem sic edocens Apostolos non solum reuocauit eis in memoriam ea, quæ à Christo audierant, & quorum erant obliui, neque solum ea declarauit & explicauit quæ audierant à Christo vel legerant in Scripturis & non intellexerant, sed multa etiam illis de nouo reuelauit, quæ nec audierant à Christo neque contenta erant in Scripturis: nunc autem assistens Ecclesiæ Spiritus sanctus, non sic se gerit, nihil enim nouum reuelat cum Apostolis omnia dixerit alioqui falsò dixisset Christus, *Ille cum venerit docebit vos omnem veritatem*, assistit ergo Ecclesiæ declarando & explicando Scripturas & traditiones, in quibus explicandis & proponendis errare nunquam Ecclesiæ potest, munus videlicet eius proprium est definire infallibiliter, illa quæ à Deo reuelata sunt, non proponendo nouam doctrinam sed declarando tantum eam quæ in Scripturis, vel traditione, vel in aliqua propositione vniuersali de fide contenta erant: Unde fit ut post Ecclesiæ definitionem explicite illa eadem credantur quæ prius credebantur implicite tantum & confuse.

Ex quibus colligi potest quomodo verum sit quod Ecclesiæ nihil definire possit, cuius definiendi fundamentum non habeat, vel in Scripturis, vel in traditione, vel in conclusione euidenti ut docet Vasques *prima parte disputat. 224. cap. 3. & 4.* Nam hoc non videtur esse absolute verum, quia Ecclesiæ ex multis sensibus, quos habere Scriptura potest, ita ut dubium sit quem ex illis intenderit Spiritus sanctus,

infallibiliter eligere potest vnum modò euident non sit quod Scripturæ verba talem sensum habere nequeant, potest videlicet Ecclesiæ reddere certum & infallibilem sensum illum Scripturæ, qui prius erat dubius & non erat magis probabilis, quam alter ille sensus quem habere alioqui possent eadem verba. Fateor ergo nullam à Spiritu sancto nouam reuelationem Ecclesiæ tradi, sed edocetur tamen noua explicatio veritatis reuelatæ. Quo in sensu rectè dicitur quod reuelatio Ecclesiæ consummat reuelationem prius factam imò æquiualeat nouæ reuelationi, quoad obligationem credendi explicite illa quæ prius confuse solum credebantur.

§. III.

In quam Ecclesiæ parte resideat auctoritas illa diuina & infallibilis definiendi obiecta Fidei.

Ecclesiæ ergo illa quæ interpret est & lingua loquentis Dei, non potest proponere nobis ea quæ à Deo accipit, nisi vel loquatur secundum omnia membra sua coniunctim sumpta vel secundum singula sumpta separatim, vel secundum vnam aliquam sui partem determinatam, cui Deus loquatur immediatè. Primum est impossibile, quia tota Ecclesiæ non potest loqui simul & congregari: neque minus est impossibile, quia singuli fideles non sunt regulæ infallibiles, sed regulari debent per Ecclesiæ: restat itaque tertium ut nimirum aliqua Ecclesiæ illius pars vna vel multiplex talem potestatem habeat ut loquatur infallibiliter, tantæque sit auctoritatis ex assistentia Spiritus Dei ut illa loquente, Deus audiatur per interpretem suum loquens.

Status
quæstio-
nis.

Merito ergo laborant Catholici ut intelligant quam sit pars illa templi Ecclesiæ ubi sit diuinum oraculum, vtrum videlicet sit summus Pontifex Romanus, vel solus, vel cum concilio, vel solum concilium sine Pontifice. De qua nobilissima & in primis necessaria controuersia, disputarunt accuratissime S. Thomas lib. 4. *contra Gentes cap. 70.* & lib. de regimine Principum: Valdensis lib. 2. *doctrinalis cap. 29.* & sequentibus, Rossensis art. 25. *contra Lutherum*, Canus lib. 6. *de locis*, Turrecremata lib. 2. *de Ecclesiæ*, Turrianus *contra Sadaëlem*, Caietanus lib. de institutione Pontificis Romani Bellarminus tom. 1. lib. de Pontifice Romano: Perronius lib. 1. *ad Regem Angliæ*, Salmirona tomo 3. *parte 4. tract. 5. & sequent.* Augustinus Triumphus *tomo integro de potestate Papa*: alijque plures scriptis de hoc argumento libris.

Mihi de re grauissima quæ alterius posset esse instituti, tria videntur posse sufficere hoc loco, primò quod Pontifici verè competat auctoritas infallibilis definiendi omnia quæ ad fidem spectant, secundo quod conueniat illi soli etiam independentè à Concilio non autem Concilio sine Papa: tertio quomodo hæc auctoritas conferatur Pontifici & quomodo perseueret. Quod autem vterius quæri poterat ad quam alia vel primariò, vel secundariò illa potestas se extendat, pertinet ad alias materias: nam suprema eius & primaria iurisdictio in foro interno quatenus complectitur reservationem casuum, abolutionem peccatorum, distributionem indulgentiarum, spectat ad tractatum de poenitentia suprema iurisdictio in foro externo Spirituali & Ecclesiastico quæ directiua est, dispensatiua, & coactiua, tractatur in materia de legibus, & de censuris, quæ omnia hic omitto ut de sola dicam regula Fidei.

S. IV.

ASSERTIO PRIMA.

DE PONTIFICE.

Quod auctoritatem habeat infallibilem definiendi omnia quæ ad Fidem spectant.

Prima ratio dubitandi.

Ratio dubitandi est primò, quia communis hæc doctrina de principatu Papæ in totam Ecclesiam, fundatur in eo quod Petrus acceperit à Christo principatum spiritualem in totam Ecclesiam quoad ea quæ pertinent ad Fidem & mores, hoc autem non videtur verum, quia non probatur ex scripturæ locis quæ afferri solent, & multipliciter explicantur, ut quando dicitur & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, aliqui enim Patres intelligendum hoc putant de fide Petri, non de ipso Petro, alij autem non intelligunt nisi Christum, qui solus esse dicitur Ecclesiæ fundamentum. Deinde multa ex Scripturis tollunt hunc primatum Petro verbi gratia Actuum 8. Apostoli Petrum & Ioannem mittunt ad Samaritanas, & Paulus ad Galatas cap. 2. Cum (inquit) venisset Cephas Antiochiam in faciem ei resisti, reprehensibilis enim erat, ergo Petrus neque supremum habebat principatum, nec erat infallibilis: Imò ibidem asserit Paulus quod creditum erat Petro Euangelium circumcisionis, sibi autem præputij, non erat ergo Pastor vniuersalis. Deinde Apostolos pares fuisse in honore ac potestate sæpè Patres asserunt præsertim Cyprianus & Hieronymus: & sanè quod Paulus omnino æqualem cum Petro auctoritatem habuerit, satis apertum videtur in doctrina Patrum & Conciliorum, Clementis Romani, & Epiphaniij verba expressa sunt. Probatúrque quia, certum est Apostolos omnes accepisse à Christo non solum potestatem ordinis, fuerunt enim consecrati ab ipso Episcopi, sed etiam iurisdictionem ab eo acceperunt vniuersalem in omnes Gentes: *Prædicare Euangelium omni creatura*: neque illa in re subiecti fuere Petro, neque illo inferiores, vnde Paulus profitetur se nihil accepisse ab homine neque per hominem, etiam ab ijs qui sibi videbantur aliquid esse, sed immediatè ab ipso Christo accepisse Apostolatam: Ergo falsum est Petrum constitutum fuisse Monarcham vniuersalem cum ab eo non dependerent Apostoli.

Secunda

Secundò posito etiam quod datus fuerit ille principatus Petro & cura pascendi gregem non sequitur tamen quod ad Romanos omnes Pontifices ille sit transmissus.

Primò enim quare Romanus potius Episcopus successor est Petri, quàm alius Episcopus quandoquidem Petrus Pastor erat, & Episcopus vniuersalis. Imò quare Romani potius Episcopi hæreditabunt Petri potestatem cui successerunt in Episcopatu Romano, reliqui verò Episcopi, non hæreditabunt potestatem aliorum Apostolorum, quibus itidem in Episcopatu succedere. Deinde controuersa fuit sæpissimè, ac valdè dubia electio Pontificum Romanorum, verbi gratia temporibus Vrbani VI. anno 1378. tunc enim electus statim est Clemens VII. quem multi non sine magna causa credebant esse verum Pontificem: neque multò post tres fuere Pontifices Gregorius XII. electus Romæ in Urbani locum, Benedictus XIII. electus Auenione, Ioannes XXIII. electus à Concilio Pisano qui omnes à Concilio Constantiensi depositi sunt & electus in eorum locum est Martinus V. modo extraordinario,

vnde non videtur potuisse tunc esse vlla eius auctoritas, augetur autem inde difficultas, quia fieri potest ut aliquis eligatur dignitatis huius incapax, verbi gratia si mulier eligatur, si homo non baptizatus, tunc enim ille si definiret aliquid quod vniuersam obligaret Ecclesiam errare pro certo posset: ergo errare ille potest qui habetur Pontifex Romanus. Quod etiam confirmatur, quia ut sit certum de Fide, id quod definit Romanus Pontifex debet esse de Fide hunc esse Romanum Pontificem, hoc autem esse non potest certum de Fide, quia nec in Scripturis, nec in vlla traditione habetur quod Alexander legitime sit electus, vel etiam quod sit baptizatus.

Tertiò, non videtur dubium quin Pontifex possit, si velit determinare aliquid, quod cognoscat esse erroneum.

Primò enim interiùs potest hæreticus esse Pontifex, & suum errorem persuadere velle toti Ecclesiæ, nihil enim impedit cum sit liber. Secundò in multis quæ toti Ecclesiæ proponit decipi etiam potest, verbi gratia in canonizatione sanctorum, in approbatione religionum, nec enim est de Fide S. Carolum esse in cælo, ubi enim hoc est reuelatum: & multæ religiones approbatæ, improbatæ postea sunt ab ipso Papa. Imò cum in his omnibus uti debeat accurate quodam studio & diligentia? Quomodo vtrumque non poterit omittere cum sit liber, aut etiam tunc à testibus decipi, quorum ipse operam tunc necessariò requirit. Præterea in multis sæpè casibus narrant fidelissimi Authores errasse Pontifices etiam contra fidem, nam Liberius & Honorius subscripserunt, ille Arianorū errori, iste Monothelitarum, Cælestinus III. definiuit matrimonium posse dirimi si alter coniugum labatur in hæresim: Ioannes XXII. dixit animas beatorum ante diem iudicij non videre Dei essentiam. Aliquæ plura referuntur, ex quibus concluditur Pontificem Romanum errare posse. Neque solida videtur communis responsio quod errare ille nequeat quoties loquitur à Cathedra, est enim difficile dicere quænam sit, & vbi nam terrarum sit Cathedra illa, nisi forte in hominum phantasia qui nec etiam satis illam possunt distinguere aut definire. Denique saltem in quæstionibus quæ non sunt iuris, sed facti tantum, errare sine dubio potest Pontifex v. gr. in damnandis aut absolvendis hominibus noxijs, in censendis libris, ergo non est tanta eius, & tam infallibilis auctoritas.

Dicendum est tamen primò, sanctum Petrum constitutum esse à Christo vniuersalem & infallibilem regulam totius Fidei, & principem Ecclesiæ in omnibus quæ spectant ad fidem & mores, ad eò ut in illis proponendis nunquam potuerit errare. Ita contra omnes omnium temporum hæreticos, asseruere constanter Catholici omnium sæculorum, ut latissimè probant authores citati.

Primò enim proferuntur ad id probandum clarissima testimonia Scripturarum, palmaris sanè proflus est illa vox Christi Matthæi 16. *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Tibi dabo claves regni cælorum, quodcumque ligaueris super terram erit ligatum & in cælis*. Quæ verba tam clara sunt tam magnifica, ut ad conuincendas omnes hæreses satis esse possint: Cum perspicuè in illis Christus quasi confortem nominis & officij sui facere videatur S. Petrum, ut loquitur S. Prosper lib. 2. de vocatione gentium cap. 9. *Hæc firmissima Petra* (inquit) *ab illa Petra principali communionem virtutis sumpsit & nominis*. Alterum habetur testimonium, æquè perspicuum Lucæ 22. *Oraui pro te Petre ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos*. Quibus verbis (inquit S. Leo, serm. 4. de assumptione sua) specialis

Tertia

Assertio prima.

specialis Petri cura suscipitur, tanquam aliorum status certior sit futurus si mens principis vilita non fuerit. Et Augustinus quaest. 75. ex nouo testamento, *Pro Petro rogabat* (inquit) *pro Iacobo, pro Ioanne non rogabat, manifestum est in Petro omnes contineri, rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur; semper enim in praeposito populus aut corripitur aut laudatur.* Tertium testimonium Ioannis 21. rem planè conficit. *Pasce, oues meas pasce agnos meos: ubi Christus omisiss alijs* (inquit Chryl. in Ioan.) *Petrum solum alloquitur, curam ei committens fratrum suorum.* Alia plura sunt tum ex Euangelijs tum ex actis Apostolorum quæ volens omitto vt meritò dixerit Gregorius magnus lib. 4. Registri, Epist. 32. *omnibus Euangelium scientibus, omnino liquere quod Petro totius Domini gregis cura commissæ sit.*

Secundò, eandem in Petro prerogatiuam dignitatis & infallibilitatis agnoscunt omnia Concilia, omnes Patres præsertim in locis citatis Euangeliorum verbi gratia Cyprianus lib. de vnitæ Ecclesiæ, *Exordium ab unitate proficiscitur, primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & Cathedra vna monstratur.* Hieronymus lib. 3. contra Iouin. *Inter duodecim vnus eligitur, vt capite constituto schismatis tollatur occasio.* Alios dabunt plurimos Maldon. in cap. 16. Matthæi, Bellarminus lib. 1. & 2. de Pontifice Canus, Coccius, Sanderus.

Tertiò, rationes præter Christi voluntatem omnino claram multæ possunt afferri, quia status Monarchicus in quo vnus omnibus imperat, est perfectissimus, ideòque decuit vt Deus illum in Ecclesia constitueret quæ videtur ratio Hieronymi nuper citati. Deinde *unitas Ecclesiæ unitatem exigebat capitis, vt in illa Cathedra unitas ab omnibus seruaretur,* inquit Optatus Mileuitanus lib. 2. Denique ad eius durationem fuit hoc necessarium, nam ad eam requirebatur successio Pastorum in qua tantum momentum reponit Augustinus lib. contra Epistolam fundamenti cap. 4. *Tenet me in Ecclesia Catholica,* inquit, *ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas Dominus mandauit, vsque ad presentem Episcopatum successio Sacerdotum.*

Vbi obiter mirari licet recentiorum dogmatistarum nuperum commentum, qui cum primatum Petri aperit non audeant inficari, Chimericum illum efficere non sunt veriti, aiunt enim eundem primatum sancto itidem Paulo traditum esse multis scilicet post annis, quàm Petro promissus & datus erat, fuisse Petrum & Paulum duo capita Ecclesiæ, sed in vnum caput coalescentia. Quam Chimeram multis clarissimis argumentis amentia conuicerunt Scriptores eruditissimi & nuper à Cathedra Petri hæreseos damnauit Innocentius X. Et sanè mirum est venire potuisse in mentem hominibus vigilantibus tale somnium. Primò enim destruitur ex eo totus Petri primatus, nam si æqualem & socium habuit, non fuit igitur caput & primus omnium, neque supra omnes cum saltem non fuerit supra Paulum. Imò sequitur quod maior nunc sit in Pontifice potestas, quàm olim fuerit in Petro. Secundò implicat vt eiusdem rei duo adæquatè Domini sint, si ergo tota spiritualis autoritas residet in Petro, certè illam etiam totam habere Paulus nequaquam potuit. Denique liceret etiam nunc Ecclesiæ plures creare simul Pontifices, qui similiter vnum essent Ecclesiæ caput, quod enim fecit Christus tum in Ecclesiæ regimine, tum in Sacramentis, hoc etiam faciendum Ecclesiæ demonstrauit.

Dicendum est secundò, Romanum Pontificem esse verum Petri successorem, & esse in illo totum eius primatum, iurisdictionem, & autoritatem infallibilem, ad ea omnia definienda quæ spectant ad

Tom. I.

Fidem, & ad æternam salutem. Hæc est totius Ecclesiæ Catholice, aduersus hæreticos omnes certa sententia, quam citati auctores omni probationi genere confirmant. Mihi triplex demonstratio satis erit.

Prima ista sit, quia si Romanus Pontifex verus & legitimus sit successor Petri, eandem habet potestatem quam habuit ipse S. Petrus, & est Ecclesiæ princeps, & regula infallibilis sicut fuit S. Petrus: sed omnino certum est quod Pontifex Romanus successor est Petri eandem potestatem habens quam habuit S. Petrus, ergo Pontifex Romanus totius Ecclesiæ præest, & infallibiliter definit ea quæ ad Fidem spectant: Minor probatur ex indubitatis historijs in quibus habetur profectio Petri Romam, & à S. Petro vsque ad nos certa, & nunquam interrupta series successorum eius; quam tradunt vsque ad sua tempora Epiphanius hæresi 27. Augustinus Epist. 68. Optatus lib. 2. contra Parmenianum & alij plures deinceps.

Maiores ergo probatur, quia suprema illa iurdictio & autoritas concessa est soli Petro, sed eadem omnino transmissa est ad omnes eius successores legitimos, quod probatur primò ex Scripturis citatis: *Super hanc Petram edificabo Ecclesiam meam, si enim perpetua est Ecclesia, perpetuum etiam fundamentum habere debet, Petrus autem nunc non est fundamentum Ecclesiæ illius quæ nunc existit, ergo fundamentum illud Ecclesiæ, nunc esse debet aliquis successor Petri, similiter confirma fratres tuos: pasce oues meas.* Nunquid: nos etiam oues sumus & agni de quibus loquebatur Christus, nunc Petrus nos non confirmat, aut pascit, ergo confirmare debet aliquis qui succedat Petro. Deinde idem asserunt Patres statim afferendi, vnus satis nunc sit Leo magnus sermone de assumptione sua, *soliditas illius Fidei quæ in Apostolorum principe est laudata, est perpetua & sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Christus instituit: Manet ergo dispositio veritatis, &c.*

Denique valent eadem rationes, si enim necesse fuit vt Christus daret primatum propter optimum Ecclesiæ regimen, ad seruandam eius unitatem, ad perpetuitatem & successionem, certè necesse fuit vt illud idem regimen successoribus tribueret, eadem enim valent nunc rationes.

Secunda ratio est, quia omnia quæ haberi possunt testimonia de aliqua re à Christo liberè instituta probant primatum illum Pontificis aded euidenter & magnificè vt mirum sit illum ab aliquibus negari posse cum obruantur innumerabilium testium nube.

Primum enim testimonium illudque grauissimum sunt Concilia omnia generalia, quorum nullum omnino est, quin præcellentiam hanc agnoscat Romanæ sedis super alias omnes sedes, & supra totam Ecclesiam, nam verbi gratia in Concilio Nicæno 1. *Can. 2.* sancitur vt omnibus liceat appellare ad Pontificem Romanum vt habetur in Epist. 1. & 3. Iulij primi ad Episcopos orientis, & Canone pronunciat quod Ecclesia Romana semper primatum habuit, sic enim refertur Canon ille à Paschasino in Concilio Chalcedonensi Act. 16. Imò ipse Athanasius in Epistolis ad Marcum & ad Felicem secundum Iuratus refert canones omnino viginti in eo Concilio editos esse in quibus continebantur priuilegia Romanæ sedis, eoque ab hæreticis combustos esse, quorum etiam canonum meminere alia Concilia & Damasus Papa in rescripto ad Episcopos Mauritanæ.

Neque obstat quod videatur Canone illo 6. asseri omnimoda æqualitas Patriarchæ Alexandrini, & Episcopi vrbis Romæ cui etiam non videtur tribui iurdictio, nisi in regiones suburbicarias id est vrbis Romæ adiacentes, sensus enim illius canonis is omnino est quem tradit Nicolaus Papa in

DDD d Epistola

Prima demonstratio ex successoribus Petri.

Debit Petrus habere aliquem successorem.

Secunda ratio omnis generis testes.

Concilia.

Difficultas de regionibus suburbicarijs.

Assertio secunda probatur tribus demonstrationibus.

Epistola ad Michaelem Imperatorem, nimirum quod non ibi asseratur æqualitas potestatis Episcoporum Alexandrini, & Romani propterea iste Papa est & Pastor vniuersalis sed comparari eo loco Episcopum Alexandrinum ut Patriarcham orientis, cum Romano propterea Patriarcha est & Metropolitanus occidentis, sic enim speciale quoddam ius habet in Romanam diocesim simile illi quod habent alij Metropolitanis in proprias Sedes. De regionibus vero suburbicarijs multa præclare disputat eruditissimus Cardinalis Perronius lib. 1. *defensionis Catholicae* cap. 27. ubi obseruat verba illa non haberi nisi apud Ruffinum hæreticum Origenistam, & sanè si vera sint illa voluit duntaxat Concilium dicere retinendam esse Alexandrino Patriarchæ autoritatem in subditas sibi terras, cum parem consuetudinem conseruandi eam in suburbanas Romæ seruet Romanus Pontifex ut Patriarcha occidentis & specialis Episcopus vrbis Romæ.

Concilium Chalcedonense.

Alia Concilia generalia septendecim, nationalia prouincialia plura trecenta eandem profitentur & confirmant Papæ autoritatem, quorum omnium eadem illa vox est Concilij Chalcedonensis Actio prima, præsentem Marciano Augusto *Ecclesiam Romanam esse caput omnium Ecclesiarum*, & Act. 3. *Romanam Ecclesiam alijs Ecclesijs præesse sicut caput membris, cui vinea totius custodia commissæ est.*

Pontificum decretales.

Secundum genus testimoniorum petitur ex Pontificum decretalibus, qui nemine contradicente semper eam autoritatem sibi vendicarunt: verbi gratia Iulius primus Epist. ad Episcopos orientis de causa Athanasij, *Romanam Ecclesiam omnibus esse prælatam Ecclesijs quæ non solum Canonum & sanctorum Patrum sed ipsius Domini voce singularem obrinuit principatum*: Idem in omnibus passim legitur Pontificum decretalibus, Clementis, Anacleti, Zephyrini, Callisti. Accedere possunt Pontificibus Patriarchæ omnium sæculorum, qui alijs sedibus præsidentes, Romanam tamen sedem aliarum sedium principem esse professi sunt. Athanasius Alexandrinus Patriarcha non appellauit nisi ad Iulium, ut constat ex eius Apologia: *Vos (inquit) præceptoresque vestros, Apostolicos videlicet præfules in summitatis arce Deus constituit, & omnium Ecclesiarum curam habere præcepit*. Idem docent Epistolæ Chrysostomi Constantinopolitani Patriarchæ ad Innocentium, Cyrilli Epist. 16. ad Cælestinum.

Patriarchæ aliarum sedium.

Tertium testimoniorum genus petitur ex sanctis Patribus & Ecclesiæ doctoribus quos sanè infinitum esset referre. Augustinus Epist. 162. docet vixisse semper in Romana Ecclesia principatum Cathedræ Apostolicæ. Hieronymus epist. 57. *Damasum appellat eum piscatoris successorem, in eadem Fidei Cathedra supra quam Ecclesia sit edificata*: Cyprianus lib. 4. Epist. 8. *Ecclesiam matricem esse Romanam*. Eleganter Bernardus lib. 2. de consideratione cap. 7. & 8. *Tu quis es (inquit) Sacerdos magnus, tu summus Pontifex, tu princeps Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noë, &c. potestate Petrus, unctione Christus*.

Imperatores Christiani.

Quartum testimonium sit Christianorum imperatorum, qui agnouerunt in Pontifice Romano, summam autoritatem & Petri Cathedram, Constantinus magnus teste Eusebio in eius vita, & Eugubino libris duobus ea de re. Valentinianus in Epistola ad Theodosium præfixa Concilio Chalcedonensi: Marcianus in Epistola ad Leonem aperte profiteretur Romanum Pontificem obtinere principatum Fidei in Episcopatu: Valentinianus in nouellis constitutione 131. primum esse Sacerdotum omnium, Carolus magnus, & cum eo Christianissimi omnes Galliarum Monarchæ totius Ecclesiæ Romanæ perpetui defensores, & Pontificum enses ac clypei non so-

lum verbis, sed armis etiam & edictis, honoribus, & impensis maximis, in propugnanda dignitate illius sedis, reliquos principes autoritate, potentia, pietate, vel æquarunt vel superarunt.

Quintum testimonium ex ipsis etiam inimicis Ecclesiæ hæreticis peritum videtur esse grauissimum, nam illos initio ferè omnes notum est ad Romanum Pontificem appellasse: quod præstitit Arius apud Athanasium in Epistola ad Solitarios, Petrus Abailardus apud S. Bernardum Epist. 109. Fortunatus apud Cyprianum lib. 1. Epist. 3. & 4. alios omitto. Hæc igitur testimonia numero tam multa, autoritate tam graui, quem non moueant cum sanè oportet summa dementia esse præditum. Cui enim obscura esse potest autoritas infallibilis successoris Petri cum audiuerit tot conciliorum oracula, tot Pontificum & Patriarcharum decreta, tot sanctorum Patrum suffragia, tot Imperatorum rescripta, tot etiam hæreticorum testimonia, tam clarè profitentium præcellentiam Cathedræ Romanæ?

Hæreticorum testimonia.

Tertia ratio prorsus demonstratiua ducitur ex perpetuo vñ & praxi Ecclesiæ ubi semper agnita, honorata, defensa est hæc potestas: reuocari autem potest ad decem omnino capita cum Caietano, Sanderro, Bellarmino, & Suare.

Vñ & praxi Ecclesiæ.

Primum signum est, quod electionem omnium Episcoporum confirmauit semper Pontifex Romanus, imò & illos creauit & inuestiuit vel per se vel per legatos ut constat ex Concilio Sardicensi, & varijs Epistolis sanctorum Leonis & Gregorij, vnde: fluxit etiam consuetudo antiquissima ut Patriarchæ orientis statim post electionem mitterent Epistolam Synodicam ad Pontificem Romanum quæ postularent confirmationem suæ electionis ut patet ex Epistola 33. & 38. Leonis magni, & Gregorij magni Epist. 63. libri primi: mittebat autem tunc Pontifex pallium in confirmationem electionis, & insignium plenitudinis Archiepiscopalis, vnde docent varia iura.

Confirmatio electionis Episcoporum.

Secundum est, quod leges Ecclesiasticas ipse condidit, quæ vniuersam obligarent Ecclesiam, ut manifestè docent antiquorum Pontificum libri decretalium, constat ex recentiorum Canonibus quibus ius totum Ecclesiæ constat, & demum ex Concilijs omnibus quæ decreta Pontificum tanquam à Christo ipso lata humillimè suscipiunt.

Leges Ecclesiasticæ.

Tertium signum plenitudinis potestatis est, quod in Ecclesiasticis legibus & in votis ipse semper Pontifex dispensauit alios etiam Episcopos, ut constat ex Nicephoro lib. 11. cap. 37. Burchardo lib. 1. cap. ultimo, Turriano lib. 3. contra Magdeburgicos.

Dispensatio votorum & legum.

Quartum signum est, quod Ecclesiasticarum legum & diuinarum violatores poenis Ecclesiasticis temper ipse multauit, nam sæpius in poenam delictorum Episcopos deposuit, & Episcopali dignitate priuauit, excommunicauit etiam sæpius aliasque imposuit poenas quibus exemplis pleni sunt omnes annalium libri. Sic enim Petrum Antiochenum deposuit Felix I. Flavianum Constantinopolitanum deposuit Damasus. Imò refert Nicolaus I. Epistola ad Michaelem imperatorem, octo Patriarchas Constantinopolitanos depositos esse à Pontificibus Romanis.

Poenæ Ecclesiasticæ.

Quintum signum est, quod ad Pontificem in causis maioribus ex toto terrarum orbe semper appellationes factæ sunt ab Episcopis, à fidelibus, ab ipsis etiam sæpe Regibus, quod constat pluribus Historijs, ex varijs decretalibus, ex authorum etiam hæreticorum testimonijs quæ superfluum est referre.

Appellationes ad Pontificem.

Sextum signum est, quod in omnibus dubijs circa Fidem & mores solus Episcopus Romanus semper ex tota Ecclesia interrogatus & consultus est ut ab ipso audirentur responsa Christi, ipsum

Interrogatio in omnibus dubijs.

ipsum enim consuluerunt doctissimi Patres Hieronymus Damasum, Cyprianus, Cornelius, &c. Idem fecerunt Concilia ut constet ex Epistolis Augustini & responsis Pontificum ad illas.

Septimum signum est, quod ipsius semper fuit conuocare, gubernare, approbare, confirmare Concilia ut postea ostendamus.

Octauum signum est, quod alios Episcopos auctoritate sua in varias Pontifex mundi partes misit, ut constet ex Augustino & Beda.

Nonum signum, quod ubique terrarum habuit vicarios & legatos quibus vires suas committeret, ut ostendunt Turrecremata, Bellarmus, Suarez.

Decimum signum & vltimum est, quod Romani Pastoris semper curæ fuit infideles quoslibet & hereticos ad Ecclesiam partim inuitare, partim reuocare, imò & iudicare, conuincere, excommunicare. Ex quibus sanè omnibus clarè liquet quàm solidè fundata sit auctoritas illa Patris patrum.

Ad primam ergo Respondeo primatum Petri ex Scripturis euidenter probatum esse: Fides enim & confessio Petri nunquam separantur à sancto Petro ex mente Patrum, nam ille propterea talis armatus Fide totius Ecclesiæ caput est. Sub Christo capite primario. Actum 8. mittuntur Petrus & Ioannes ad Samaritanas, non quòd alij Petro imperauerint sed quòd communi omnium consensu iudicatum est exp. dire ut eò se conferret Petrus: Paulus Petrum arguit & ei restitit quamuis inferior esset, quia poterat Petrus esse reprehensibilis ut persona priuata, ex eo quod ne Iudeos scandalizaret, ex bono zelo segregaret se à Gentilibus ad Fidem conuersis, quod Paulo eorum Apostolo erat molestum Petrus Pastor Gentilium erat & Iudeorum, ut constet ex Actum 18. ubi differens in Concilio Ierosolymitano sit ait Petrus. *Vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire Gentes Verbum Euangelij*, quamuis igitur Pastor esset vniuersalis de communi tamen Concilio suscepit ab initio curam Iudeorum tantum ipsius Christi exemplo cuius erat vicarius. Quando dicunt aliquando Patres fuisse quod omnes Apostoli fuerunt in honore ac dignitate Patres, duplex in Apostolis dignitas distingui debet, altera quòd Christiani erant & oues Christi, secundum hanc qualitatem inferiores erant sancto Petro, & illi subditi, quos Petrus regere ac punire poterat: altera quod Apostoli destinati à Christo ad mundi conuersionem secundum hanc aequales Petro erant in honore ac dignitate, & ab eo independentes, cum immediate à Christo accepissent ordinem Episcopalem, & iurisdictionem vniuersalem in omnes Gentes, ita ut prædicare ubique possent, ubique baptizare, absolueret, punire, quibus in officiis non poterat eos limitare Petrus, cum eorum auctoritas non minus latè pateret, quàm auctoritas ipsa Petri. Quod tamen sed omnino improbabiler negat Turrecremata, reliquis autem omnibus certum & comperitum est.

Sicut etiam certissimè constat ex omnibus Concilijs, ex Patribus, ex Pontificibus ex omnibus hæcenus Catholicis Theologis, Canonistis, & Controversistis quod Paulus quamuis scientia, virtute, & Apostolica potestate inferior non esset Petro, non fuit tamen illi æqualis in dignitate Pastoralis & Episcopali potestate vniuersali; erat enim quoad hoc æquè illi subditus ac alij omnes fideles, vnde bis etiam venit Ierosolymam ad eum consulendum & rationem rei reddendam ut superiori, ut vulgò expendant Sancti Patres, soli autem ausi sunt negare Lutherus, Calvinus, & nuperi dogmatistæ. Omnia verò quæ illi proferunt debent intelligi de dignitate

Tom. I.

Apostolica, & potestate prædicandi, in quibus etiam Petri adiutor fuit Paulus in Romana cathedra & in eo munere ambo Apostoli vicarios sibi elegerunt Linum, & Cletum. Alioquin post mortem Apostolorum illi simul Pontifices fuissent.

Verum in hoc differbat potestas data Petro à potestate vniuersali alijs Apostolis tradita, quod Petri iurisdicção vniuersalis esset & ordinaria quæ ad eius etiam transibat successores ut probatum est: potestas autem aliorum Apostolorum erat quidem vniuersalissima, sed delegata tantum non autem ordinaria quæ ad successores eorum Apostolos non transibat sed morientibus ipsis tota desineret, sic enim habemus ex Concilijs, ex Patribus, ex Ecclesiæ praxi, ut demonstrabam in tractatu de penitentia: concludo cum Augustino lib. 2. de Baptismo cap. 1. *Vnde manet inquit, Petrum Apostolatus principatu cuiuslibet Episcopati esse preferendum.*

Ad secundam Respondeo solum Romanum Episcopum non autem Antiochenum, aut alium quemlibet esse successorem Petri, quoad supremam auctoritatem, quia sic probant allata testimonia, & praxis illa Ecclesiæ quam proposui. Aliorum Apostolorum Episcopatus transit ad successores eorum Episcopos, potestas Apostolica non transit ut modo dixi, neque inde sequitur quod solus Romanus Pontifex sit Episcopus, in quo sensu dictum est verè à Gregorio ad Ioannem Constantinopolitanum, eum esse præcursores Antichristi qui se diceret Episcopum esse vniuersalem, qui nimirum diceret neminem Episcopum esse præter se ipsum. Hoc autem Romanus Pontifex non dicit tamen plerumque à Concilijs nominetur Episcopus vniuersalis, significatur enim duntaxat quod iurisdictionem habet in totam Ecclesiam. Electio Pontificum Romanorum dubia sapè fuit propter vitiosam electorum voluntatem, sicuti contigit in schismate Urbani VI. sed non inde sequitur quod auctoritas supremi Pastoris. Iam nulla sit, quia transiit ad eos qui legitime sunt electi, iuxta modum, quem esse aptissimum pro temporum varietate iudicauit Ecclesia, quemadmodum temporibus Concilij Constantiensis contigisse certum est. Quod additur de illo qui eligeretur incapax soluitur negando id contigisse vel contingere vnquam posse ut permittat diuina prouidentia incapax aliquem eligi, qualis esset mulier, aut fortassis homo non baptizatus de quo postea videro. Imò ex suppositione quod ille talis sic eligeretur, nego permittere tunc posse Deum ut in Fidei rebus definiendis vel etiam in alijs quæ ad mores pertinent erraret ille quem Ecclesia communiter habet pro Pontifice, quia Deus omnimodam promissit Ecclesiæ suæ infallibilitatem, ideòque spectat ad Dei prouidentiam impedire ne is quem Ecclesia Pontificem agnoscit vnquam erraret etiam si non sit reuerà Pontifex alioquin erraret Ecclesia, quod nunquam potest contingere. Quomodo autem sit de Fide hunc esse Pontificem quem agnoscit tota Ecclesia dicitur *quest. 3.*

Ad tertiam, generalis solutio esse potest Pontificem errare posse liberè in ijs quæ sentit aut dicit tanquam priuata persona, esse autem impossibile ut vnquam erraret in ijs quæ definit ut Pontifex & ex Cathedra, id est in ijs quæ toti Ecclesiæ proponit obligans ad ea credenda, nam loqui ex Cathedra est loqui ut superiorem, obligando ad tenendum quod imperatur. Et hoc probat Primò promissio ipsius Christi *orati pro te Petre ut non deficiat Fides tua*, loquitur autem ibi de Petro non propterea est persona priuata, sed propterea est caput Ecclesiæ. Secundò munus Pastoris, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Tertiò firmitas & infallibilitas Ecclesiæ *Tu es Petrus*

DDDD 2 immobilis

Apostolorum aliorum iurisdicção erat delegata, non ordinaria.

Solus Pontifex Romanus successor est Petri.

Pontifex Romanus non est solus Episcopus.

Continere non potest ut eligatur incapax.

Quid sit loqui ex Cathedra.

Paulus subditus erat S. Petro.

immobilis nimirum Petra, & nescia in errorem flucti. Vnde implicat ut erret in ferendis legibus, in approbandis Religionibus, in sanctis canonizandis quos tota Ecclesia proponit venerandos, ut probabo postea. Neque in huiusmodi casibus prouidentia Dei potest permittere ut diligentiam omittat necessariam, vel ut fallatur ab ijs quibus confidit, tunc enim vel non definit quod est ipsi liberum, vel non fallatur in ijs quæ definit, quod non est illi liberum: sic enim contingit ut cum statuisset Ioannes XXII. definire quod animæ beatorum ante diem iudicii non vident Dei essentiam, repentinò casu mortuus est. Lapsus autem illi omnes Pontificum qui ab aduersarijs Ecclesiæ passim iactantur meræ sunt imposturae, ut Baronius clarissimè probat in Marcellino, Liberio, & Honorio, & si veri essent, certè priuatus eorum error non noceret infallibilitati Cathedræ Petri, ad quam satis est quod nunquam vel contingerit, vel contingere potuerit ut Pontifex errorem manifestum aut non manifestum proponere potuerit toti Ecclesiæ, obligans eam ad illum credendum, quia hoc esset loqui ex Cathedra, ex qua quoties loquitur Pontifex non loquitur nisi verba ipsius Christi.

Quod addunt noui dogmatistæ posse Pontificem errare, in ijs quæstionibus quæ iuris non sunt, sed facti tantum, distinguere debet, nam in ijs quæstionibus facti quæ nullam habent connexionem cum Fide, & in quibus totam Ecclesiam non obligant Pontifices; fateor illos decipi aliquando posse per eorum malitiam quos audiunt: sed in ijs quæstionibus facti quæ connexæ sunt cum rebus credendis & in quibus tota credere aliquid obligatur Ecclesia, stultissimum est dicere quod errare possit Pontifex, quia quoties totam obligat Ecclesiam ad aliquid credendum, non est minus infallibilis in quæstionibus facti quàm in quæstionibus iuris. Videant enim aduersarij, quid ex eorum sequatur peruersissima Theologia. Si enim verum esset quod nulla in quæstionibus facti debet fides Petro adhiberi, non definit ergo infallibiliter hunc librum Euangelij esse verum Matthæi & Canonici Euangelium: non ergo certum est quod Concilium Tridentinum est verum Concilium: Dicere igitur potest quilibet quod Caluini & Lutheri libri Catholici sunt, & immeritò damnati, nam hæc omnes sunt quæstiones facti, quas puderet dicere non esse certò definitas.

§. V.

ASSERTIO SECVNDA.

DE PONTIFICE.

Quod auctoritatem habeat infallibilem, etiam sine Concilio, & supra Concilium.

Pontifex definit infallibiliter etiam sine Concilio. EX ijs quæ probata sunt hæcenus duo manent infallibiliter certa: Primum est quod Pontifex ita est infallibilis Fidei regula, ut solus sine vllò Concilio definire possit Fidei articulos, quos æquè tenemur credere, ac si definisset illos Concilium. Hoc enim directè probant omnia quæ hæcenus attuli: Nam Pontifex (ut ostendi) verus est successor Petri cui Christus totum commisit gregem, cui assistentiam infallibilem est pollicitus: *Tu es Petrus, confirma fratres tuos: Oraui pro te: Pasce agnos meos*, ergo Pontifex quando solus est sine Concilio habet infallibilitatem quam habuit ipse Petrus, id est omnimodam. Deinde id probant allata testimonia, & allata decem capita vsus Ecclesiæ ubi liquet Pontificem in

spiritualibus esse principem & pastorem vniuersalissimum, potest igitur infallibiliter & absque periculo erroris regere commissos sibi subditos. Denique manifestum est quia quoties incidit dubia Fidei, debet aliqua regula infallibilis illa soluere, sed non possunt cogi semper Concilia, ergo Pontifex infallibiliter potest illa soluere, est igitur infallibilis. Quod etiam demonstrant innumera decreta Fidei per Pontifices condita, demonstrant omnium Doctorum Ecclesiæ interrogata, qui quoties dubium aliquid erat, nihil habebant tutius quàm ut oracula consulerent Cathedræ Romanæ.

Secundò, certum etiam est quod Concilium iunctum Pontifici, id est sequens instructionem Pontificis & ab eo confirmatum, est vera & infallibilis Fidei regula: si enim Pontifex solus tantam habet auctoritatem, quanto magis eam etiam habet iunctus Concilio, & totam illi auctoritatem suam communicans.

Difficultas ergo duplex superest eaque celeberrima. Primò vtrum sicut Papa sine Concilio infallibilis est auctoritatis quoties solus aliquid definit, ita etiam Concilium definiens aliquid sine conuocatione, instructione, confirmatione Papæ sit infallibilis auctoritatis. Secundò, vtrum Concilium habeat auctoritatem aliquam supra ipsum Papam ita ut possit illi iubere, punire, deponere tanquam verè subditum toti Ecclesiæ congregatæ quamuis sit superior singulorum membrorum Ecclesiæ: sicut in multis religionibus generalis præpositus, singulorum religionum superior est, non autem religionis congregatæ.

Ratio autem dubitandi primò est, quia si auctoritas Concilij sine Pontifice nulla est, auctoritas autem Pontificis sine Concilio est infallibilis frustra omnino coguntur Concilia in Ecclesia, cum ex illis non sit maior auctoritas decretorum, quàm si à solo Pontifice ferrentur. Deinde semper aliqua est auctoritas infallibilis in Ecclesia, ergo illa saltem mortuo Pontifice debet esse in Concilio, vel certè tunc illa nullibi est, & nulla est. Deinde tota Ecclesia est infallibilis, sed Concilium generale legitime congregatum, est ipsa Ecclesia, cum eam representet, ergo est infallibile ante vllam etiam Papæ confirmationem. Præterea si verum est nullam esse auctoritatem Concilij sine Papa, vanum est quod Patres Concilij sæpius loquuntur ut iudices, anathema dicunt ijs qui contra senserint, sunt enim duntaxat consiliarij Pontificis, neque aliud vllum munus habent, nisi proponere Pontifici quid faciendum esse videatur, quibus auditis liberum sit Pontifici approbare illud vel damnare. Denique multa sunt Concilia tùm generalia tùm prouincialia magnæ apud omnes auctoritatis, quæ à nullo Pontifice leguntur confirmata. Imò in alijs multis Concilijs executioni mādantur decreta, & rei aliqui puniuntur, antequam iudicium expectetur Pontificis, v. gr. in Concilio Nicæno mittitur in exilium Arius cum sex Episcopis: in Ephesino deponitur & eicitur Nestorius: in Chalcedonensi Dioscorus, &c.

Secundò, Concilium totam representat Ecclesiam, sed Ecclesia tota superior est auctoritatem habens in ipsum Papam, ergo Concilium est supra Papam id est auctoritatem habet in ipsum Papam: Minor ex varijs primò probatur Scripturis, nam Matth. 18. Potestas clauium traditur Apostolis Ecclesiam totam representantibus, eo modo ac data illa fuerat Petro Matthæi decimo textu, ergo illi etiam possunt imperare Petro. Imò ibidem remittuntur omnes Christiani ad iudicium Ecclesiæ: *Si peccauerit in te Frater tuus & cap. dic Ecclesiæ*. Pontifex autem

Concilium cum Pontifice est infallibile.

Rationes quæ probant Concilium esse infallibile sine Papa suffragio.

Pontifex videtur subesse Concilio ut superiori.

autem vnus est Christianis quibus Christus loquitur. Deinde rectum Ecclesie regimen omnino exigit vt Concilium imperare possit Papa & illum corrigere, quid enim fiet si Pontifex fiat tyrannus & subditos suos opprimat, quid si fiat hereticus, & secleratus, debet aliqua esse in terris potestas quæ illum coerceat, alioqui erit sine vilo remedio Ecclesia Dei si prauum habeat Pontificem.

Ex usu Ecclesie videtur Concilium imperare Papam.
Tertio, præter rationem illam à priori, certè à posteriori probari videtur efficaciter autoritas Concilij in ipsum Papam, ex ijs quæ facta sunt in Ecclesia omnibus sæculis: Nam Marcellinus Papa damnatus & depositus est in Concilio Sinuesano, Liberius in Concilio Sirmienti, vbi prohibetur regere Ecclesiam nisi adiuncto Felice, quæ sanè iurisdictio est Concilij in ipsum Papam. Sed hoc ex gestis Concilij Constantiensis est magis perspicuum vt supra monui, nam tres in eò depositi sunt Pontifices, Gregorius XII. successor Urbani VI. quem Ecclesia legitimam agnoscit Pontificem, Benedictus XIII. & Ioannes XXIII. electus à Concilio Pisano, quorum omnium in locum successus est Martinus V. ergo clara est autoritas Concilij supra Papam. Deinde in eodem etiam Constantiensi Concilio definitur Concilij præminencia supra Papam, Martinus autem confirmauit omnia Concilij decreta in ijs quæ ad Fidem spectant, & illud fuit sine dubio Concilium legitimum, aliqui fuisse inualida electio Martini. Denique in Concilio Basileensi sess. 16. definitur hæc veritas tanquam Fide credenda: quod Concilium à Martino V. indictum ab Eugenio IV. & Nicolao V. confirmatum est.

Decretum Constantiense.
Decretum Basileense.
Dicendum tamen primò, nullam omnino esse auctoritatem infallibilem Concilij Generalis ad definiendas res Fidei, nisi Pontifex illud conuocauerit, & confirmauerit. Ita tenent authores omnes statim afferendi pro autoritate Papæ supra Concilium.

Scriptura.
Primò, autem sic constat ex allatis Scripturis, quia soli Petro legitur esse promissa infallibilitas, non autem Ecclesie aut Concilio seiuincto à suo capite, *Tu es Petrus*, id est tu es fundamentum, tu caput, tu immobile veritatis oraculum. Pro solo Petro Christus orat vt non deficiat eius Fides: solus iubetur confirmare fratres & pascere oues Christi. Ergo sine ratione vlla & promissione asseritur infallibilitas hæc Concilij absque Papa.

Concilia.
Secundò, idem colligitur ex Concilijs, sic enim proficetur Concilia sine Pontifice muta esse ac mutila vt truncum sine capite, septima Synodus *actiōe* 6. octaua Synodus *actiōe* 2. & 7. Romana sub Symmacho, & altera Romana sub Damaso, & demum Florentina in decreto vniōis.

Pontifices.
Tertio, idem proficetur varij Pontifices verè sancti quibus nemo vnquam contradixit fidelium, Alexander I. Epist. 1. Sixtus I. Epistola, 2. Anicetus Epist. 1. Melchades & alij adducti à Valentia *puncto* 7. §. 45.

Confirmatio Conciliorum.
Quartò, confirmat hoc idem confirmatio Conciliorum ab initio Ecclesie fieri solita per Pontifices Romanos. Certum enim est ex actis omnium Conciliorum viguisse consuetudinem illam in Ecclesia, vt statim mitterentur ad Pontificem eorum decreta, vt ab eo confirmarentur. Primum enim Nicænum confirmatum est à Syluestro, Constantinopolitanum primum à Damaso, Ephesinum à Cælestino, Chalcedonenfè à Leone, & sic percurrere licet alia omnia quorum nullum inuenies auctoritatem habere in Ecclesia nisi post confirmationem & approbationem Pontificis.

Concilia sæpius errant.
Quintò, clara & certa demonstratio est, quia

quædam Concilia legitime conuocata per Pontifices, & præsentibus etiam aliquando legatis Pontificis celebrata, errauerunt tamen turpissimè contra Fidem, quod perspicue ostendit nullam esse posse infallibilitatem Concilio sine Papa. Sic enim manifestè patet ex Concilio Ariminensi 600. Episcoporum, vbi subscriptum est in fauorem Arij. Deinde in secunda Synodo Ephesina legitime congregata, præsentibus Legatis Apostolicis, nihil planè defuit ad omnimodam Concilij rationem, nisi approbatio Papæ, & in ea tamen approbatus est Eutychetis error de vna in Christo natura. Errarunt etiam Concilia Constantinopolitana sub Leone I. & sub Nicolao I. quod est argumentum ineluctabile aduersus eos, qui extollunt auctoritatem Conciliorum supra Papam; vt constabit statim, illa enim Concilia omnes habuerunt condiciones requisitas nisi quod Pontificis auctoritas illis defuit, ergo sine illa Concilium non est infallibile. Denique Pontifex vt probavi princeps est supremus, & spirituale caput Ecclesie vt probarunt allatæ rationes ex tot testimonijs omnis generis, sed non potest esse caput Concilij, nisi totam det infallibilitatem Concilio, & decreta illi det non autem ab eo accipiat, ergo tota Concilij auctoritas est à Papa.

Dicendum secundò est, Concilium non esse vilo modo supra Papam electum legitime, neque habere auctoritatem illum iudicandi, deponendi, imperandi: subest enim Concilium Pontifici tanquam legitimo pastori vniuersalis Ecclesie. Ita docuerunt communiter in Ecclesia omnes antiquiores Concilio Constantiensi tùm Canonistæ in *cap. significasti* de electione, tùm Theologi in *4. disputat. 19.* vbi agunt de clauibus, & post illud Concilium omnes etiam communiter vt ostendunt clarissimè Cardinalis Turcremata *lib. 2. summa de Ecclesia cap. 93. & 104.* & libro de Pontificis & Concilij auctoritate ad oratores basileenses: Caietanus tractatu de eadem Pontificis & Concilij potestate, Iacobarius *lib. 10. de Concilijs art. 7.* Turrianus *lib. tribus de hoc argumento: Bellarminus lib. 2. de Concilijs cap. 13.* & sequent. Pighius, Ferrariensis & alij plurimi apud ipsos.

Contrariam autem sententiam quod Concilium imperet & iudicet Papam docent ex doctoribus Catholicis & defendunt Parisienses Theologi valde nobiles, Gersonem sequuti antesignanum, Almainus, Cameracensis, Culanus, Abulensis, Panormitanus, nam illi propter Concilium Constantiense & Basileense quorum temporibus agitari cœpit vehementius hæc controuersia, asserunt supremam auctoritatem & infallibilitatem esse primario, immediate, principaliter & formaliter in Ecclesia congregata, in quam non habeat Pontifex vllam prorsus auctoritatem: secundario autem instrumentaliter, & supplementiue id est ex defectu Concilij esse illam in Pontifice, qui proinde subit Concilio vt pars toti, quamuis singulis præsit fidelibus vt caput membris, cuius sententiæ falsitas conuinci clarissimè potest ex ijs quæ hæcenus dicta sunt.

Primò enim rationes quæ probarunt Pontificem habere summam in Ecclesia potestatem & infallibilitatem, probant illum superiorem etiam esse totius Ecclesie congregatæ nempe totius Concilij.

Prima ratio erat, quia Pontifex est successor Petri ergo est superior Concilij, & illi nullo modo subditur: probo consequentiam, ille superior est Concilij qui est fundamentum, caput, & Pastor Ecclesie vniuersalis non disponit tantum sed etiam congregata, domus pendet à fundamento, corpus capiti subest, & grex Pastorem non regit, sed sequitur,

Ratio à priori.

Papa non subest Concilio.

Doctores pro contraria sententia.

Ex scripturis probatur Papam superiorem esse Concilio.

quitur, & obedit: Sed Petrus absolutè ac sine restrictione dicitur fundamentum Ecclesiæ vniuersalis, dicit enim Christus: *Super hanc Petram fundabo Ecclesiam meam*, Ecclesia verò congregata est maximè propriè Ecclesia, dicitur caput *Tu es Petrus, & tu conuersus confirma fratres tuos*. Constituitur pastor: *Pasce agnos meos pasce oues meas*, ergo Petrus illorum omnium fundamentum est visibile, caput & Pastor, quorum Christus fundamentum est inuisibile, ergo ex Scriptura constat quod Pontifex est superior Concilio.

Ex testimonijs
omnium
generum.

Secunda ratio erat ex testimonijs omnium generum, quæ afferri possunt ad confirmandam voluntatem Christi, voces Conciliorum, Pontificum decretales, Patriarcharum consensus, suffragia Patrum, & Christianorum principum rescripta, quæ omnia regnum spirituale tribuunt Papæ, sed illa eadem tribuunt illi consequenter iurisdictionem in ipsum Concilium, ergo, &c. Imò etiam expressè id asserunt, primò Concilia, nam apertè illa definiunt primam sedem à nemine iudicari, sicut in causa Marcellini pronuntiatum est in Concilio Sinuesano, & habetur in Canone vltimo Concilij Romani sub Syluestro: in Chalcedonensi *Ath. 3.* Leo Papa vocatur Pastor & caput Concilij, & in 5. Concilio Romano sub Symmacho approbatur dictum Ennodij: *Quod Deus voluit Petri successores, celo tantum debere innocentiam*, quod idem habetur in octaua Synodo *Ath. 7.* & tandem expressè definitur in Concilio Lateranensi sub Leone X. *Ath. 11.* Vbi decretum Basilense refellitur & damnatur, est autem sine dubio Lateranense hoc Concilium Oecumenicum, & Canonicum, cuius nulla probabilis afferri potest interpretatio. Denique Decretales Pontificum asserunt quod Sacrosancta Romana sedes, iudicandi de omnibus habeat potestatem nec cuiquam liceat de illius iudicare iudicio, verba sunt Gelasij Papæ in Epistola ad Episcopos Dardaniæ: Idem asserit Leo Magnus epist. 84. ad Anastasium, Gregorius Magnus lib. 9. epist. 39. ad Theotistam, Paschalis c. *significasti extra de electione*, & alij plures.

Tertia ratio erat ex vfu Ecclesiæ decem continente capita, in quibus plenissimè Papa præficitur toti Ecclesiæ, ergo & Concilio, quia Pontificis est confirmatio Episcoporum, legum rogatio & dispensatio, pœnarum impositio, &c. Sed specialiter etiam ex ea praxi argumentari licet.

Appellationes à
Concilio
ad Papam.

Primò ex appellationibus ad Pontificem à Concilio, si enim Episcopi & Patriarchæ à Concilijs depositi appellant ad Papam, certè Concilium non est supra Papam, sed Papæ subest, appellauit autem Athanasius (vt dixi) à Concilio depositus ad Papam Iulium, Flavianus & Theodoretus ad Leonem, Chrysostomus ad Innocentium.

Secundò ex confirmatione, directione, conuocatione Conciliorum per Pontificem, siue quibus nulla fuit vnquam autoritas Conciliorum: Quomodo ergo stare potest quod Pontifex inferior sit Concilio, cui totam dat autoritatem, & infallibilitatem?

Infalibilitas
Concilij
pendet
à Pontifice.

Secundò, Rationes quæ probarunt infallibilitatem totam Concilij, in decretis Fidei pendere ab infallibilitate sola ipsius Papæ, certè conuincunt Concilium non esse supra Papam, nam ille supra Concilium est & ab eo est independens à quo pendet tota infalibilitas, & autoritas Concilij ad pronuntianda decreta Fidei, sed à Pontifice deriuari & pendere totam infallibilitatem Concilij, probauit ex Scripturis vbi soli Petro promittitur infalibilitas non Concilio, probauit ex Concilijs, & ex alijs grauissimis testimonijs; Denique demonstraui ex eo quod Concilia sæpius errarunt quando autoritas

Pastoris defuit, ergo clarissimè manet probatum quod supereminet Papa Concilijs, vt Doctor, vt Pastor, vt Caput, vt supremus Iudex.

Ad primam Respondeo saluberrimam esse in Ecclesia Dei, Conciliorum autoritatem vt loquitur Augustinus *Epistol. 118.* & valdè vitiliter illa congregari varias ob causas, præcipua est quia magnum illud est motuum credibilitatis quo hæretici conuertuntur, & Catholicorum confirmatur Fides, non sunt ergo vitia per se vt regulæ Fidei, sed vt credendi motiua. Mortuo Pontifice non est in Ecclesia, vlla infallibilis autoritas ad condenda Fidei decreta, sed ad ea tantum ordinanda quæ pertinent ad electionem Papæ, tunc enim quando vel nullus est, vel quando est dubius Papa vt sæpè contigit in schismate: vel si manifestus esset hæreticus, tunc (inquam) penes Ecclesiam est potestas decernendi ea, quæ sunt necessaria vt eligatur vel vt manifestus sit verus Pontifex, vel etiam vt declaretur depositus ob hæresim: Quoad reliqua omnia, nullam eo tempore infallibilitatem actualem & proximam habet Ecclesia, nec enim est necesse vt perpetua illa sit. Ecclesia est sine dubio infallibilis capiti suo vnita, ab eo separata truncus est & vitam aut infallibilitatem non habet. Vnde Patres Conciliorum quia faciunt vnum cum suo capite, loqui possunt vt Iudices habent enim autoritatem, si ab eo separantur nemo illis tenetur vel credere, vel obedire, quoad ea quæ non spectant ad electionem Pontificis. Autoritas Conciliorum separatim à Pontifice purè humana est, deriuata tamen à diuina quæ in Pontifice tota residet. Verum est aliqua Concilia recipi communiter in Ecclesia, quibus explicita nulla data est approbatio à Pontifice, cuiusmodi est verbi gratia Concilium Arausicanum secundum, sed illa tamen vel ea solùm decreuerunt quæ mandauerat Pontifex per legatos suos, vel certè tacitè à Pontifice approbati debuerunt sine cuius oraculo, nullam habere possum autoritatem.

Ad secundam Respondeo potestatem clauium soli Petro datam esse ordinariam & deriuandam in successores, reliquis Apostolis concessam non esse nisi delegatam vt sæpè dixi, præcipit Christus vt peccantes ad Ecclesiam deferantur suo capiti adhaerentem, id est ad caput Ecclesiæ primum particularis, qui est Episcopus, deinde ad caput vniuersalis Ecclesiæ, qui est Papa. Iubetur etiam Petrus dicere Ecclesiæ, neque tamen ille tenetur agnoscere aliquod tribunal suo superius, quia iubetur primo illum arguere priuatim, deinde illum vt Ecclesiæ caput punire potest & debet. Dicitur ergo Petro vt homini priuato vt dicat Ecclesiæ, non dicitur vt supremo Iudici. Si Pontifex fieret nequam & tyrannus expectari à Deo deberet remedium, quamuis tamen non esset illicitum vim vi repellere, si Ecclesiam niteretur destruere.

Ad tertiam Respondeo Pontificem legitimum, nusquam esse iudicatum, neque potuisse iudicari à Concilio: Marcellinum enim recusauit iudicare Concilium donec constaret illum esse infidelem, ac proinde extra Ecclesiam. Symienense Concilium tamen hæreticum, non damnauit tamen Liberium Papam, sed suavitè Felici vt pateretur illum sedere secum. A Concilio Constantiensi meritò tres Pontifices depositi fuere, quia illi erant dubij, quo in casu certum est vt dixi, ius Concilium habere in ijs decernendis quæ spectant ad manifestationem Pontificis: Imò cesserunt tunc iure suo Gregorius XII. & Ioannes XXIII. & voluntariè subiecerunt se nouæ electioni vt redderetur pax Ecclesiæ. Sic ergo intelligi debet Concilij huius decretum de autoritate Concilij supra

Vitiliter
Concilio-
rum.

Peccantes
deferri de-
bent ad
Ecclesiam.

pra Papam, quando videlicet dubius est Pontifex tempore Schismatis, tunc enim Concilij est declarare verum Pontificem, non dixit autem Concilium, neque dicere potuit, quod Pontifex ille qui certò admissus est, iudicari possit, vel subijci Concilio. Imò notant Doctores quod nullus erat auctoritatis istud Concilium, tunc quando decretum illud conditum est: coactum enim non erat nisi auctoritate Ioannis XXIII. & ij. soli componebant illud qui adhærebant Ioanni: Martinus verò V. ea solum confirmavit huius Concilij decreta in quibus damnati sunt errores Wicleffii & Ioannis Hus: Vnde dicit se approbare illa quæ acta in eo erant conciliariter; quia scilicet existimatur illud Concilium non fuisse legitimum ante sessionem 14. Concilium Basileense auctoritatem habuit initio, quando à Martino Pontifice conuocatum est. Deinde verò merum fuit conciliabulum, ex paucissimis compositum Prælati, qui rebelles erant Pontifici, cum alij omnes alicuius notæ sponte recessissent: quæ verò aduersus Pontificem erant in eo decreta, statim reprobata & damnata sunt in Concilio Florentino, posteaque in Lateranensi, & ab omnibus fidelibus spernuntur ut vana: Nicolaus verò V. ea solum approbat Basileensis decreta quæ spectant ad censuras & beneficia.

S. VI.

Quomodo hæc auctoritas conferatur Pontifici, & quomodo in eo illa perseueret.

Hoc erat vltimum punctum ex tribus quæ dicere proposueram de Pontifice, sed illud à Doctoribus citatis fuisse traditum paucis lubet hic attingere.

Ecclesia designat personam Pontificis.

Primo igitur certum est, quod pertinet ad Ecclesiam designatio personæ illius, quæ præesse debet Ecclesiæ ut caput, ei enim sic designatæ iurisdictionem & dignitatem solus Deus confert, eo prorsus modo quo princeps sæcularis designat Episcopum cui solus Pontifex confert dignitatem & potestatem.

Modus eligendi Papam variè mutatur.

Modus verò eligendi hanc personam soli, ut patet, commissus Ecclesiæ, varius fuit varijs temporibus, dicitur Petrus Clementem sibi designasse successorem: Inde fieri cœpit electio à Clero Romano, & ab Episcopis ibi tunc præsentibus, expectato tamen interdum populi consensu, & aliquando ipsorum etiam Imperatorum, à quibus interdum ius illud eligendi usurpatum est tyrannicè, aliquoties autem legitur tale aliquod priuilegium à Pontifice datum esse quibusdam principibus optimè meritis de Ecclesia, quod de Carolo Magno & de Pipino legitur propter eximia in Pontifices beneficia. Demum à temporibus Gregorij VII. deuoluta est ea facultas ad Cardinales, in quibus etiamnum manet. Apostolica verò sedis est modum illum, & circumstantias præscribere: sed non videtur tamen quod possit ordinari Pontifex successorem sibi designare, qui non eligitur nisi eo mortuo, vel legitime deposito.

Depositio Pontificis à solo Deo fieri potest

Secundò certum est, quod deponere Pontificem nullus planè valet extra casum hæresis notoria, vel amentia perpetua. Si sit notorius hæreticus Ecclesia non illum deponit: sed tantum post latam ab Ecclesia sententiam quæ declaratur hæreticus, solus illum deponit Deus, quæ sententia Ecclesiæ cum non sit nisi purè declaratoria indignitatis non requirit ut Ecclesia iurisdictionem habeat in ipsum Papam. Hæc porro declaratio per se loquendo ad Car-

dinales non spectat, sed ad solum Concilium generale: reliqua dabunt authores citati.

Reliquum etiam erat ut dicerem quomodo Scriptura, traditio, Concilia, & communis doctorum sententia sint Fidei regulæ, quas Pontifex consulere debet in ijs definiendis, quæ habent controuersiam: verum hæc alterius videntur esse instituti, & suppositis ijs quæ dixi, vix video posse superesse difficultatem. Videndi de illis sunt Doctores qui hæreticorum impugnant errores ex professo.

Reliquæ Fidei regulæ.

QVÆSTIO III.

De Actu Interno Fidei diuina.

S. Thom. Quæst. 2.

Ab obiecto utroque transco ad actum, quo circa obiectum illud exercemur, firmiter & absque vlla formidine assentiendo rei à Deo reuelatæ, propter auctoritatem primæ veritatis reuelantis. De hoc autem assensu intellectus nostri obsequentis Deo reuelanti, & captiuantis se ipsum ad credenda quæ non videt quatuor sunt necessaria, primò vtrum actus ille sit discursiuus: secundò vtrum sit supernaturalis, tertio vtrum sit certus, quarto vtrum sit necessarius & meritorius.

SECTIO I.

Vtrum actus Fidei sit discursiuus.

Certum est primò, discursum appellari progressum illum mentis, in quo ex vno noto colligimus aliquid ignotum, aliquando enim veritatē vnā cognoscimus per iudicium simplex vel etiam per solam simplicem apprehensionem, aliquando autem deuenimus in eius cognitionem, ex præuia rei alicuius alterius cognitione, qui est quidam mentis cursus, & verus discursus, ad quem necessaria est quædam actuum pluralitas, vel realis si discursus, sit formalis, vel virtuales solum sit virtualis, tunc autem dicitur discursus formalis quoties per plures actus distinctos realiter, vnum infertur ex alio, ut si dixeris quod Deus reuelat est verum, Deus dixit se esse trinum, ergo Deus est verè trinus. Discursus virtualis est in quo per actum vnum omnino simplicem, vnum colligimus ex alio, ut si dicas verè trinus est Deus, quia prima veritas hoc dixit: in hoc enim actu reuelatio primæ veritatis, est id ex quo affirmatur Trinitas personarum, tanquam obiectum materiale in recto, & directè cognitum, aliud enim est cognoscere vnum ex alio per discursum virtuale, aliud cognoscere vnum in alio per simplicem intuitum, id enim quod cognoscitur ex alio, est obiectum materiale primarium quia directè & in recto cognoscitur, quod autem cognoscitur in alio est obiectum duntaxat indirectum & secundarium, ut quando creaturæ videntur formaliter in Verbo.

Discursus formalis & virtualis.

Certum est secundò, quod hæc verbi gratia propositio Christus immortalē habet animam deduci potest ex præmissis duplicis generis, primò ita ut vna præmissarum sit infallibilitas primæ veritatis reuelantis, altera sit eius reuelatio, quod prima veritas reuelat est verum, prima veritas reuelat animam esse immortalē, ergo verum est. Secundò ita ut præmissæ non sint ipsa reuelatio, sed duæ propositiones reuelatæ, omnis homo animam habet immortalē,

Duplex genus præmissarum.